Neapolis University

HEPHAESTUS Repository **http://hephaestus.nup.ac.cy**

Department of History, Politics and International Studies Master in History

2021-01

þÿ — • µ ¿ » ± ¯ ± › ± ¼ À Á ¬ º · º ± ¹ Ä ¿ º ¯ þÿ • ¹ Á ® ½ · Â Ä · ½ À µ Á ¯ ¿ ´ ¿ 1 9 6 3 - 1 9

þÿ ¤ Ã ¹ ¿ ¼ ¯ ´ · Â - ˜ µ ¿ ´ É Á Ì À ¿ Å » ¿ Â , Ÿ Á - Ã Ä · Â

þÿ Á Ì ³ Á ± ¼ ¼ ± ™ Ã Ä ¿ Á ¯ ± Â , £ Ç ¿ » ® • À ¹ Ã Ä · ¼ Î ½ ¥ ³ µ ¯ ± Â , ± ½ µ À ¹ Ã Ä ® ¼ ¹ ¿ • µ ¬ À ¿ »

http://hdl.handle.net/11728/11802

Downloaded from HEPHAESTUS Repository, Neapolis University institutional repository

Τμήμα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας

Η Νεολαία Λαμπράκη και το κίνημα Ειρήνης την περίοδο 1963-1967

Τσιομίδης- Θεοδωρόπουλος Ορέστης

Επιβλέπων καθηγητής

Κυριάκος Ιακωβίδης

Ιανουάριος 2021

Πανεπιστήμιο Νεάπολις Πάφου

Τμήμα Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας

Η Νεολαία Λαμπράκη και το κίνημα Ειρήνης την περίοδο 1963-1967

Διατριβή η οποία υποβλήθηκε προς απόκτηση εξ αποστάσεως μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών στο Πανεπιστήμιο Νεάπολις

Τσιομίδης-Θεοδωρόπουλος Ορέστης

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2021

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Ορέστης Τσιομίδης- Θεοδωρόπουλος, Ιανουάριος 2021

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Η έγκριση της διατριβής από το Πανεπιστημίου Νεάπολις δεν υποδηλώνει απαραιτήτως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Πανεπιστημίου.

Τριμελής εξεταστική επιτροπή

Πρώτος επιβλέπων: Κυριάκος Ιακωβίδης

Μέλος επιτροπής: Αντώνης Κλάψης

Μέλος επιτροπής: Μάριος Ευρυβιάδης

Ή ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

Ο Τσιομίδης-Θεοδωρόπουλος Ορέστης, γνωρίζοντας τις συνέπειες της λογοκλοπής, δηλώνω υπεύθυνα ότι η παρούσα εργασία με τίτλο «Η Νεολαία Λαμπράκη και το κίνημα Ειρήνης την περίοδο 1963-1967», αποτελεί προϊόν αυστηρά προσωπικής εργασίας και όλες οι πηγές που έχω χρησιμοποιήσει, έχουν δηλωθεί κατάλληλα στις βιβλιογραφικές παραπομπές και αναφορές. Τα σημεία όπου έχω χρησιμοποιήσει ιδέες, κείμενο ή/και πηγές άλλων συγγραφέων, αναφέρονται ευδιάκριτα στο κείμενο με την κατάλληλη παραπομπή και η σχετική αναφορά περιλαμβάνεται στο τμήμα των βιβλιογραφικών αναφορών με πλήρη περιγραφή.

Στον πατέρα μου, για όσα μου προσέφερε
και όσα δεν πρόλαβα να του ανταποδώσω…

Στο σημείο αυτό θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου Κυριάκο Ιακωβίδη για την καθοδήγησή του και τον απεριόριστο χρόνο που αφιέρωσε στις συζητήσεις μας, καθώς και τον κύριο Σωτήρη Φαρμάκη που με βοήθησε με τη μετάφραση ρωσικών αρχείων.

Τέλος οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στη μητέρα μου για την αμέριστη ψυχολογική της συμπαράσταση και την διάθεση της να αποβεί κριτικός αναγνώστης της μελέτης μου.

Συντομογραφίες

CND: Campaign for Nuclear Disarmament

NATO: North Atlantic Treaty Organization

ΕΕΑ: Ένωση Ελλήνων Αθλητών

ΣΕΓΑΣ: Σύνδεσμος Ελληνικών Γυμναστικών Αθλητικών Σωματείων

ΤΥΠΑ : Ταμείο Υγείας και Περίθαλψης Αθλητών

ΕΑΜ: Εθνικό Απελευθερωτικό Μέτωπο

ΚΚΕ: Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας

ΕΔΑ: Ενιαία Δημοκρατική Αριστερά

ΕΡΕ: Εθνική Ριζοσπαστική Ένωση

ΠΑΜΕ: Πανδημοκρατικό Αγροτικό Μέτωπο Ελλάδας

ΕΑΚ: Εθνικό Αγροτικό Κόμμα

ΕΕΔΥΕ: Ελληνική Επιτροπή για τη Διεθνή Ύφεση και Ειρήνη

ΔΣΚ: Δημοκρατικό Συνδικαλιστικό Κίνημα

ΕΟΝ: Εθνική Οργάνωση Νεολαίας

ΑΕΙ: Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα

ΔΚΝΓΛ: Δημοκρατική Κίνηση Νέων Γρηγόρης Λαμπράκης

ΔΝΛ: Δημοκρατική Νεολαία Λαμπράκη

ΟΗΕ: Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών

ΕΣΣΔ: Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών

ΠΟΔΝ: Παγκόσμια Οργάνωση Δημοκρατικής Νεολαίας

Ν.ΕΔΑ: Νεολαία της Ενιαίας Δημοκρατικής Αριστεράς

ΕΕΦΕ: Εθνική Ένωση Φοιτητών Ελλάδας

ΕΠΟΝ: Ενιαία Πανελλαδική Οργάνωση Νέων

ΕΔΗΝ: Ελληνική Δημοκρατική Νεολαία

ΚΣ.: Κεντρικό Συμβούλιο

ΔΣΚ: Δημοκρατικό Συνδικαλιστικό Κίνημα

ΕΔΟΝ: Ενιαία Δημοκρατική Οργάνωση Νεολαίας

Πίνακας περιεχομένων

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ 9

ΚΕΦΆΛΑΙΟ Α΄: Ο ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ 15

2.1 Τα πρώτα χρόνια του Γρηγορίου Λαμπράκη 15

2.2 Η ενασχόληση του με την Ιατρική και τον αθλητισμό 15

2.3 Η πολιτική του δραστηριοποίηση και το κίνημα ειρήνης 17

2.4 Η δολοφονία του Λαμπράκη 21

ΚΕΦΆΛΑΙΟ Β: Η ΔΚΝΓΛ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ 24

3.1 Η ίδρυση της ΔΚΝΛΓ και η απήχηση της 24

3.2 Το κίνημα Ειρήνης στην Ελλάδα 27

3.3 Το χρονικό των δράσεων της ΔΚΝΓΛ για την εδραίωση της Ειρήνης 28

3.3.1 Η Β΄ Μαραθώνια Πορεία Ειρήνης 32

3.3.2 Οι τελευταίες δράσεις της Κίνησης 35

3.4 Η συγχώνευση της ΔΚΝΓΛ με την Ν.ΕΔΑ 38

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΔΝΛ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ .. 42

4.1 Οι προσυνεδριακές διεργασίες της νέας οργάνωσης 42

4.2 Το Α΄ Ιδρυτικό Συνέδριο της Δημοκρατικής Νεολαίας Λαμπράκη 43

4.3 Η άμεση επιρροή του ΚΚΕ στη ΔΝΛ 47

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄: Η ΔΝΛ ΠΡΩΤΟΠΟΡΑ ΣΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΕΙΡΗΝΗΣ 51

5.1 Οι πρώτες ειρηνικές δράσεις της ΔΝΛ 51

5.1.1 Η Γ΄ Μαραθώνια Πορεία Ειρήνης 56

5.2 Από το απόγειο της δύναμης στην αρχή της εξασθένισης 60

5.3 Η προσπάθεια επανόδου στον αγώνα για την Ειρήνη 63

5.3.1 Η Δ΄ Μαραθώνια Πορεία Ειρήνης 66

5.4 Η «πορεία» προς το τέλος της οργάνωσης 69

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 73

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ..... **Error! Bookmark not defined.**

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η δεκαετία του 1960 ή αλλιώς η δεκαετία της νεολαίας, όπως έχει χαρακτηριστεί, αποτελεί τα τελευταία χρόνια πόλο έλξης για πολλούς Ιστορικούς λόγω των πολύπτυχων και πυκνών γεγονότων που την πλαισιώνουν. Η δυναμική εμφάνιση των νέων στο κοινωνικοπολιτικό προσκήνιο, απόρροια των διεκδικήσεων από τη μεταπολεμική γενιά, γέννησε ένα νέο κίνημα αμφισβήτησης σε όλο τον κόσμο, τα κατάλοιπα του οποίου επηρέασαν σε μεγάλο βαθμό τις μετέπειτα εξελίξεις. Μέρος αυτού του κινήματος υπήρξε και η Ελλάδα, με έναν από τους τομείς δράσης της να εντοπίζεται στο κίνημα Ειρήνης.

Με καταβολές από την αρχαιότητα, όταν δημιουργήθηκε ο φιλειρηνικός θεσμός των Αμφικτιονιών αλλά και από τη νεότερη Ιστορία, μέσω των αγώνων για εθνική ανεξαρτησία, ο ελληνικός λαός θα πρωτοστατούσε στη πάλη για την εδραίωση της Ειρήνης από το 1950. Τα πρώτα εγχώρια θεμέλια τοποθετήθηκαν με την εκτέλεση του νεαρού Νίκου Νικηφορίδη το 1951, στα πλαίσια συλλογής υπογραφών για την Έκκληση της Στοκχόλμης που προνοούσε την απαγόρευση ατομικού οπλισμού και συνεχίστηκαν με την ίδρυση της ΕΕΔΥΕ το 1955. Με την εμφάνιση του Γρηγόρη Λαμπράκη στα πολιτικά δρώμενα και τους συνεχείς ειρηνικούς του αγώνες, το κίνημα ειρήνης θα ριζωνόταν ισχυρά στη συνείδηση των Ελλήνων. Επιστέγασμα όλων αυτών θα αποδεικνυόταν η δολοφονία του βουλευτή και η ίδρυση της μεγαλύτερης και μαζικότερης οργάνωσης, της Νεολαίας Λαμπράκη, που ήρθε σαν ολοκλήρωση του 1-1-4 να καλλιεργήσει μια καινούργια κουλτούρα ενεργών πολιτών και να επισημάνει τον κύριο στόχο τους. Την απελευθέρωση από τα δεσμά των ξένων και την πραγμάτωση του οράματος του Λαμπράκη για εδραίωση της Ειρήνης.

Στόχος της παρούσας έρευνας είναι η προσέγγιση της ΔΚΝΓΛ και της ΔΝΛ (καρπός της συγχώνευσης της πρώτης με τη Ν.ΕΔΑ) από την περίοδο της ιδρύσεως της έως και την κατάλυση της δημοκρατίας με το στρατιωτικό πραξικόπημα του 1967. Πιο συγκεκριμένα θα επιχειρηθεί για πρώτη φορά η καταγραφή των σημαντικότερων μορφών δράσης της στο ειρηνικό κίνημα, μέσα από την οποία θα μπορέσουμε να αντλήσουμε ωφέλιμα συμπεράσματα για την απήχηση της, τις ιδεολογικές της αντιλήψεις και την οργανωτική της συγκρότηση.

Το Α΄ Κεφάλαιο είναι αφιερωμένο στην πολύμορφη δράση του προσκείμενου στην ΕΔΑ βουλευτή και συμβόλου της ΔΝΛ, του Γρηγόρη Λαμπράκη. Προσφέροντας στοιχεία για τον προσωπικό του βίο και την ενασχόληση του με την Ιατρική και τον αθλητισμό, θα προχωρήσουμε στην πλούσια ειρηνική του δράση, από την οποία ξεχωρίζουν η ομιλία του στο Παγκόσμιο Συνέδριο για την Ειρήνη στη Μόσχα, η Πορεία Ειρήνης στο Ολντερμάστον και φυσικά η παρουσία του ως μοναδικός οδοιπόρος στην Α΄ Μαραθώνια Πορεία.

Στο Β΄ Κεφάλαιο, αφού προβούμε σε μια συνοπτική παρουσίαση του ελληνικού ειρηνικού κινήματος και τους στόχους που έθετε, θα εστιάσουμε εξ' ολοκλήρου στη φυσιογνωμία της ΔΚΝΓΛ. Η αρωγή της στο κίνημα Ειρήνης εκφράζεται, όπως θα δούμε, μέσα από ανακοινώσεις, επιστολές διαμαρτυρίας, συγκεντρώσεις αλλά και παρουσιάσεις σε Διεθνή Συνέδρια και forum, γεγονός που αύξησε κατά πολύ την ακτινοβολία και το κύρος της σε διεθνές επίπεδο. Φυσικά κορυφαία στιγμή του βίου της αποτελεί η συμμετοχή της στη Β΄ Μαραθώνια Πορεία Ειρήνης, στην οποία και πρωτοστάτησε σε όλους τους τομείς. Παράλληλα θα επισημανθούν στοιχεία από το πολιτιστικό-πολιτικό της πρόγραμμα που θα μας βοηθήσουν να κατανοήσουμε το ιδεολογικό της υπόβαθρο και τη δομή της οργάνωσης της. Τέλος, απαραίτητη κρίνεται η αναφορά στην απόφαση για συγχώνευση με τη Ν.ΕΔΑ, καρπός της οποίας υπήρξε η ΔΝΛ. Οι λόγοι που οδήγησαν σε αυτήν την απόφαση, οι διαφωνίες από τις δυο πλευρές και η αποδοχή του κόσμου είναι ορισμένα από τα στοιχεία που θα εξεταστούν.

Συνεχίζοντας στο Γ΄ Κεφάλαιο, θα επικεντρωθούμε στα σημαντικότερα γεγονότα της προσυνεδριακής διεργασίας καθώς και αυτά του Α΄ και μοναδικού Συνεδρίου της ΔΝΛ. Μέσα από τη σκιαγράφηση των βασικών ομιλιών και του καταστατικού της νέας οργάνωσης μας δίνεται η ευκαιρία να αποκρυσταλλώσουμε τις αλλαγές που επέφερε η συγχώνευση στο ιδεολογικό υπόβαθρο και στη διάρθρωση του οργανωτικού τομέα. Στην προσπάθεια μας αυτή συγκαταλέγεται και η αναφορά στις σχέσεις της ΔΝΛ με το παράνομο ΚΚΕ και στο κατά πόσο η απόκτηση ερεισμάτων του τελευταίου στις γραμμές της οργάνωσης επηρέασε την αυτονομία της.

Στο Δ΄ και τελευταίο Κεφάλαιο εισερχόμαστε στη δραστηριοποίηση της ΔΝΛ στο ειρηνικό κίνημα, με τις ιμπεριαλιστικές ενέργειες των Αμερικάνων στο Βιετνάμ και τη Κύπρο να αποτελούν τα βασικά κομμάτια της αγωνιστικής της παλέτας. Όπως θα παρατηρήσουμε οι μορφές των δράσεων της δεν διαφέρουν από εκείνες της ΔΚΝΓΛ. Οι επίσημες καταγγελίες, οι συγκεντρώσεις και φυσικά οι Μαραθώνιες Πορείες

αποτελούν και εδώ αναπόσπαστα τμήματα των αγώνων της. Παράλληλα θα προσπαθήσουμε ερμηνεύσουμε τους λόγους για τους οποίους οι εν λόγω δραστηριότητες εισήλθαν σε μια ύφεση μετά τον Ιούλιο του 1965. Σε αυτούς συγκαταλέγονται οι προσπάθειες διάλυσής της από το παλάτι, τα διωκτικά μέτρα εναντίον των μελών της και η περίοδος των Ιουλιανών που ανέδειξαν τον πολιτικό της χαρακτήρα.

Για τις ανάγκες της μελέτης στηριχτήκαμε ως επί το πλείστον σε αρχειακό υλικό και σε εφημερίδες, που βρίσκονται στα Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας. Πιο συγκεκριμένα μελετήθηκαν από το αρχείο της ΕΔΑ, τα τμήματα που αφορούσαν τη ΔΝΛ, τη ΔΚΝΓΛ, καθώς και ορισμένα για το Κίνημα Ειρήνης στην Ελλάδα και στο εξωτερικό. Ως προς τον Τύπο, μελετήθηκαν όλα σχεδόν τα φύλλα της *Αυγής* (από την περίοδο ίδρυσης της Νεολαίας Λαμπράκη μέχρι και τη διάλυση της τον Απρίλιο του 1967), της *Γενιάς μας* και ορισμένα της *Δημοκρατικής Αλλαγής*. Εξαιρετικές πηγές επίσης αποδείχθηκαν τα περιοδικά, *Δρόμοι της Ειρήνης* και *Τα Τετράδια της Δημοκρατίας*. Από τα υπόλοιπα φύλλα εφημερίδων που χρησιμοποιήθηκαν για την αποπεράτωση της έρευνας, ορισμένα εντοπίστηκαν στο διαδίκτυο και άλλα στάλθηκαν από τη βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων.

Η απουσία πλούσιας δευτερογενούς βιβλιογραφίας αναφορικά με τη Νεολαία Λαμπράκη δεν απεδείχθη εν τέλει αποτρεπτική για την καταγραφή της Ιστορίας, καθώς οι πληροφορίες που αντλήσαμε από τα βιβλία *Λαμπράκηδες: ιστορίας μιας γενιάς* και *Η Νεολαία Λαμπράκη τη δεκαετία του 1960* των Κατερίνα Σαιν- Μαρτέν και Ιωάννα Παπαθανασίου αντίστοιχα, ήταν ιδιάζουσας σημασίας.

Το βιβλίο της Κατερίνας Σαιν -Μαρτέν αποτελεί την πρώτη επίσημη καταγραφή για τη Νεολαία Λαμπράκη, στηριγμένη κατά κύριο λόγο σε προφορικές μαρτυρίες και σε ορισμένα ντοκουμέντα, δεδομένου ότι την περίοδο που εκπονήθηκε η μελέτη της(το 1981)η πρόσβαση σε αρχειακό υλικό ήταν δυσχερής. Αυτός ο περιορισμός αναδεικνύει και τη σπουδαιότητα του έργου της. Η ίδια, ωστόσο, δεν φαίνεται να επιθυμεί την ανάλυση του ρόλου και της δράσης της οργάνωσης από πολιτική σκοπιά. Προσφέροντας αρχικά μια γενική εικόνα των οργανώσεων που προϋπήρχαν της Νεολαίας Λαμπράκη αλλά και της περιρρέουσας πολιτικής ατμόσφαιρας, καταδεικνύει τις προϋποθέσεις που βοήθησαν στην ίδρυση της ΔΚΝΓΛ. Εξετάζει τον ρόλο, τη δομή, τους στόχους που θέτει και το καινοτόμο πολιτιστικό-κοινωνικό της πρόγραμμα που συμβάλει στην προσέλκυση της νεολαίας. Δεδομένης της γρήγορης απήχησης και

γεωγραφικής επέκτασης που γνώρισε η Κίνηση, αφιερώνει ένα μεγάλο μέρος στην εξήγηση αυτού του φαινομένου καταγράφοντας παράλληλα τα αριθμητικά δεδομένα των περισσότερων λεσχών. Από τη μελέτη της δεν απουσιάζουν επίσης και τα σημαντικότερα γεγονότα της δράσης των Λαμπράκηδων, όπως οι 70 ημέρες πάλης ενάντια στην κυβέρνηση των αποστατών και ο αγώνας για τον εκδημοκρατισμό. Εκείνο, όμως, στο οποίο φαίνεται να δίνει μεγαλύτερη σημασία είναι η προσπάθεια της ΔΝΛ να πετύχει την πολιτική στράτευση δια μέσου της πολιτιστικής και πνευματικής καλλιέργειας των νέων σε όλη τη χώρα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο επικεντρώνεται στην ανάπτυξη των σχέσεων της με τα κόμματα της αριστεράς(ΕΔΑ-ΚΚΕ) και στην εξέταση του ελέγχου που ασκήθηκε στα μέλη της ΔΝΛ μέσα από συγκεκριμένα γεγονότα. Πηγαίνοντας ένα βήμα παραπέρα, επιχειρεί να φωτίσει και τις σχέσεις τις οργάνωσης με τις υπόλοιπες νεανικές οργανώσεις, προερχόμενες τόσο από το χώρο του κέντρου και της Δεξιάς όσο και της άκρας Αριστεράς. Το μεγαλύτερο μέρος εδώ καταλαμβάνει αναμφισβήτητα η μελέτη όλων σχεδόν των πτυχών που οδήγησαν τη Νεολαία Λαμπράκη από το απόγειο της δύναμης στην εξασθένιση και κατ' επέκταση στον αφανισμό.

Χωρίς να θέλουμε να μειώσουμε την αξία της εν λόγω έρευνας, ειδικά αν αναλογιστούμε τις δυσκολίες κάτω από τις οποίες εκπονήθηκε, οφείλουμε να τονίσουμε ορισμένες αδυναμίες που εντοπίσαμε καθώς και ορισμένα λανθασμένα στοιχεία. Ενώ, π.χ. για την οργανωτική δομή της ΔΝΛ δίνονται πλούσια στοιχεία, για τη ΔΚΝΓΛ υπάρχει έλλειψη. Ελάχιστη επίσης είναι και η αναφορά της στις ειρηνικές δράσεις της οργάνωσης. Είναι χαρακτηριστικό ότι δεν υπάρχει καμία αναφορά για την προσφορά της ΔΚΝΓΛ στο ειρηνικό κίνημα, ενώ και αυτή που γίνεται για τη ΔΝΛ είναι αρκετά περιορισμένη, καθώς αναφέρονται κυρίως οι τοπικές εκδηλώσεις στις λέσχες στο πλαίσιο της εναντίωσης κατά του πολέμου του Βιετνάμ.

Όσον αφορά τα λανθασμένα στοιχεία που παρατηρήθηκαν, το σημαντικότερο εντοπίζεται στην περίπτωση του Σωτήρη Πέτρουλα. Αν και η ίδια κάνει λόγο για διαγραφή του φοιτητή παραμονές του Συνεδρίου, τα αρχεία μας πληροφορούν μόνο για κατάθεση πρότασης μομφής εναντίον του. Δύο επιπρόσθετα λάθη αφορούν την ίδρυση λεσχών και τις συλλήψεις μελών της οργάνωσης. Σύμφωνα με τη συγγραφέα, από τον Νοέμβριο του 1965 μέχρι και τον Απρίλιο του 1967 ιδρύθηκαν μόλις δύο λέσχες (στα Κάτω Πετράλωνα και στο Περιστέρι), ενώ για την ίδια περίοδο καταγγέλλει τη σύλληψη 27 Λαμπράκηδων. Βάσει όμως της έρευνας μας από τα φύλλα της *Αυγής*,

διαπιστώνουμε ότι την ίδια περίοδο ιδρύθηκαν ακόμα δύο λέσχες(μία στην Πολίχνη και μια στο Νέο Ηράκλειο), ενώ οι συλλήψεις μόνο την περίοδο Σεπτέμβριου 1966-Απρίλιου1967 ανέρχονται στις 47. Τέλος, ένα ακόμα στοιχείο που εντοπίσαμε και το παραθέτουμε με κάθε επιφύλαξη σχετίζεται με την νομιμοποίηση του ΚΚΕ. Σύμφωνα με την ίδια, η ΔΝΛ από το 1965 και μετά προέβη πολλές φορές σε εκδηλώσεις για τη νομιμοποίηση του κομμουνιστικού κόμματος, με την πρώτη να διενεργείται στις 17 Ιουνίου 1965. Ωστόσο, κατόπιν μελέτης των φύλλων της *Αυγής* δεν βρέθηκε καμία αναφορά στις εν λόγω εκδηλώσεις. Μοναδική εξαίρεση(την οποία μάλιστα δεν αναφέρει) αποτελεί η συγκέντρωση της ΔΝΛ Αμβούργου και Ανόβερου στις 10 Φεβρουαρίου του 1967, στην οποία ανάμεσα στα πολιτικά αιτήματα που εκφράστηκαν ήταν και αυτό για τη νομιμοποίηση του ΚΚΕ.[1]

Δεύτερη κατά σειρά και τελευταία μελέτη για τη Νεολαία Λαμπράκη αποτελεί το βιβλίο της Ιωάννα Παπαθανασίου, που εκδόθηκε το 2007. Ωστόσο, δεν πρέπει να θεωρείται ως μια έρευνα που έχει ως στόχο να παρουσιάσει την ιστορία της ΔΝΛ, ούτε να καλύψει τυχόν κενά που άφησε η Κατερίνα Μαρτέν. Πρόκειται περισσότερο για ένα ιστορικό εργαλείο στο οποίο αποτυπώνονται όλα τα τεκμήρια της ΔΝΛ. Πιο συγκεκριμένα το βιβλίο χωρίζεται σε τέσσερα κυρίως μέρη. Το πρώτο μέρος περιλαμβάνει το αρχείο του Κεντρικού Συμβουλίου της ΔΝΛ, χωρισμένο σε ενότητες και φακέλους, το δεύτερο την αποδελτίωση των εντύπων της οργάνωσης (*Τετράδια της Δημοκρατίας* και *Η Γενιά μας*), το τρίτο την αποδελτίωση των φύλλων της *Αυγής* αναφορικά με τις δράσεις της οργάνωσης και τέλος μια σειρά συνεντεύξεων όλων των εν ζωή μελών του Κεντρικού Συμβουλίου και του Προεδρείου, από τις οποίες αντλήσαμε πλούσια συμπεράσματα για την οργανωτική δομή και τις σχέσεις των μελών με την ηγεσία της οργάνωσης.

Όλα τα παραπάνω τα συνοδεύει μια προσέγγιση των νεανικών κινημάτων, από τη δεκαετία του 1950, στα οποία έρχεται να προστεθεί και η ΔΝΛ. Η Ιστορικός μαζί με τους συνεργάτες της προσπαθούν να αποτυπώσουν τα βασικά στοιχεία για τη μορφή, την ιδεολογία και τη δράση –κυρίως την πολιτική- της οργάνωσης, κάνοντας ειδική μνεία στις παρακαταθήκες που άφησε για τις μεταγενέστερες οργανώσεις. Παράλληλα, δεν παραλείπει να αναφερθεί στις συνεχείς διώξεις που υπέστησαν τα μέλη της ΔΝΛ και στην προσπάθεια των κομμάτων της Αριστεράς να ικανοποιήσουν τα συμφέροντα τους μέσα από τις γραμμές της οργάνωσης.

[1] «Συγκέντρωση Λαμπράκηδων στο Ανόβερο», *Αυγή*, Αθήνα, 10 Φεβρουαρίου 1967, σ. 3

Αναμφισβήτητα η συνεισφορά της Ιωάννας Παπαθανασίου στην έρευνα μου ήταν πολύτιμη. Η αναλυτική παρουσίαση του αρχειακού υλικού και η αποδελτίωση των φύλλων της *Αυγής* με κατεύθυνε πλήρως ως προς το πού έπρεπε να επικεντρωθώ, κερδίζοντας έτσι πολύτιμο χρόνο. Τα μόνα που μπορούμε να προσάψουμε είναι ότι ορισμένα από τα τεκμήρια ήταν λανθασμένα, καθώς ο αριθμός του φακέλου που δινόταν ή δεν αντιστοιχούσε στο σωστό έγγραφο ή δεν υπήρχε, και η παντελής έλλειψη αναφορών στις ειρηνικές δράσεις της ΔΝΛ.

Το καινούργιο, επομένως, στοιχείο που φέρνει η έρευνας μας είναι η ανάδειξη της ισχυρής παρουσίας της Νεολαίας Λαμπράκη στο κίνημα Ειρήνης, με εκτενή αναφορά στις Μαραθώνιες Πορείες Ειρήνης. Δεν πρόκειται, όμως, για μια απλή καταγραφή των δράσεων της οργάνωσης. Αντίθετα μέσα από αυτήν προχωρούμε στην εξαγωγή χρήσιμων συμπερασμάτων για τον τρόπο που τις οργάνωνε, τις αντιλήψεις της και τη θέση της για ακανθώδη ζητήματα, όπως το Κυπριακό και ο Ψυχρός Πόλεμος. Παράλληλα θα αναδείξουμε τους λόγους για τους οποίους το κίνημα εισήλθε σε μια ύφεση. Τέλος, οι όποιες αναφορές μας στη δομή, στην οργάνωση και στις σχέσεις της με το ΚΚΕ δεν στηρίζονται στα ήδη υπάρχοντα στοιχεία των προαναφερθέντων μελετών, αλλά και σε δικές μας εκτιμήσεις κατόπιν ενδελεχούς έρευνας.

ΚΕΦΆΛΑΙΟ Α΄: Ο ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ ΚΑΙ Η ΔΡΑΣΗ ΤΟΥ

2.1 Τα πρώτα χρόνια του Γρηγορίου Λαμπράκη

Ο Γρηγόριος Λαμπράκης γεννήθηκε στις 3 Απριλίου του 1912 στο χωριό Κερασίτσα της ορεινής Αρκαδίας. Ο πατέρας του, Γεώργιος Λαμπράκης, απέκτησε συνολικά 18 παιδιά από δύο γάμους, με τον Γρηγόρη να αποτελεί το 14ο και τελευταίο παιδί από τον δεύτερο γάμο του πατέρα του. Η οικογένεια του δεν μπόρεσε να ξεφύγει από τη φτώχεια, τη μάστιγα εκείνης της εποχής, με αποτέλεσμα ο πατέρας του να επιδοθεί σε πολλές δουλειές, όπως η ξυλουργία, η γεωργία και το εμπόριο. Κατάφερε, όμως, να τους περάσει το μήνυμα ότι η απόκτηση αγαθών έρχεται μέσα από επίμονους αγώνες και ότι η ευαισθησία και η ανθρωπιά είναι δύο αξίες οι οποίες έπρεπε να τους συντροφεύουν σ' όλη τους τη ζωή.[2]

Στην ηλικία των 7 ετών γράφτηκε στο Δημοτικό σχολείο του χωριού του και μετά από 12 χρόνια αρίστευσης κατάφερε να πάρει το απολυτήριο του από το 1ο Γυμνάσιο Τρίπολης. Εν συνεχεία, το 1931, γράφτηκε στην *‹‹Εμπορική και Λογιστική Σχολή Παναγιωτόπουλου››*, από την οποία αποφοίτησε το 1933, στοχεύοντας στην απόκτηση εφοδίων, που θα του χρησίμευαν έτσι ώστε να βοηθήσει την οικογενειακή επιχείρηση. Επρόκειτο για μια επιλογή που δεν θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως προσωπική αλλά με μοναδικό κριτήριο την πατρική επιθυμία. Όπως μαρτυρά και ο ίδιος, ο ενθουσιασμός του για την ενασχόληση του με το εμπόριο ολοένα και εξατμιζόταν. Η χαρά, όμως, του πατέρα του ότι θα είχε έναν έξοχο διάδοχο τον εμπόδιζε να εκφράσει την επιθυμία του για την Ιατρική. Ωστόσο, το καλοκαίρι του 1932 η φράση του πατέρα του *«[...]παιδί μου, λυπάμαι να σε βάλω στις λάσπες [...]»* θα αποδειχτεί το έναυσμα για την πραγμάτωση των ονείρων του. [3]

2.2 Η ενασχόληση του με την Ιατρική και τον αθλητισμό

Παρόλο που ο δρόμος για την Ιατρική ήταν πλέον ανοιχτός τα εμπόδια δεν έλειπαν. Η απουσία της δωρεάν εκπαίδευσης από τη χώρα θα στερούσε στο Λαμπράκη την

---

[2]Μαρία Αρβανίτη-Σωτηροπούλου, Πάνος Τριγάζης, *Παρασύνθημα Λαμπράκης*, Τυπωθήτω, Αθήνα 2003, σ. 30-33

[3]ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ,1963, φακ. 22.3, *Στοιχεία για βουλευτές της ΕΔΑ: Γρηγόρης Λαμπράκης*, Αθήνα, 1963

ευόδωση του ονείρου του, αν δεν αναλάμβανε ο αδελφός του Θεόδωρος να τον στηρίξει οικονομικά. Έτσι στις 9 Σεπτεμβρίου 1933 ο Γρηγόρης Λαμπράκης κατέφθανε στον Πειραιά προκειμένου να ξεκινήσει τη φοίτηση του.[4]Τα πρώτα χρόνια ήταν ιδιαίτερα δύσκολα καθώς ο αδελφός του είχε απολυθεί από το Τζάνειο, ένεκα των πολιτικών του φρονημάτων. Η επιτυχία, όμως, του Λαμπράκη να κερδίσει δωρεάν εγγραφή -τριετούς διάρκειας- στην Ιατρική, λειτούργησε ως αντιστάθμισμα στα οικονομικά τους προβλήματα.[5]

Όπως και στις προηγούμενες εκπαιδευτικές του υποχρεώσεις έτσι και στην Ιατρική ανταπεξήλθε με επιτυχία λαμβάνοντας το πτυχίο του, το 1939, με βαθμό "λίαν καλώς".[6] Κατόπιν ξεκίνησε την ειδίκευση του στο μαιευτήριο "Μαρίκα Ηλιάδη" στο οποίο και παρέμεινε έως το Μάρτιο του 1945, ενώ τον Αύγουστο του ίδιου έτους διορίστηκε επιμελητής στο Τζάνειο. Το 1950 άνοιξε τη δική του κλινική, αναλαμβάνοντας παράλληλα τη διεύθυνση του νοσοκομείου Λευκός Σταυρός έως το 1957. Έντονο ενδιαφέρον, όμως, παρουσιάζει και η επιστημονική του δραστηριότητα. Κατά τη διάρκεια της προαναφερθείσας περιόδου κατέθεσε τη διατριβή του, βάσει της οποίας το 1943 ανακηρύχτηκε διδάκτωρ του Πανεπιστημίου Αθηνών, ενώ εφτά χρόνια αργότερα εξελέγη και υφηγητής. Το 1954 παρουσιάστηκε, από τον τότε πρόεδρο της Ακαδημίας Γιώργο Ιωακειμόγλου, η δίτομη μελέτη του με τίτλο «Κλινική Ενδοκρινολογία», έρευνα που αποτελούσε τομή για την εποχή εκείνη.[7] Άξιο αναφοράς είναι ότι μέχρι το τέλος της ζωής του δημοσίευσε πλήθος εργασιών και επιστημονικών ανακοινώσεων.[8]

Παρά τις συνεχείς επιτυχίες του, ο Λαμπράκης συνέχιζε να βλέπει την Ιατρική σαν κοινωνικό λειτούργημα. Πολλές φορές δεχόταν χωρίς πληρωμή τους ασθενείς του, ιδίως αν επρόκειτο για αθλητές ή συγχωριανούς του. Μάλιστα κάθε Τετάρτη, από τις πέντε έως τις εφτά, δεχόταν και όλους τους άπορους δωρεάν, όπως έγραφε και η ταμπέλα έξω από το ιατρείο του. Χαρακτηριστικό του κοινωνικού ρόλου που προσέδιδε στην Ιατρική ήταν και η ίδρυση της ΕΕΑ, την περίοδο του μεγάλου λιμού, με αντιπρόεδρο τον ίδιο και πρόεδρο τον Ρένο Φραγκούδη[9]. Κύριο έργο της οργάνωσης

---

[4] Γρηγόρης Λαμπράκης, «Το ημερολόγιο μου», *Δρόμοι της Ειρήνης*, τεύχος 66, Ιούνιος 1963,σ. 27,30
[5] Πάνος Τριγάζης, *Ο Λαμπράκης και το κίνημα ειρήνης*, Ταξιδευτής, Αθήνα 2013, σ. 42-43
[6] Αρβανίτη- Σωτηροπούλου, ό.π., σελ. 46
[7] Γρηγόρης Λαμπράκης, ό.π., σελ 30-33
[8] Για τον αναλυτικό κατάλογο των εργασιών του βλέπε Μαρία Αρβανίτη- Σωτηροπούλου, ό.π., σελ. 67-72
[9] Ο Ρένος Φραγκούδης γεννηθείς το 1909 στη Λεμεσό, υπήρξε ένας εκ των κορυφαίων Κυπρίων αθλητών. Διακρίθηκε στους αγώνες ταχύτητας κατακτώντας πλήθος μεταλλίων, ενώ συμμετείχε και στους Ολυμπιακούς του Άμστερνταμ και του Βερολίνου.

αυτής ήταν η διεξαγωγή συσσιτίων και ιατρικών εξετάσεων για όλους τους αθλητές.[10] Όπως αναφέρει και ο επί σειρά ετών βαλκανιονίκης Γεώργιος Θάνος, η πορεία του αθλητισμού στη χώρα μας θα ήταν τελείως διαφορετική αν δεν υπήρχε η συγκεκριμένη οργάνωση.[11]

Η συνεισφορά του Λαμπράκη στον αθλητισμό δεν περιορίστηκε μόνο στις δράσεις της ΕΕΑ, καθώς η αγάπη του για το συγκεκριμένο χώρο ήταν εφάμιλλη με αυτή για την Ιατρική. Έτσι η εγγραφή του στο Πανεπιστήμιο συνοδεύτηκε με αυτήν στον Πειραϊκό Σύνδεσμο, όπου υπό την καθοδήγηση του Τάκη Σακελλαρίου διέπρεψε στο τριπλούν, στο άλμα εις μήκος και στους αγώνες δρόμου των 100 μ. και 200μ. Από το 1934 έως και το 1940, που σταμάτησε να είναι εν ενεργεία αθλητής, ανακηρύχτηκε 12 φορές Βαλκανιονίκης, 10 Πανελληνιονίκης, ενώ εκπροσώπησε τη χώρα μας τόσο στους Ολυμπιακούς Αγώνες του Βερολίνου, στους οποίους κατέλαβε την 11η θέση στο μήκος, όσο και στους παγκόσμιους φοιτητικούς αγώνες που διεξήχθησαν στο Παρίσι το 1937, όπου κατετάγη 4ος. Η σπουδαιότερη, όμως, στιγμή του αθλητικού του βίου ήρθε το 1938, καθώς κατάφερε να σπάσει τρεις φορές το πανελλήνιο ρεκόρ(7μ.16., 7μ.20, 7μ. 7) στο μήκος. Χαρακτηριστικό τις επιτυχίας του είναι ότι το συγκεκριμένο ρεκόρ έζησε για 21 χρόνια[12].Αν και το κύκνειο άσμα της αθλητικής του καριέρας ήρθε αρκετά νωρίς, το φίλαθλο πνεύμα συνέχιζε να τον ακολουθεί μέσα από άλλες θέσεις. Έτσι το 1947 μετέφερε τη δράση του από την ΕΕΑ στον ΣΕΓΑΣ, στον οποίο δεν κατάφερε να διατηρήσει τη θέση του, και στο ΤΥΠΑ, ενός οργανισμού υγείας στον οποίο υπήρξε ένας εκ των ιδρυτών.[13]

2.3 Η πολιτική του δραστηριοποίηση και το κίνημα ειρήνης

Τα πρώτα του βήματα στον πολιτικό στίβο τα πραγματοποιεί το 1936 ως μέλος της ΕΟΝ, της οποίας υπήρξε ένθερμος υποστηρικτής(όπως αναφέρει ο ίδιος) έχοντας ως βασικό χώρο δράσης του τα ΑΕΙ.[14] Παρ' όλα αυτά, την περίοδο της γερμανικής κατοχής μεταπηδάει στην απέναντι όχθη και μέσω της ένταξης του στο ΕΑΜ, προσφέρει τη βοήθειά του με την ιδιότητα του Ιατρού. Ωστόσο, η σύλληψη του το

[10] Ηλίας Νικολακόπουλος, ‹‹Παρουσία της ζωής και του έργου του τιμώμενου», στο: *Επίσημοι Λόγοι,* τόμος 36ος , Ε.Κ.Π.Α., Αθήνα 2016, σ. 5
[11] Γεώργιος Θάνος, «Ο Γρηγόρης της κατοχής», *Δρόμοι της Ειρήνης*, τεύχος 65, Μάιος 1963, σελ. 37
[12] Τάσος Μιχαηλίδης, «Γρηγόρης Λαμπράκης: Πρωταθλητής στους στίβους και στον αγώνα για την ειρήνη», *Αυγή*, Αθήνα, 26 Μαΐου 1963, σ. 9
[13] Τριγάζης, ό.π. σ. 47
[14]ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, φακ.22.3, *Στοιχεία για βουλευτές της ΕΔΑ: Γρηγόρης Λαμπράκης: Αυτοβιογραφικό σημείωμα,* 1963

1944, ύστερα από μια αβάσιμη καταγγελία[15], θα είναι και η αφορμή για την αποστασιοποίηση του από την αντιστασιακή δράση. Μάλιστα τον Ιούνιο του 1948 υπέγραψε δήλωση μετανοίας και αποκήρυξης του ΚΚΕ, ενώ ένα χρόνο αργότερα κατέθεσε αίτηση έκδοσης πιστοποιητικού κοινωνικών φρονημάτων, το οποίο και του χορηγήθηκε, προκειμένου να μπορέσει να προχωρήσει με την εκπόνηση της διατριβής του.[16]

Εφαλτήριο για την επιστροφή του στα πολιτικά δρώμενα της χώρας θα αποδειχθεί η εκλογική κάθοδος του αδελφού του Θεόδωρου με τη Δημοκρατική Ένωση το 1956 και η μετέπειτα υποψηφιότητα του ξαδέλφου του Οδυσσέα Τσουκόπουλου με την ΕΔΑ, το 1958. Μάλιστα, η τελευταία περίπτωση του στοίχισε την επανεγγραφή του στα κομμουνιστικά βιβλία των αρχών, με πρόσχημα την ρίψη διαφημιστικών φυλλαδίων της ΕΔΑ.[17]

Η πρώτη ενεργή συμμετοχή του Λαμπράκη στο κίνημα ειρήνης πραγματοποιήθηκε το 1958, όταν και συμμετείχε στην ίδρυση της «Ελληνικής Επιτροπής για τη Βαλκανική Συνεννόηση»[18]. Η ιδέα της ειρηνικής συνύπαρξης μεταξύ των λαών προϋπήρχε στο μυαλό του Λαμπράκη πολύ πιο πριν. Ο ίδιος άλλωστε έβλεπε τον αθλητισμό ως μέσο για την παγκόσμια συναδέλφωση και όχι ως αυτοσκοπό. Την ευκαιρία, όμως, για την προάσπιση της ειρήνης θα του τη δώσει το αξίωμα του βουλευτή.

Στις περίφημες εκλογές του 1961 ο Λαμπράκης θα εκλεγεί βουλευτής της ΕΔΑ[19] στην Α΄ Πειραιά και μάλιστα με μεγάλη επιτυχία, καθώς ήρθε δεύτερος σε σταυρούς. Από τη πρώτη στιγμή υπερασπίστηκε με σθένος την ομαλή λειτουργία της δημοκρατίας, την ειρήνη και τη μη εγκαθίδρυση πυραύλων στην Ελλάδα, αποδεικνύοντας ότι όσα ανέφερε στον προεκλογικό του λόγο δεν θα αποδεικνύονταν κενό γράμμα αλλά βασικές επιδιώξεις για το υπόλοιπο της πολιτικής ζωής του.[20]

Μία από τις πρώτες ηχηρές παρουσίες του ήταν η ομιλία του για την Ειρήνη και τον αφοπλισμό σε συγκέντρωση που πραγματοποιήθηκε στην Αθήνα στις 7 Μαΐου 1962.

---

[15]Χρήστος Χαλαζιάς, Γρηγόρης Λαμπράκης, *Η δολοφονία του Λαμπράκη και το παρακράτος*, Παπαζήση, Αθήνα 2019, σ. 122

[16] Στο ίδιο, σ.124

[17] Γεώργιος Πετρόπουλος, « Κρυμμένα τα μυστικά της δολοφονίας του: Ο απόρρητος φάκελος του Λαμπράκη», 14 Μαΐου 2017, https://www.efsyn.gr/themata/istorika/110197_krymmena-ta-mystika-tis-dolofonias-toy (ημερομηνία πρόσβασης 8 Σεπτεμβρίου 2020)

[18] Κονίδης Πορφύρης, *Γρηγόριος Λαμπράκης: Ο αντρειωμένος,* Βιβλιοθήκη Πρωτοπόρου, Αθήνα 1962, σ.. 87

[19] Συμμετείχε στο ψηφοδέλτιο του ΠΑΜΕ(ΕΔΑ και ΕΑΚ)

[20] Λαμπράκης, ό.π., σ. 32

Εκεί αφού αναφέρθηκε στη καταπολέμηση της αποικιοκρατίας, στα υπέρογκα ποσά που δαπανούνταν για τους στρατιωτικούς εξοπλισμούς σε σύγκριση με αυτά που προωθούνταν για την παιδεία και την υγεία, προχώρησε και στο ζήτημα της αποπυρηνικοποίησης. Επικροτώντας την πρόταση της Ρουμανίας για ειρήνη στα Βαλκάνια και την αντίστοιχη της Βουλγαρίας για πλήρη αφοπλισμό, κατέκρινε την ΕΡΕ για την αρνητική της απάντηση, ειδικά από τη στιγμή που Αλβανία και Γιουγκοσλαβία είχαν εκφράσει τη σύμφωνη γνώμη τους. Ειδική μνεία έγινε και στη στάση της Ιταλίας και της Γαλλίας, οι οποίες απέρριψαν από κοινού την εγκατάσταση αμερικανικών βαλλιστικών πυραύλων στα εδάφη τους, τονίζοντας το πολιτικό κόστος που θα είχε μια τέτοια επιλογή. Κλείνοντας, έκανε εκτενή αναφορά στις μαζικές διαστάσεις που είχε πάρει το παγκόσμιο κίνημα ειρήνης, το οποίο εκπροσωπούσε όχι μόνο η εργατική τάξη αλλά και πλήθος διανοούμενων, όπως ο Russell[21], καλώντας ταυτόχρονα την κυβέρνηση Καραμανλή να ενστερνιστεί το πάγιο αίτημα των λαών για ειρήνη.[22]

Επόμενος σταθμός του στο ταξίδι για την ειρήνη ήταν η Μόσχα. Στο διάστημα 9-14 Ιουλίου συμμετείχε στο Παγκόσμιο Συνέδριο Ειρήνης ως μέλος της αντιπροσωπείας της ΕΕΔΥΕ, της οποίας είχε εκλεγεί αντιπρόεδρος ένα μήνα πριν, στο Α΄ Εθνικό Συνέδριο.[23] Αν και τα αρχεία του Συνεδρίου δεν μας πληροφορούν σε ποια εκ των τεσσάρων επιτροπών συμμετείχε ο Έλληνας βουλευτής, μας παραθέτουν ένα απόσπασμα από την αγόρευση του στις 13 Ιουλίου. Κινούμενος στο πλαίσιο της ομιλίας που είχε προηγηθεί στην Αθήνα, αναφέρθηκε στις επιπτώσεις των πυρηνικών δοκιμών στην υγεία του ανθρώπου, φέρνοντας σαν παράδειγμα τους βομβαρδισμούς του Ναγκασάκι και της Χιροσίμα. Τέλος, αφού συνεχάρη την πρωτοβουλία των διοργανωτών του Συνεδρίου, εξέφρασε και την επιθυμία του ελληνικού λαού για γενικό αφοπλισμό.[24]

Η συνεχής δράση του Έλληνα βουλευτή στο ειρηνικό κίνημα, μέσα από τη συμμετοχή του σε εκδηλώσεις, συνέδρια κτλ., θα έφτανε στο αποκορύφωμά της το 1963. Η αρχή έγινε τον Ιανουάριο, όταν και παρευρέθηκε στην Παγκόσμια Συνδιάσκεψη Ειρήνης υπό την αιγίδα της CND. Εκεί έκανε ειδική αναφορά στις

---

[21] Ο Bertrand Arthur William Russell ήταν φιλόσοφος, μαθηματικός και ένας εκ των σημαντικότερων διανοουμένων που έπαιξαν ενεργό ρόλο στο ελληνικό κίνημα ειρήνης. Χαρακτηριστικό της επιρροής του αποτελεί η ίδρυση της ομάδας « Σύνδεσμος Νέων για τον πυρηνικό αφοπλισμό Μπέρτραντ Ράσελ», το 1962.

[22] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, φακ.262.11, *Για τον αφοπλισμό και την ειρήνη*, Αθήνα,7 Μαΐου 1962

[23] Τριγάζης, ό.π., σ. 79

[24] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, φακ.266.6, *Παγκόσμιο Συνέδριο δια τον Αφοπλισμό και την Ειρήνη*, Μόσχα, 9-14 Ιουλίου 1962

δυσκολίες που αντιμετώπιζε το ελληνικό κίνημα εξαιτίας του κλίματος τρομοκρατίας που επικρατούσε στη χώρα και κάλεσε όλα τα μέλη να συνδράμουν για τη διεξαγωγή της Α΄ Μαραθώνιας Πορείας στην Ελλάδα, η οποία έμελλε να καθιερώσει τον Λαμπράκη στη συνείδηση της κοινής γνώμης, ως τον κύριο εκφραστή του ειρηνικού κινήματος.[25] Ο Μαραθώνιος, όμως, ξεκίνησε για τον ίδιο από τη περίφημη πορεία στο Ολντερμάστον, που διεξήχθη από τις 12 έως τις 15 Απριλίου. Το πιο αξιοσημείωτο από την πορεία αυτή είναι ότι ο Λαμπράκης κατάφερε να φέρει μαζί του στην Αθήνα το – γνωστό πλέον- πανό, με το έμβλημα του αφοπλισμού και τις λέξεις ΕΛΛΑΣ και GREECE που κάλυπταν τις δύο πλευρές.(Φωτογραφία 1) Αν και η κίνηση του αυτή δεν βρήκε τη σύμφωνη γνώμη των διοργανωτών, τελικώς του επέτρεψαν να το πάρει, λόγω της συμβολικής σημασίας που του απέδιδε.[26]

Ο αντίκτυπος του διεθνούς κινήματος ειρήνης στις τάξεις της νεολαίας είχε θορυβήσει την κυβέρνηση, με αποτέλεσμα να αναγγείλει από τις 2 Απριλίου την απαγόρευση της προγραμματισμένης για την 21η Απριλίου Α΄ Μαραθώνιας Πορείας.[27] Ο Λαμπράκης, όμως, ήταν αποφασισμένος να πραγματοποιήσει την πορεία, έστω και μόνος του. Το γεγονός μάλιστα ότι λίγες μέρες πριν διεξάγονταν συζητήσεις ανάμεσα στα μέλη της κυβέρνησης και στον απεσταλμένο των ΗΠΑ κ. Μέρτσαντ για τη συμμετοχή της Ελλάδας στη δημιουργία πολυμερούς πυρηνικής δύναμης του ΝΑΤΟ, λειτούργησε ως επιπρόσθετος παράγοντας για τη συμβολική διεξαγωγή της πορείας.[28]

Υπό το πρίσμα αυτών των εξελίξεων, ο βουλευτής της ΕΔΑ, εκμεταλλευόμενος τη βουλευτική ασυλία, μαζί με άλλους τρεις συνοδοιπόρους του ξεκίνησαν από τον Τύμβο του Μαραθώνα με κατεύθυνση την Πνύκα. Η παρουσία των ισχυρών αστυνομικών δυνάμεων θα γινόταν ιδιαίτερα αισθητή στη διασταύρωση της Ραφήνας, όπου με την βοήθεια παρακρατικών ομάδων που είχαν παρεισφρήσει στη πορεία, επιτέθηκαν κατά του βουλευτή και των υπολοίπων. Είναι χαρακτηριστική η φωτογραφία από εκείνο το σκηνικό όπου ο Λαμπράκης προσπαθεί να διασώσει το λάβαρο του Ολντερμάστον από τα χέρια των αστυνομικών. Ευτυχώς χάρη στην επέμβαση των δημοσιογράφων απέφυγαν τον κίνδυνο, όχι όμως για πολύ.[29] Τη σύλληψη των υπολοίπων μαραθωνοδρόμων στο Πικέρμι ακολούθησε και αυτή του βουλευτή λίγο αργότερα.

---

[25] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, φακ.267.1, *Διεθνές Συνέδριο των Αδέσμευτων Οργανώσεων που εργάζονται για τον πυρηνικό και γενικό αφοπλισμό,* Οξφόρδη, 4-7 Ιανουαρίου 1963
[26] Πορφύρης, ό.π., σ. 101-102
[27]«Απηγορεύθη ο Μαραθώνιος της Ειρήνης», *Αυγή*, Αθήνα, 3 Απριλίου 1963, σ. 5
[28], Αθήνα, «Έληξαν αι συνομιλίαι του κ. Μέρτσαντ χθες», *Ελευθερία,* Αθήνα, 19 Απριλίου 1963, σ. 7
[29] «Πανώ της ειρήνης στον Τύμβο», *Αυγή*, Αθήνα, 23 Απριλίου 1962, σ. 6-7

Όπως ανέφερε σε τηλεγράφημα του προς μέλη της κυβερνήσεως, αφού τον επιβίβασαν δια της βίας σε καμιόνι και τον περιφέρανε ασκόπως και παρανόμως για τρεισήμισι ώρες στις γύρω περιοχές, τον εγκατέλειψαν στη Νέα Ιωνία.[30]

Τέσσερις ημέρες μετά ο Λαμπράκης θα δώσει, σύμφωνα με τον ερευνητή και μέλος της ΕΔΑ Τάσο Τρίκκα, ακόμα μια αφορμή στο παρακράτος της χώρας ώστε να τον συμπεριλάβει στο στόχαστρο του. Επρόκειτο για την επιστροφή του στο Λονδίνο προκειμένου να συμπαρασταθεί στο αίτημα της Μπέττυ Αμπατιέλου για χορήγηση υπομνήματος από τη βασίλισσα Φρειδερίκη, αναφορικά με το θέμα του συζύγου της που ήταν πολιτικός κρατούμενος. Η διάσταση που πήρε το θέμα μετά τις δηλώσεις του Λαμπράκη, ότι στην Ελλάδα κυβερνά η Φρειδερίκη και ότι με την πολιτικής της οδηγούσε τον θρόνο στον όλεθρο, θα θίξει την ίδια και θα επιβαρύνει κατά πολύ τη θέση του βουλευτή.[31]

2.4 Η δολοφονία του Λαμπράκη

Στις 22 Μαΐου ο Λαμπράκης καταφθάνει στη συμπρωτεύουσα ως καλεσμένος ομιλητής της τοπικής Επιτροπής Ειρήνης. Ως τόπος συγκέντρωσης ορίστηκε η αίθουσα του ΔΣΚ, μιας και το κέντρο *«Πικαντίλι»* χαρακτηρίστηκε από τη αστυνομία ως ακατάλληλο, με πρόσχημα τη μη χρήση εξόδου κινδύνου.[32] Το συγκεκριμένο συμβάν δεν ήταν το μοναδικό πρόβλημα που είχαν να αντιμετωπίσουν οι διοργανωτές. Σύμφωνα με τον Γιώργο Τριανταφυλλίδη, μέλος της Επιτροπής Ειρήνης στη Θεσσαλονίκη, ήδη από το πρωί είχαν ενημερωθεί για το σχεδιασμό επιθέσεως κατά του βουλευτή από παρακρατικές ομάδες, καθώς και για τη διεξαγωγή αντισυγκέντρωσης από τις τελευταίες.[33]

Πράγματι από τις 6 το απόγευμα οι δρόμοι γύρω από την αίθουσα είχαν πολιορκηθεί από φίλους και «εχθρούς» της Ειρήνης. Κατά την άφιξη τους, οι βουλευτές Λαμπράκης και Τσαρούχας δέχονται τα πρώτα χτυπήματα με τις αστυνομικές δυνάμεις να παραμένουν αδρανείς. Ο Λαμπράκης, όμως, δεν πτοείται και ξεκινά κανονικά την

---

[30] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, φακ.263.1, .*Κίνημα Ειρήνης: Ραδιοτηλεγράφημα του Γρηγόρη Λαμπράκη*, 21 Απριλίου 1963

[31] Τάσος Τρίκκας, *ΕΔΑ 1951-67:Το νέο πρόσωπο της Αριστεράς, Τόμος Β΄: Η δεκαετία των άκρων*, Θεμέλιο, Αθήνα 2009, σ.990

[32] Γιάννης Βούλτεψης, *Υπόθεση Λαμπράκη, Τόμος Α΄: Η μάχη*, Αλκυών, Αθήνα 1966, σ. 95

[33]Γιώργος Τριανταφυλλίδης, *Σημειώσεις Αναμνήσεων,* Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1999, σ.70

ομιλία του κάνοντας επίκληση στην αστυνομία να τον προστατεύσει, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Κατά την έξοδο του από το κτήριο και κατευθυνόμενος προς το ξενοδοχείο *«Κοσμοπολίτ»* που διέμενε, δέχεται το θανάσιμο χτύπημα στο κεφάλι από τον Μανώλη Εμμανουηλίδη(ένας εκ των δύο επιβαινόντων στο περίφημο τρίκυκλο), και μεταφέρεται εσπευσμένα στο νοσοκομείο ΑΧΕΠΑ, όπου θα ξεψυχήσει τέσσερις ημέρες αργότερα.[34]

Την επομένη της δολοφονικής επίθεσης οι πολιτικοί αρχηγοί σύρθηκαν στο χώρο σκληρών δηλώσεων, δυναμιτίζοντας το ήδη τεταμένο κλίμα. Η Ένωση Κέντρου με επίσημη ανακοίνωση της εξέφρασε τη λύπη της για το περιστατικό, ασκώντας ταυτόχρονα δριμύτατη κριτική στον πρωθυπουργό Κωνσταντίνο Καραμανλή, τον οποίο χαρακτήρισε ως ηθικό αυτουργό, προκαλώντας όπως ήταν φυσικό την αντίδραση του.[35] Σε παρόμοιο κλίμα κινήθηκε και η ΕΔΑ, κατακρίνοντας την στάση της αστυνομίας και ζητώντας την άμεση απομάκρυνση *«της κυβέρνησης του αίματος»*[36]

Η άποψη, σύμφωνα με κύριο άρθρο της *Καθημερινής,* ότι το τραγικό συμβάν προσπάθησε να εκμεταλλευτεί πολιτικά η ΕΔΑ, αναγγέλλοντας πορείες διαμαρτυρίας με στόχο την όξυνση του κλίματος, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως άτοπη.[37] Οι εκδηλώσεις που ακολούθησαν το επόμενο διάστημα, με τη συμμετοχή όχι μόνο της νεολαίας αλλά και απλών ανθρώπων, ήταν πρωτίστως απόρροια αυθορμητισμού, όπως αποδείχτηκε την ημέρα της κηδείας του Λαμπράκη, όπου χιλιάδες Έλληνες έσπευσαν να αποχαιρετήσουν τον βουλευτή στον τελευταίο του ταξίδι, διαδηλώνοντας παράλληλα για την ειρήνη.

Δυναμική, όμως, υπήρξε και η κινητοποίηση στο εξωτερικό. Πορείες διαμαρτυρίας διεξήχθησαν στην Κύπρο, στη Γένοβα, στη Γαλλία και σε πλήθος ευρωπαϊκών πόλεων, ενώ δεκάδες ήταν οι ανακοινώσεις διαμαρτυρίας που κατέφθαναν στην ελληνική κυβέρνηση. Παράλληλα, το Παγκόσμιο Συμβούλιο Ειρήνης για να τον τιμήσει καθιέρωσε το «Μετάλλιο Λαμπράκη», το οποίο προσφερόταν σε εξέχουσες προσωπικότητες της Ειρήνης.[38]

---

[34] Βούλτεψης, ό.π., σελ 101-105, 114-115
[35] «Ο Κωνσταντίνος Καραμανλής ηθικός αυτουργός», *Ελευθερία,* Αθήνα, 24 Απριλίου 1963, σ. 7
[36] «Ανακοίνωσις της ΕΔΑ για τη δολοφονική επίθεση κατά του κ. Λαμπράκη», *Αυγή,* Αθήνα, 23 Απριλίου 1963, σ.2
[37], «Δραστήρια κινητοποίησις χτες της άκρας Αριστεράς», *Καθημερινή*, Αθήνα, 24 Απριλίου 1963, σ. 1
[38] Τριγάζης, ό.π., σελ 133-135

Είναι γεγονός ότι η δολοφονία του Λαμπράκη λειτούργησε ως θρυαλλίδα για το μεγαλύτερο μέρος του φιλειρηνικού κινήματος στη χώρα. Η φράση του στη συγκέντρωση για τον Αφοπλισμό και την Ειρήνη στην Αθήνα «*είναι τόσο μεγάλο να πεθαίνεις για την ειρήνη*»[39] θα αποκτούσε τώρα νόημα, καθώς μέσα από το θάνατο του ένα νέο κίνημα θα γεννιόταν στο χώρο της νεολαίας, που έγινε γνωστό ως Δημοκρατική Κίνηση Νέων "Γρηγόρης Λαμπράκης". Η οργάνωση αυτή, που μετά τη συγχώνευση της με την νεολαία της ΕΔΑ, στις 14 Σεπτεμβρίου 1964, θα μετονομαζόταν σε Δημοκρατική Νεολαία Λαμπράκη, θα πρωτοστατούσε σε όλες τις εσωτερικές και διεθνείς εξελίξεις.

[39] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1963, φακ.262.11, *Για τον αφοπλισμό και την ειρήνη*, Αθήνα, 7 Μαΐου 1962

ΚΕΦΆΛΑΙΟ Β: Η ΔΚΝΓΛ ΣΤΟΝ ΑΓΩΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ ΚΑΙ ΤΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

3.1 Η ίδρυση της ΔΚΝΛΓ και η απήχηση της

Το σύνθημα *«κάθε νέος και Λαμπράκης»,* που δονούσε την ατμόσφαιρα την ημέρα της κηδείας του Λαμπράκη, και το διάχυτο κλίμα αγανάκτησης που επικρατούσε στις τάξεις της νεολαίας απετέλεσαν για την ΕΔΑ ευκαιρία για τη δημιουργία ενός πλατιού κινήματος που θα συντόνιζε τους νέους. Έτσι, την επομένη της κηδείας κλήθηκε στα γραφεία της ΕΔΑ, ο Μίκης Θεοδωράκης, ως ο πλέον κατάλληλος για την οργάνωση του εγχειρήματος αυτού.[40,41]

Παρά τις όποιες διχογνωμίες είχαν προηγηθεί ανάμεσα στα μέλη του Πολιτικού Γραφείου και στον ίδιο για την πολιτική διάσταση που έπρεπε να πάρει η δολοφονία του Λαμπράκη και τον τρόπο οργάνωσης του νέου κινήματος, ο Θεοδωράκης αποδέχτηκε την πρόσκληση, ενώ παραιτήθηκε και από τη διεύθυνση της Μικρής Ορχήστρας προκειμένου να προσηλωθεί στο νέο του έργο.[42] Ως στελέχη της Εκτελεστικής Επιτροπής επιλέχθηκαν από την ΕΔΑ, οι Γρηγόρης Γιάνναρος και Ανδρέας Λεντάκης (μέλη της Ν.ΕΔΑ), ενώ από την πλευρά του μουσικοσυνθέτη ο Θεόδωρος Πάγκαλος και ο Δημήτρης Καραχάλιος.[43]

Οκτώ μέρες αργότερα, στις 8 Ιουνίου, η πενταμελής αυτή Επιτροπή θα προέβαινε, σε συνεργασία με άλλα 22 άτομα, στην δημοσιοποίηση της Ιδρυτικής Διακήρυξης της ΔΚΝΛΓ. Σ' αυτήν καθορίζονταν οι στόχοι του κινήματος, με προεξέχουσα θέση να καταλαμβάνουν η πάλη για μια ομαλή δημοκρατία και ειρήνη, για την πραγμάτωση των οποίων καλούσαν όλους τους ανθρώπους -ανεξαρτήτως κομματικών πεποιθήσεων- να συνδράμουν με την αρωγή τους. Η θέληση για μια πλατιά ανοικτή οργάνωση γίνεται εμφανής και από την παντελή έλλειψη κομματικών αναφορών στην διακήρυξη αυτή. Ακόμα και οι υπογράφοντες δεν εμφανίζονται με την πολιτική τους ιδιότητα, αλλά με

---

[40] Ιωάννα Παπαθανασίου, *Η νεολαία του Λαμπράκη τη δεκαετία του 1960: αρχειακές τεκμηριώσεις και αυτοβιογραφικές καταθέσεις*, ΙΑΕΝ, Αθήνα 2008, σ. 73

[41] Η πρώτη ουσιαστική νύξη για τη δημιουργία ενός αυτόνομου κινήματος είχε γίνει το 1962, μέσα από τη δημοσίευση του «Μανιφέστου της Αθήνας» από τον Θεοδωράκη, χωρίς όμως απτά αποτελέσματα.

[42] «Δεκτές οι παραιτήσεις Θεοδωράκη-Χατζιδάκι από τη Μικρή Ορχήστρα», *Ελευθερία*, Αθήνα, 13 Ιουνίου 1963, σ.2

[43] Κατερίνα Σαιν-Μαρτέν, *Λαμπράκηδες: Ιστορία μιας γενιάς*, Πολύτυπο, Αθήνα 1984, σ. 47,49

την επαγγελματική, δείγμα της θέλησης τους να αποφευχθεί κάθε κομματικός χρωματισμός.[44]

Ακαθόριστη, αν όχι απούσα, από τη διακήρυξη και τη πρώτη περίοδο δράσης ήταν και η πολιτική δραστηριότητα. Όπως εξηγεί ο Θεοδωράκης, η αρχική οδηγία που είχε δοθεί, αφορούσε ένα κίνημα με κεντρικό πυρήνα την προβολή του πολιτισμικού στοιχείου, ενώ οι όποιες δηλώσεις όφειλαν να είναι απαγκιστρωμένες από πολιτικά στοιχεία.[45] Πράγματι, οι δραστηριότητες των Λαμπράκηδων τον πρώτο καιρό επικεντρώθηκαν στη διεξαγωγή καλλιτεχνικών δεξιώσεων, φιλολογικών βραδιών και κάθε λογής κοινωνικών-πολιτισμικών εξορμήσεων. Επρόκειτο δηλαδή για ένα πρόγραμμα βασισμένο κατά πολύ στις αντιλήψεις της ΕΠΟΝ, τις οποίες και αναβίωνε η νέα αυτή Κίνηση. Απώτερος στόχος αυτού του προγράμματος ήταν ο εφοδιασμός των νέων με τα κατάλληλα πολιτιστικά, μορφωτικά και ηθικά μέσα, ως σκαλοπάτι για την ανάπτυξη της πνευματικής τους αναγέννησης. Η αυξανόμενη, όμως, πολιτικοποίηση της νεολαίας καθιστούσε απαραίτητο τον καθορισμό του πολιτικού και ιδεολογικού περιεχομένου της Κίνησης, όπως επισημάνθηκε στην πρώτη τακτική σύσκεψη της Ιδρυτικής Επιτροπής. [46]

Παρά το γεγονός ότι η πλειονότητα των πολιτικών τους θέσεων συνέπλεε με αυτές της ΕΔΑ, (όπως η απελευθέρωση των πολιτικών κρατούμενων και η κατάργηση των πιστοποιητικών κοινωνικών φρονημάτων)[47] κατάφεραν να χειραφετηθούν, αποκτώντας την δική τους πολιτική ταυτότητα και φωνή(μέσα από το περιοδικό *«Τα Τετράδια της Δημοκρατίας»* και το δεκαπενθήμερο έντυπο *«Η φωνή του Λαμπράκη»* στη Θεσσαλονίκη) και να διακριθούν για την πρωτοτυπία τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι με δική τους πρωτοβουλία διοργανώθηκε τον Σεπτέμβρη του 1963 στο θέατρο Πορεία η πρώτη εκδήλωση για τις νέες γυναίκες στη χώρα μας. Στόχος της ήταν να λειτουργήσει ως ερέθισμα για την ανάπτυξη ενός υγιούς γυναικείου κινήματος και να αναδείξει ότι οι αντιλήψεις περί μη ενδιαφέροντος της γυναίκας για την πολιτική δεν ευσταθούν, από τη στιγμή που η ίδια επιδρά καθημερινά στη ζωή της.[48]

---

[44] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1963, φακ. 288.01, *Διακήρυξη*, Αθήνα, 8 Ιουνίου 1963

[45]«Συνέντευξη Μίκη Θεοδωράκη για τη νεολαία Λαμπράκη», 19 Οκτωβρίου 2005, http://www.mikistheodorakis.gr/el/writings/interviews/?nid=4361,(ημερομηνία πρόσβασης 20/9/2020)

[46] Μίκης Θεοδωράκης, «Δημοκρατία ή Φασισμός», στο: *Τετράδια της Δημοκρατίας,* τεύχος 1, Αθήνα, σελ.12-13

[47] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1963, φακ. 288.21, *Ανακοίνωση*, Αθήνα, Νοέμβριος 1963

[48] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1963, φακ. 288.66, *Ομιλία της ΔΚΝΛΓ για τις γυναίκες*, Αθήνα, Σεπτέμβριος 1963

Ίσως σ' αυτά τα σημεία, δηλαδή στο ότι η ΔΚΝΛΓ δεν υπαγόταν σε κάποιο κόμμα και παράλληλα εξέφραζε μια ανοιχτή αντίληψη , έγκειται ως ένα βαθμό η ασυνήθιστα μεγάλη και γρήγορη απήχηση που γνώρισε. Από τον Ιούνιο του 1963 έως και τον Σεπτέμβρη του 1964, υπολογίζεται ότι ιδρύθηκαν πάνω από 50 λέσχες Λαμπράκηδων πανελλαδικά.[49]Φυσικά, στην άνθηση αυτή συνέβαλε και η χαλαρή δομή που διέκρινε τον μηχανισμό της οργάνωσης, μιας και η στρατολόγηση των μελών της δεν παρουσίαζε κοινά στοιχεία με αυτή των άλλων οργανώσεων. Για την μύηση νέων μελών σε μια λέσχη αρκούσε μόνο η επιθυμία τους για συμμετοχή σ' αυτήν, ενώ με τη ίδια ευκολία μια παρέα φίλων μπορούσαν να δημιουργήσουν από την αρχή μια ομάδα Λαμπράκηδων.[50] Από τα πιο ενδιαφέροντα παραδείγματα αποτελεί η στρατολόγηση 100 ατόμων στη περιοχή της Καβάλας μέσα σε λίγα λεπτά. Πιο συγκεκριμένα σε προεκλογική συγκέντρωση υποψηφίου της ΕΔΑ, οι προαναφερθέντες νεαροί συγκεντρώθηκαν στο κέντρο της πλατείας και με παρότρυνση τοπικού στελέχους βαφτίστηκαν Λαμπράκηδες, αναλαμβάνοντας μάλιστα και οργανωτικές δουλειές.[51]

Ως προς το καθαρά οργανωτικό κομμάτι, αποφασίστηκε η καθοδήγηση της κάθε ομάδας από ένα τριμελές Συμβούλιο, εκλεγμένο από τα μέλη της. Το Συμβούλιο αυτό θα αποτελούταν από έναν υπεύθυνο για τα οικονομικά της λέσχης, έναν για το γραφείο Ζ(σύμβολο των Λαμπράκηδων) και ο τελευταίος για όλη την ομάδα. Επιδίωξη της κάθε ομάδας ήταν η πραγματοποίηση μιας συνεδρίας την εβδομάδα, στην οποία θα ανέλυαν τις κινήσεις της, πάντα σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Εκτελεστικής Επιτροπής.[52]

Τίποτα, ωστόσο, δεν προδίκαζε την μεγάλη εξάπλωση αυτού του κινήματος στις τάξεις της νεολαίας. Έκπληξη λοιπόν αποτέλεσε για την αστυνομία και τον κεντρώο-δεξιό Τύπο, που είχε αφιερώσει ελάχιστο χώρο για την ίδρυση της ΔΚΝΓΛ, η αθρόα στράτευση στο κίνημα . Αποτέλεσμα αυτού ήταν η καταπολέμηση της -από την πρώτη κιόλας στιγμή- με αναβολές εκδηλώσεων, όπως αυτή στο Αιγάλεω με πρόσχημα την μη ύπαρξη εξαερισμού[53], αλλά και συγκεντρώσεων για λόγους δημοσίας τάξης και ασφάλειας ανεξαρτήτως του λόγου που διενεργούνταν. Τον ψυχολογικό αυτό πόλεμο

---

[49] Μαρτέν, ό.π., σελ 75

[50] Σεραφείμ Σεφεριάδης, «Συλλογικές δράσεις, κινηματικές πρακτικές: η σύντομη δεκαετία του '60 ως συγκρουσιακός κύκλος», στο: Άλκης Ρήγος, Σεραφείμ Σεφεριάδης, Ευάνθης Χατζηβασιλείου, *«Η «σύντομη» δεκαετία του ΄60»,* Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2008, σ.62

[51] «100 νέα μέλη μέσα σε λίγα λεπτά», *Αυγή*, Αθήνα, 20 Οκτωβρίου 1963, σ. 11

[52] Γρηγόρης Γιάνναρος, *«Η ομάδα Λαμπράκη: τι είναι, πως γεννιέται και πως λειτουργεί»* στο: Τετράδια της Δημοκρατίας, τεύχος 1, 1963, σελ.31

[53] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1963, φακ. 288.3, *Ανακοίνωση,* Αθήνα, 20 Ιουνίου 1963

ακολούθησαν συλλήψεις, καθώς και επιθέσεις σε λέσχες και μέλη, φτάνοντας μάλιστα στο σημείο να εκφράσουν ανοιχτά τα δολοφονικά τους σχέδια εναντίον του γραμματέα της ΔΚΝΓΛ Νίκαιας Κωνσταντίνου Κοντόζογλου και του Μίκη Θεοδωράκη.[54,55]

3.2 Το κίνημα Ειρήνης στην Ελλάδα

Η ανάδυση του ελληνικού κινήματος Ειρήνης χρονολογείται πολύ πιο πριν από την ίδρυση της ΔΚΝΓΛ και πιο συγκεκριμένα από τις αρχές της δεκαετίας του 1950. Έναυσμα γι' αυτήν αποτελεί η υπογραφή της διμερούς ελληνοαμερικανικής συμφωνίας στις 12 Οκτωβρίου 1953, από την κυβέρνηση Παπάγου, βάσει της οποίας το έδαφος, τα χωρικά ύδατα και ο εναέριος χώρος τέθηκαν στην διάθεση των Αμερικανών. Όπως ήταν φυσικό, η εγκατάσταση βάσεων και πυραύλων στην Ελλάδα συνάντησε πλήθος αποδοκιμασιών, κυρίως από το χώρο της Αριστεράς.

Οι αντιδράσεις αυτές έλαβαν σύντομα σάρκα και οστά, μέσα από τη δημιουργία διάφορων οργανώσεων(με πρώτη την ΕΕΔΥΕ), που έθεταν ως κύριο στόχο τους την υπεράσπιση της Ειρήνης. Σύμφωνα, όμως, με τον Ιστορικό Λυκούργο Κουρκουβέλα, οι συγκεκριμένες οργανώσεις απέκτησαν και εθνικά χαρακτηριστικά , λόγω ορισμένων ιστορικών συγκυριών της εποχής. Ο μη λειτουργικός τρόπος της δημοκρατίας, η αυτοδιάθεση της Κύπρου, καθώς και η καταπάτηση των πολιτικών ελευθεριών δεν ήταν δυνατό να περιθωριοποιηθούν. Έτσι τα αιτήματα για την επίλυση των προαναφερθέντων ζητημάτων συνδέθηκαν άρρηκτα με αυτά για την ειρηνική συνύπαρξη, ειδικά στη δεκαετία του 1960.[56] Γι' αυτό το λόγο, το ζήτημα του πυρηνικού αφοπλισμού δεν μονοπώλησε το ενδιαφέρον των ειρηνικών οργανώσεων, όπως τη δεκαετία του 1950.

Οι εκδηλώσεις εναντίον των πυρηνικών όπλων εκφράστηκαν από τις φιλειρηνικές οργανώσεις με ποικίλους τρόπους. Αρχικά, στόχευσαν στην αφύπνιση της κοινής γνώμης, μέσα από διαρκείς ενημερώσεις για τις επιπτώσεις που θα είχε η αποδοχή μιας τέτοιας πολιτικής και συνεχίστηκαν με την προβολή συγκεκριμένων θέσεων ως ενδιάμεσων σταθμών για τον πλήρη αφοπλισμό. Αυτές επικεντρώθηκαν στη μείωση

---

[54] «Η δράσις των παρακρατικών», *Αυγή*, Αθήνα, 30 Ιουλίου 1964, σ. 7

[55]Μίκης Θεοδωράκης, «Η Κίνηση μας στόχος των παρακρατικών οργανώσεων», στο: *Τετράδια της Δημοκρατίας*, τεύχος 2, Αθήνα, σ.183

[56]Λυκούργος Κουρκουβέλας, *Η Ελλάδα και το ζήτημα των πυρηνικών όπλων: 1957-1963*, Πατάκη, Αθήνα 2011, σ. 240-241

των πυρηνικών δοκιμών, στην βελτίωση των γειτονικών σχέσεων, στην μη αποδοχή της ανάμιξης ξένων χωρών στα εσωτερικά του κράτους και στην αποπυρηνικοποίηση των Βαλκανίων. Με το πέρασμα του χρόνου, οι δράσεις τους επεκτάθηκαν και εκτός των ελληνικών συνόρων με τη συμμετοχή τους σε Διεθνή Συνέδρια για τον πυρηνικό αφοπλισμό και με επιθετικές ανακοινώσεις εναντίον των εκάστοτε πολιτικών ιθυνόντων που βρίσκονταν στην κορυφή της εξουσίας.[57]

3.3 Το χρονικό των δράσεων της ΔΚΝΓΛ για την εδραίωση της Ειρήνης

Αν και οι πρώτοι αγώνες των Λαμπράκηδων απέβλεπαν στην απομάκρυνση του Καραμανλή από τον πρωθυπουργικό θώκο και στη διεξαγωγή ελεύθερων εκλογών με απλή αναλογική, η πάλη για την Ειρήνη και την απαλλαγή από κάθε είδους πολιτική που την έπληττα δεν θα μπορούσε να απουσιάζει από το πρόγραμμα τους. Η φράση της ηθοποιού Δάφνης Σκούρα, στην πρώτη συγκέντρωση της ΔΚΝΓΛ, *«[...]χωρίς ειρήνη ο τόπος μας θα γίνει στάχτη, χωρίς δημοκρατία, φυλακή»* [58] αποκρυστάλλωνε στο έπακρο την αντίληψη όλων των νεαρών που αποφάσιζαν να ταχθούν με το νέο αυτό κίνημα.

Ερέθισμα για την πρώτη συμμετοχή σε εκδήλωση υπέρ της Ειρήνης αποτέλεσε η υπογραφή της Συμφωνίας της Μόσχας, μεταξύ των τριών Μεγάλων Δυνάμεων(ΗΠΑ-Βρετανία- ΕΣΣΔ) στις 5 Αυγούστου 1963, για την Μερική Απαγόρευση των Πυρηνικών Δοκιμών στην ατμόσφαιρα, τη θάλασσα και το διάστημα. Η εν λόγω Συμφωνία και η συνυπογραφή των Ελλήνων κυβερνόντων χαιρετίσθηκαν με ενθουσιασμό από το κίνημα Ειρήνης στην Ελλάδα, καθώς θεωρήθηκε ως προπομπός μιας νέας εποχής απαλλαγμένης από τον φόβο του πολέμου.[59]

Υπό το πρίσμα αυτών των συνθηκών πραγματοποιήθηκε στις 26 Αυγούστου συγκέντρωση 1500 φίλων της Ειρήνης στο «Πάρκ», προκειμένου να συζητήσουν τις θετικές επιδράσεις της τριμερούς Συμφωνίας στην Ελλάδα αλλά και να θέσουν τις βάσεις για τη συνέχιση του αγώνα τους, καθώς ο στόχος για πλήρη αφοπλισμό δεν είχε

[57] Στο ίδιο, σ. 289-291
[58] «Ο Λαμπράκης ξαναζή στους αγώνες των νέων», *Αυγή*, Αθήνα, 19 Ιουνίου 1963, σ. 5
[59] Κουρκουβέλας, ό.π., σ. 283-284

επιτευχθεί ακόμα. Στο σημείο αυτό επικεντρώθηκε ο ζωγράφος και εκπρόσωπος της ΔΚΝΓΛ Μέντης Μποσταντζόγλου, κάνοντας ειδική μνεία στην απουσία των υπογραφών της Γαλλίας και της Κίνας από τη Συμφωνία και στους κινδύνους που ελλόχευε μια τέτοια στρατηγική. Από τις δηλώσεις του δεν έλειψε και η έμμεση αναφορά στις επερχόμενες εκλογές, παρομοιάζοντας την δυναμική της ατομικής ψήφου με αυτή της ατομική βόμβας και τονίζοντας ότι πιθανή έκρηξη της πρώτης θα μετέβαλε άρδην το πολιτικό σκηνικό της χώρας προς όφελος των ειρηνικών τους σχεδίων. Στο τέλος, όλα τα μέρη προχώρησαν στην έγκριση ψηφίσματος βάσει του οποίου η κατάργηση των πυραύλων «Πόλαρις» και η μετατροπή της βαλκανικής ζώνης σε ειρηνική θα αποτελούσαν τους βραχυπρόθεσμους στόχους.[60]

Τη σκυτάλη στον αγώνα για τη μετάδοση των ιδανικών της Ειρήνης ανέλαβε η ΔΚΝΓΛ Θεσσαλονίκης, στα τέλη του Σεπτέμβρη, μέσα από την διοργάνωση της εβδομάδας Λαμπράκη. Ωστόσο, με εξαίρεση τη συμμετοχή της στη προγραμματισμένη, από το Σύνδεσμο Μπέρτραντ Ράσελ, συγκέντρωση για την ειρήνη και τον αφοπλισμό στο Δημοτικό πάρκο, οι υπόλοιπες εκδηλώσεις περιοριστήκαν στα γραφεία της Κίνησης. Αυτές αφορούσαν βραδιές ποίησης, μουσικής και προβολής ταινιών, ακολουθώντας έτσι το μοτίβο ότι η πάλη για την ειρήνη οφείλει να διεξάγεται μέσα στα πλαίσια της ανθρωπιστικής ανέλιξης των Λαμπράκηδων.[61]

Στο σημείο αυτό, αξίζει να επισημάνουμε ότι η πραγματοποίηση της πλειονότητας των εκδηλώσεων στις λέσχες, τακτική που υιοθέτησε αργότερα και η ΔΝΛ, δεν ωφέλησε μακροπρόθεσμα την εικόνα της οργάνωσης, ειδικά στην επαρχία. Βέβαια στην απόφαση αυτή συνέβαλε και η άρνηση της οργάνωσης για δραστηριοποίηση στα καφενεία, ως χώροι μη ακατάλληλοι για τους νέους, και γενικά σε κάθε χώρο που δεν βρισκόταν κάτω από τον έλεγχο τους. Θεωρούσαν προφανώς ότι τα καφενεία απομάκρυναν τη νεολαία από την ενασχόληση με τα προβλήματά της και κατ' επέκταση από τους πραγματικούς χώρους δράσεις. Αρνητική κριτική ασκούταν επίσης στο ποδόσφαιρο και σε συγκεκριμένα είδη μουσικής. Ως προς το πρώτο, θεωρούσαν ότι η εισροή οικονομικών συμφερόντων στο συγκεκριμένο χώρο, διαστρέβλωναν το αθλητικό πνεύμα και απέστρεφαν το ενδιαφέρον των νέων από άλλα αθλήματα.[62] Γι' αυτό τον λόγο η ΔΚΝΓΛ συνέβαλλε στην διάδοση τους υγιούς μηνύματος του αθλητισμού, εγκαθιστώντας τραπέζια πινγκ-πονγκ σε κάθε λέσχη της. Όσον αφορά τη

[60] «1500 στη συγκέντρωση του Πάρκ», *Αυγή*, Αθήνα, 27 Ιουνίου 1963, σελ. 1, 5
[61] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1963, φακ. 642.1β, *Η φωνή του Λαμπράκη*, Θεσσαλονίκη, 21 Σεπτεμβρίου 1963
[62] Αρχείο Τάκη Παληού, *Το Α΄ Συνέδριο της Δημοκρατικής Νεολαίας Λαμπράκη*, Αθήνα 1965, σ. 50-52

μουσική, εμφανίζονταν ιδιαίτερα επιφυλακτικοί απέναντι στο νέο κύμα της ροκ και στα μηνύματα που αυτή προωθούσε, όπως και στη ρεμπέτικη μουσική, λόγω της χρήσης μπουζουκιού. Αντίθετα, προωθούν συστηματικά και με θέρμη τη λαϊκή μουσική.[63] Παρατηρούμε επομένως ότι υπήρχαν και πουριτανικές αντιλήψεις από τις οποίες εμφορούταν η οργάνωση.

Η τελευταία δράση, υπέρ του κινήματος της Ειρήνης, στην οποία συμμετείχε η ΔΚΝΓΛ για το 1963 ήταν στις 22 Οκτωβρίου στο θέατρο *«Διάνα»*. Αν και η πρωτοβουλία για την συγκέντρωση δεν άνηκε στην ίδια, η παρουσία των μελών της ήταν ιδιαίτερα ισχυρή. Η θεματολογία και η ρητορική που αναπτύχθηκε από τους ομιλητές δεν διέφερε από αυτές των προηγούμενων συγκεντρώσεων. Παράλληλα ακούστηκαν συνθήματα για τη μείωση των στρατιωτικών δαπανών, την απομάκρυνση από τις αντιλήψεις για τον από βορρά κίνδυνο και φυσικά εναντίον της ΕΡΕ. Ανεβαίνοντας στο βήμα, ο Μίκης Θεοδωράκης εξήρε την προσφορά του εκλιπόντος Λαμπράκη και την παρακαταθήκη που άφησε, τονίζοντας ότι η νεολαία οφείλει να φανεί αντάξια του ονόματος που φέρει και να παραμείνει αδάμαστη στον ξεχωριστό αγώνα της για την Ειρήνη.[64]

Οι πυρετώδεις προετοιμασίες για τις κοινοβουλευτικές εκλογές του Νοεμβρίου, οι μετέπειτα εκδηλώσεις για την προάσπιση των πολιτικών αιτημάτων τους και μια σειρά συγκυριών, όπως η σύλληψη του Μίκη Θεοδωράκη, απορρόφησαν μεγάλο μέρος του χρόνου της Κίνησης, με συνέπεια να καθυστερήσει σημαντικά η επόμενη ειρηνική της δράση. Έκπληξη, μάλιστα, αποτελεί το γεγονός ότι κατά την επίσκεψη τους στον νέο πρωθυπουργό, Γεώργιο Παπανδρέου, και την υποβολή υπομνήματος αναφορικά με τους προβληματισμούς τους, δεν υπήρξε καμία αναφορά στη μείωση των στρατιωτικών δαπανών και τον αφοπλισμό.[65]

Παρ' όλα αυτά, η επάνοδος της στο κίνημα Ειρήνης υπήρξε δυναμική μέσα από τη συμμετοχή της στο Διεθνές Συνέδριο της Νεολαίας και των σπουδαστών για την Ειρήνη και τον Αφοπλισμό, που διεξήχθη στη Φλωρεντία από τις 26 Φλεβάρη έως τη 1 Μαρτίου. Άξιο αναφοράς είναι ότι για πρώτη φορά πραγματοποιήθηκε συνάντηση τέτοιου βεληνεκούς σε χώρα του ΝΑΤΟ, καθώς συμμετείχαν 253 αντιπροσωπείες από 67 χώρες. Εκτός από τη ΔΚΝΓΛ, που είχε αποδεχθεί τη πρόσκληση από τις 8

---

[63] Μαρτέν, ό.π., σ. 105
[64] «Όλα για τη νίκη του λαού», *Αυγή*, Αθήνα, 24 Οκτωβρίου 1963, σ. 5
[65] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1963, φακ. 288.21, *Ανακοίνωση*, Αθήνα, Νοέμβριος 1963

Ιανουαρίου,[66] την ελληνική αντιπροσωπεία συμπλήρωνε ο Σύνδεσμος Μπέρτραντ Ράσελ και η Ν.ΕΔΑ. Η ελληνική παρουσία κέρδισε δικαιολογημένα τις εντυπώσεις, καθώς κατάφερε να πετύχει τη διεθνή προβολή -σε μεγάλη κλίμακα- των προβλημάτων που αντιμετώπιζε, όπως η απομάκρυνση των ξενόφερτων βάσεων και το ακανθώδες Κυπριακό ζήτημα. Τα θέματα αυτά ανέπτυξε με σαφήνεια και ο Μίκης Θεοδωράκης[67], δίνοντας επιπρόσθετη βαρύτητα στα ιμπεριαλιστικά σχέδια των Αμερικανών και των Βρετανών και στην ανάγκη δαπανών για τα εκπολιτιστικά προγράμματα. Η κίνηση, όμως, που την έφερε στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος όλων των συμμετεχόντων ήταν η κατάθεση ενός ψηφίσματος(μετά από παρότρυνση της ΔΚΝΓΛ), το οποίο εγκρίθηκε παμψηφεί. Πιο συγκεκριμένα, ανέλαβε την πρωτοβουλία για την καθιέρωση Συνάντησης Βαλκανικών και Μεσογειακών χωρών, με απώτερο στόχο να τεθούν οι βάσεις για την δημιουργία αποπυρηνικοποιημένης ζώνης σε όλη τη Μεσόγειο αλλά και για την κοινή αντιμετώπιση σε ζητήματα ιδιάζουσας σημασίας.[68,69]

Η προσφορά της Κίνησης στο Συνέδριο συναρτήσει της καινοφανούς δραστηριότητας της, αύξησε εύλογα την ακτινοβολία της στο διεθνή περίγυρο. Στις 17 Μαρτίου, η ρώσικη εφημερίδα «Πράβδα» αφιέρωσε κεντρικό της άρθρο στη δράση των Λαμπράκηδων, εξυμνώντας την αδιάκοπη μάχη τόσο του Λαμπράκη όσο και του Θεοδωράκη κατά του διεθνούς ιμπεριαλισμού.[70] Επιπροσθέτως, μηνύματα συμπαράστασης από ξένες οργανώσεις κατέφθαναν στα κεντρικά γραφεία της ΔΚΝΛΓ, ενώ παράλληλα αυξανόταν η ίδρυση λεσχών σε ευρωπαϊκές πόλεις(πχ, στη Βιέννη και στο Ανόβερο), αποδεικνύοντας έτσι, ότι η διεθνιστική αλληλεγγύη που βίωναν οι Λαμπράκηδες δεν περιοριζόταν μόνο στις χώρες του ανατολικού μπλοκ. Μάλιστα, στις 15 Ιουλίου του 1964 έγινε δεκτή η εγγραφή της ως μέλος της ΠΟΔΝ, αυξάνοντας το κύρος της.

---

[66] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1964,φακ. 288.36, *Ανακοίνωση*, Αθήνα, 8 Ιανουαρίου 1964

[67]Ο Γραμματέας της ΔΚΝΛΓ δεν παρευρέθη στη λήξη του Συνεδρίου, λόγω ανειλημμένων υποχρεώσεων του στο Λονδίνο

[68]ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1964, φακ. 315.71, *Διεθνής Διάσκεψη της Νεολαίας για τον Αφοπλισμό,* Φλωρεντία, 27-29 Φεβρουαρίου 1964

[69] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1964, φακ. 315.81, *Σημειώσεις από τη Διεθνή Διάσκεψη της Νεολαίας για τον Αφοπλισμό*, Φλωρεντία, 26 Φεβρουαρίου 1964-1 Μαρτίου 1964

[70] Γεωργούλας Μπέικος, «Ο Σοβιετικός Τύπος για τους Λαμπράκηδες», *Αυγή*, Αθήνα, 21 Μαρτίου 1964, σ. 11

3.3.1 Η Β΄ Μαραθώνια Πορεία Ειρήνης

Αναμφισβήτητα, αποκορύφωμα του αγώνα της ΔΚΝΓΛ αποτέλεσε η αρωγή της στη διεξαγωγή και οργάνωση της Β΄ Μαραθώνιας Πορείας, που ορίστηκε για τις 17 Μαΐου. Θέλοντας να αποδείξει ότι δικαίως έφερε το όνομα του ηρωικού Μαραθωνοδρόμου, προλείανε από πολύ νωρίς το έδαφος ώστε να πετύχει τη μαζική συμμετοχή όλων των Λαμπράκηδων στη Πορεία. Μάλιστα, μέσω της επίσημης ανακοίνωσης της κατέστησε σαφές, ότι για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος όφειλε να γίνει το κέντρο δράσεως για όλες τις λέσχες μέχρι τις 17 Μαΐου. Μόνο με αυτόν τον τρόπο θα επιτυγχανόταν η εκπροσώπηση της οργάνωσης και από το πιο μικρό και μακρινό χωριό.[71] Έτσι τα «πούλμαν της Δημοκρατίας», που είχαν χρησιμοποιηθεί προγενέστερα για τις εκλογές, αντικαταστήθηκαν τώρα από αυτά της Ειρήνης. Η οργάνωση, όμως, μερίμνησε και για όσους δεν είχαν τη δυνατότητα να ταξιδέψουν έως την Αθήνα, με την συγκρότηση μικρότερων πορειών στα Χανιά, στα Ιωάννινα και στη Θεσσαλονίκη. Η επιτυχία, όμως, της ΔΚΝΓΛ έγκειται και σ' ένα ακόμα στοιχείο. Θέλοντας να καταστήσει την Ελλάδα πρωτεύουσα της Ειρήνης αλλά και να μετατρέψει το αίσθημα της Ειρήνης σε πανελλήνιο, προχώρησε στη πραγματοποίηση προπαρασκευαστικής πορείας στο Πειραιά, στις 5 Μαΐου. Εφοδιασμένοι με πλακάτ για τον αφοπλισμό και την ειρήνη, οι Λαμπράκηδες απ' όλες τις συνοικίες του Πειραιά κατάφεραν να δώσουν βροντερό παρόν, προμηνύοντας έτσι τι θα ακολουθούσε στην Β΄ Μαραθώνια Πορεία.[72]

Ο νέος πρωθυπουργός, Γεώργιος Παπανδρέου, αν και επέτρεψε τη διεξαγωγή της Πορείας, δεν φάνηκε να ενστερνίζεται το πανελλήνιο αίσθημα που είχε δημιουργηθεί, ασκώντας δριμύ κατηγορώ στους διοργανωτές της. Σύμφωνα με τον ίδιο, η σύνδεση της Ειρήνης με τον Μαραθώνα δεν ευσταθούσε, μιας και ο τελευταίος αποτελούσε σύμβολο ελευθερίας. Εξέφρασε δε την πεποίθηση του ότι, η Πορεία εξυπηρετούσε μόνο συγκεκριμένους σκοπούς της ΕΔΑ και πως το ζήτημα της ειρήνης αποτελούσε πρόφαση, μιας και σύσσωμος ο ελληνικός λαός είχε ταχθεί από καιρό υπέρ της.[73] Σε παρόμοιο τόνο κυμάνθηκε και η αρθογραφία της *Καθημερινής*, ανήμερα της πορείας. Θεωρούσε ότι το μήνυμα της πορείας για συνασπισμό όλων των λαών υπέρ της ειρήνης, απέβλεπε ουσιαστικά στον κομμουνιστικό συνασπισμό και σε τίποτα

[71] «Η Πορεία Ειρήνης φλόγα για τους νέους», *Αυγή*, Αθήνα, 16 Απριλίου 1964, σ. 5
[72] «Πορεία στο Πασαλιμάνι», *Αυγή,* Αθήνα, 12 Μαΐου 1964, σ. 3
[73] «Η Πορεία», *Ελευθερία*, Αθήνα, 16 Μαΐου 1964, σ. 1

παραπάνω.[74] Από την πλευρά της ΔΚΝΓΛ εξεδόθη ανακοίνωση, στην οποία υποστήριξε ότι η Πορεία είναι το μέσο έκφρασης των φιλειρηνικών αισθημάτων αλλά και ένας τρόπος για να δείξει ο λαός την αποφασιστικότητα του να αγωνισθεί γι' αυτά. Ζήτησε μάλιστα από τον πρωθυπουργό να ανακαλέσει τις δηλώσεις του και να αποδείξει έμπρακτα την ειρηνική του πολιτική, καλώντας όλο τον ελληνικό λαό να συμμετάσχει στη μεγάλη αυτή γιορτή. [75]

Από τις 5:30 το πρωί, πλήθος κόσμου είχε συγκεντρωθεί στον Τύμβο του Μαραθώνα, ως σημείο έναρξης της Πορείας. Στη πρώτη γραμμή υπήρχαν τα τροχοφόρα οχήματα, επικεφαλής των οποίων ήταν οι Λαμπράκηδες ποδηλατιστές, συντροφιά με ένα τεράστιο ομοίωμα του ήρωα της Ειρήνης, Γρηγόρη Λαμπράκη. Από πίσω ακολουθούσε η κύρια φάλαγγα, με τον Μίκη Θεοδωράκη, τα μέλη της Επιτροπής Ειρήνης και τους ξένους αντιπροσώπους να ξεχωρίζουν. Από τη σύνθεση των οδοιπόρων γίνεται εμφανές ότι η πορεία δεν προσέλκυσε μονάχα του νέους, καθώς δυναμικό παρόν έδωσαν και άτομα της τρίτης ηλικίας.[76] Σύμφωνα με την εφημερίδα *Τα Νέα* ο αριθμός των συμμετεχόντων επιβεβαίωσε τις προσδοκίες των διοργανωτών, ξεπερνώντας τα 30.000 άτομα, ενώ η αστυνομία δεν προέβη σε χρήση βίας παρά την αισθητή παρουσία της.[77] Μετά το πέρας της συγκέντρωσης, οι οδοιπόροι που βρέθηκαν στο Πεδίον του Άρεως, προχώρησαν στην έγκριση ενός ψηφίσματος , βάσει του οποίου ζητούσαν την απεμπλοκή της χώρας από πυρηνικές δεσμεύσεις, τον σταδιακό και πλήρη αφοπλισμό, την υπογραφή Συμφώνου μη επιθέσεως μεταξύ του ΝΑΤΟ και του Συμφώνου της Βαρσοβίας, ενώ δεν λησμόνησαν και την Κύπρο, ζητώντας την άμεση κατάργηση των Συμφωνιών Ζυρίχης-Λονδίνου και ταυτόχρονα την παροχή του δικαιώματος αυτοδιάθεσης στο λαό της. Εμπνεόμενοι από το Κίνημα των Αδέσμευτων, όπως ανέφεραν, επιδοκίμασαν ως μοναδική λύση την προσφυγή στον ΟΗΕ, φανερώνοντας έτσι την απροθυμία τους να πάρουν ξεκάθαρη θέση απέναντι στο δίλλημα της εποχής (ΗΠΑ-ΕΣΣΔ). Επρόκειτο για μια εύλογη στάση, καθώς οποιαδήποτε δήλωση υπέρ της ΕΣΣΔ, εκείνη την εποχή, θα καθιστούσε απευθείας την ΔΚΝΓΛ(αλλά και κάθε οργάνωση) παράνομη. Τέλος, έθεσαν τις βάσεις για την

[74] « Πορεία πολέμου», *Καθημερινή*, Αθήνα, 17 Μαΐου 1964, σ. 1,3
[75] «Ανακοίνωση της ΔΚΝΛΓ για τις δηλώσεις Παπανδρέου», *Αυγή*, Αθήνα, 17 Μαΐου 1964, σ. 5
[76] *42 χιλιόμετρα στα βήματα του Λαμπράκη*, ό.π., σ. 10-15
[77] «Η Πορεία Ειρήνης», *Τα Νέα*, Αθήνα, 18 Μαΐου 1964, σ. 2

καθιέρωση ετήσιας Μαραθώνιας Πορείας, προτείνοντας μάλιστα να ξεκινήσουν άμεσα οι προετοιμασίες για την Γ΄ Μαραθώνια Πορεία.[78]

Από την πορεία δεν έλειψαν και τα συνθήματα. Μεταξύ αυτών ακούστηκαν: "Έξω οι βάσεις του θανάτου", "Απύραυλη ζώνη τώρα", "Κάτω ο ιμπεριαλισμός", και φυσικά για τον Λαμπράκη. Παρατηρώντας κανείς τις φωτογραφίες, μπορεί να διακρίνει παρόμοια συνθήματα στα πανό και στα πλακάτ, τα οποία ήταν φτιαγμένα από κάθε είδους υλικό και τοποθετημένα σε διάφορα σημεία του σώματος. Μέσα από αυτά είναι εύκολο να κατανοήσουμε και το γενικότερο πλαίσιο της εποχής εκείνης. Η αμερικανική επίθεση στο Βιετνάμ, δείγμα του ιμπεριαλισμού και της επεκτατικότητας της Δύσης, αναδείκνυε την επέμβαση των αποικιοκρατικών δυνάμεων στα εσωτερικά ζητήματα των άλλων χωρών. Η τοποθέτηση πυραύλων, από τους δύο εκφραστές του Ψυχρού Πολέμου, στις βάσεις άλλων χωρών και η ελαστικότητα που παρουσίαζαν οι πολιτικοί ιθύνοντες των μικρών κρατών απέναντι σ' αυτή την τακτική δεν θα ήταν πλέον ανεκτή από το λαό.

Εξίσου εντυπωσιακά ήταν και τα πολιτιστικά δρώμενα που διαδραματίστηκαν, αποδεικνύοντας το γιορτινό στοιχείο της Πορείας. Την απαγγελία ποιημάτων ακολούθησαν τα τραγούδια και οι χοροί με τη συνοδεία μουσικών οργάνων, δημιουργώντας έτσι ένα χαρμόσυνο κλίμα, που δεν μπόρεσε να χαλάσει ούτε η βροχή. Το πιο εντυπωσιακό όλων, ήταν η πραγματοποίηση ενός γάμου, με κουμπάρο τον Μίκη Θεοδωράκη, και η βάφτιση ενός μικρού κοριτσιού, με το όνομα Ειρήνη.[79]

Όπως ήταν φυσικό, η Πορεία βρέθηκε την επόμενη μέρα στο επίκεντρο του δημοσιογραφικού ενδιαφέροντος. Από τον κεντρώο χώρο, η εφημερίδα *Ελευθερία,* αναγνώρισε στους διοργανωτές την άψογη εκτέλεση της Πορείας, τονίζοντας ότι δεν δημιουργήθηκε καμία προστριβή ανάμεσα στους διαδηλωτές και τις δυνάμεις ασφαλείας. [80] Την άποψη αυτή δεν φάνηκε να συμμερίζεται η *Καθημερινή,* κάνοντας λόγο για επίδειξη ισχύος από κομμουνιστικές ομάδες με την ανοχή του Παπανδρέου.[81] Ωστόσο, το πιο ακραίο ίσως άρθρο καταγράφηκε στην εφημερίδα *Εθνικός Αγών*, όπου χαρακτηρίζοντας την Πορεία ως άκρως ανησυχητική και επικίνδυνη για τη χώρα, έκανε λόγο για τακτικές που γυρνούσαν τη χώρα στην εποχή του Εμφυλίου και των Δεκεμβριανών.[82]

---

[78] «Το Ψήφισμα», στο: *Δρόμοι της Ειρήνης*, ειδική έκδοση, Ιούνιος 1964, σ. 39
[79] 42 χιλιόμετρα, ό.π., σ. 7-8
[80] «Άνευ ουδενός επεισοδίου η χθεσινή πορεία», *Ελευθερία*, Αθήνα, 19 Μαΐου 1964, σ. 1
[81] «Οι κομμουνιστές προέβησαν σε νέα επίδειξη θρασύτητας», *Καθημερινή,* Αθήνα, 19 Μαΐου 1964, σ. 1
[82] «Ανησυχητική η Πορεία», *Εθνικός Αγών*, Ιωάννινα, 19 Μαΐου 1964, σ. 1

3.3.2 Οι τελευταίες δράσεις της Κίνησης

Ορμώμενη από τη μεγαλειώδη συγκέντρωση της 17ης Μαΐου και τις καταιγιστικές εξελίξεις τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και στο εξωτερικό(κρίση στην Κύπρο και στο Βιετνάμ), η ΔΚΝΓΛ εντατικοποίησε τις δράσεις της, αρχής γενομένης από τη διοργάνωση συλλαλητηρίου στον Πειραιά.

Η έκρυθμη κατάσταση που είχε δημιουργηθεί στην Κύπρο, τον Ιούνιο του 1964, λόγω των προκλητικών ενεργειών της Τουρκίας, είχε ανησυχήσει εύλογα την αμερικανική πλευρά, που έβλεπε ορατή πλέον τη ρήξη στη νοτιανατολική πτέρυγα του ΝΑΤΟ. Προκειμένου, λοιπόν, να αποκρυσταλλωθεί η στάση της ελληνικής πλευράς αφίχθη στην Αθήνα, ο Γενικός Γραμματέας του ΝΑΤΟ, Ντέρκ Στίκκερ και ο Αμερικανός Υφυπουργός Τζωρτζ Μπωλ. Σύμφωνα με δημοσίευμα της *Αυγής*, οι δύο πλευρές πέραν των συζητήσεων για τα τεκταινόμενα στην Μεγαλόνησο, προχώρησαν σε συμφωνία για τη δημιουργία πυραυλικού κέντρου στην Κρήτη, κάτι που προκάλεσε έντονη απογοήτευση στους κατοίκους του νησιού. Η ΔΚΝΓΛ θέλοντας να δείξει την συμπαράσταση της στο κρητικό λαό και να εκφράσει τη δυσαρέσκεια της για την επαίσχυντη -όπως την χαρακτήρισε- συμφωνία, προχώρησε στην πραγματοποίηση συλλαλητηρίου στο Πειραιά, στις 14 Ιουνίου. Παρά τον ελάχιστο χρόνο που διέθετε για να γνωστοποιήσει τη συγκέντρωση, η συμμετοχή του κόσμου ξεπέρασε κάθε προσδοκία, με τον αριθμό των συμμετεχόντων να εκτιμάται κοντά στα 2000 άτομα. Με συνθήματα κατά του ΝΑΤΟ, αξίωσαν από τον πρωθυπουργό να μην επιτρέψει την μετατροπή της Κρήτης σε ιμπεριαλιστικό ορμητήριο των ξένων δυνάμεων και να προχωρήσει άμεσα στην υλοποίηση του τετραετούς σχεδίου ανάπτυξης της, όπως είχε εξαγγείλει στην περιοδεία του στις αρχές του μήνα.[83] Παρόμοια εκδήλωση διοργάνωσε, δύο μέρες μετά, η τοπική Κίνηση του Ηρακλείου, κάνοντας επίκληση στους δημάρχους όλων των χωριών και των κωμοπόλεων να αντιδράσουν δυναμικά και να σταθούν αρωγοί στο πλευρό του λαού τους.[84,85]

Επόμενος στόχος των Λαμπράκηδων ήταν να πετύχουν τη μεγαλύτερη φιλειρηνική συγκέντρωση του καλοκαιριού. Μέσα σ' ένα πλαίσιο ευρύτερων κινητοποιήσεων της

---

[83] Για το πλήρες σχέδιο ανάπτυξης βλέπε *Ελευθερία*, «Αποθέωσις η περιοδεία του Γ. Παπανδρέου εις την Κρήτη», Αθήνα, 9 Ιουνίου1964, σ. 3

[84] «Συγκέντρωση στο Πασαλιμάνι», *Αυγή*, Αθήνα, 16 Ιουνίου 1964, σ. 3

[85] «Διαμαρτυρία για το πυραυλικό κέντρο στην Κρήτη», *Αυγή*, Αθήνα, 18 Ιουνίου 1964, σ. 8

νεολαίας των χωρών της Μεσογείου για την μελανή επέτειο της Χιροσίμα, πραγματοποιήθηκε από τη ΔΚΝΓΛ πορεία -διαμαρτυρία στον Σχοινιά, ανήμερα της επετείου. Οι βομβαρδισμοί της Κύπρου και του Βιετνάμ, που είχαν προηγηθεί τις προηγούμενες μέρες, έδωσαν άλλη διάσταση στην εκδήλωση, με τους 2000 συμμετέχοντες να εκφράζουν την αγανάκτηση τους απέναντι στα σοβινιστικά σχέδια των Τούρκων και Αμερικανών αντίστοιχα. Είναι γεγονός, ότι η ΔΚΝΓΛ υπήρξε μια εκ των πρώτων οργανώσεων που στάθηκε αρωγός στον αγώνα του βιετναμέζικου λαού, συντονίζοντας πολλές από τις μετέπειτα δραστηριότητές της με αυτές της αμερικανικής νεολαίας. Επιπλέον, όπως και στις υπόλοιπες εκδηλώσεις των ελληνικών οργανώσεων ειρήνης, κατατέθηκε ψήφισμα στο οποίο εξέφρασαν το πάγιο αίτημα τους προς τους Έλληνες κυβερνώντες να αποδεχτούν την πρόταση για απύραυλη Βαλκανική ζώνη.[86] Η ιδιαίτερη βαρύτητα που απέδιδαν στη συγκεκριμένη αξίωση, ίσως να οφείλεται και στο ευνοϊκό κλίμα που είχε διαμορφωθεί μετά την υπογραφή δώδεκα συμφωνιών μεταξύ Ελλάδας και Βουλγαρίας, τον Ιούλιο του ίδιου έτους. Αν και οι περισσότερες εξ αυτών ρύθμιζαν θέματα οικονομικής και υδρονομικής συνεργασίας, εύλογα θεωρήθηκαν ως έναυσμα για την επανασύνδεση της και με τον υπόλοιπο βαλκανικό κορμό και κατ' επέκταση τη σταδιακή απομάκρυνση από την ρητορική του «από βορρά κινδύνου».[87]

Παρόμοια δράση, όμως, παρατηρήθηκε και στο εξωτερικό. Στις 8 Αυγούστου, η ΔΚΝΓΛ Αμβούργου πραγματοποίησε μεγαλειώδης συγκέντρωση για την 19η επέτειο της Χιροσίμα. Στην ομιλία τους δεν παρέλειψαν να κατηγορήσουν ανοιχτά τους Αμερικανούς ως υπαίτιους για τον τουρκικό παροξυσμό που βίωνε η Κύπρος, καταλήγοντας στο συμπέρασμα πως η προσφυγή στον ΟΗΕ αποτελούσε τη μοναδική προσοδοφόρα λύση. Συνεχίζοντας με ποιήματα για την ειρήνη και τραγούδια του Μίκη Θεοδωράκη, έκαναν επίκληση στο γερμανικό λαό να συνδράμει με κάθε μέσο τον αγώνα των Κυπρίων και του βιετναμέζικου λαού, αναλογιζόμενοι τις ιστορικές ευθύνες.[88] Εντυπωσιακότερη, όλων, θα αποδεικνυόταν η συμμετοχή της Κίνησης στην ετήσια Μαραθώνια Πορεία Ειρήνης του Αυγούστου στη Νότιο Αυστραλία. Αδιαφορώντας για την μεγάλη χιλιομετρική απόσταση, η δεκαπενταμελής ομάδα των Λαμπράκηδων ξεχώρισε με την παρουσία της και τις δύο μέρες των εκδηλώσεων. Μάλιστα την πρώτη μέρα, βρέθηκε επικεφαλής των 1500 οδοιπόρων που συμμετείχαν

[86] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1964, φακ. 311.27, *Εβδομάδα εκδηλώσεων της Νεολαίας των Μεσογειακών Χωρών για απύραυλη Βαλκανική και απύραυλη Μεσόγειο από 3-9 Αυγούστου 1964*, 3 Αυγούστου 1964
[87] « Η ελληνοβουλγαρική συμφωνία υπεγράφη», *Ελευθερία*, Αθήνα, 10 Ιουλίου 1964, σ. 1,7
[88] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1964, φακ. 288.61, *Δελτίο Τύπου*, Αθήνα, 20 Αυγούστου 1964

στην Πορεία, δίνοντας τον ρυθμό με συνθήματα για την Κύπρο, το Βιετνάμ αλλά και με τραγούδια, κερδίζοντας έτσι το χειροκρότημα και την αναγνώριση από όλους τους συμμετέχοντες. Παρά το γεγονός ότι τη δεύτερη μέρα, οδηγός της φάλαγγας ήταν η Eureka Youth League, η ανάρτηση δύο τεράστιων πανό(το ένα με το πορτραίτο του Λαμπράκη και το άλλο με το σύμβολο της ΔΚΝΓΛ) από τους Λαμπράκηδες ήταν που προσέλκυσε το ενδιαφέρον και έγινε θέμα συζήτησης.[89] Το πόσο πολύ αυξήθηκε η εμβέλεια της Κίνησης στο συγκεκριμένο διήμερο, φαίνεται και από το γεγονός ότι λίγες μέρες αργότερα ιδρύθηκε λέσχη των Λαμπράκηδων στο Σύδνεϋ. [90]

Ούσα μέλος της ΠΟΔΝ, η ΔΚΝΓΛ συμμετείχε και στο Παγκόσμιο Φόρουμ Νεολαίας για την Ειρήνη, που διοργάνωσε η πρώτη. Όπως και στο Συνέδριο της Φλωρεντίας, η ελληνική αντιπροσωπεία(την οποία συμπλήρωναν η Ν.ΕΔΑ και η ΕΕΦΕ) ξεχώρισε ανάμεσα στις υπόλοιπες 66, αναπτύσσοντας μεγάλη πρωτοβουλία και συμβάλλοντας αποφασιστικά στη λήψη αποφάσεων, ιδιαίτερα στο ζήτημα της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στο ειρηνικό και εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα. Ο εκπρόσωπος της Λαϊκής Κίνας-ο μοναδικός που δεν συμμετείχε στην εργασία της συντονιστικής συνάντησης-[91] τόνισε την επικινδυνότητα του εν λόγω εγχειρήματος για τους υπόδουλους λαούς, διότι τους ζητούσαν επί της ουσίας να απελευθερωθούν από τον ιμπεριαλισμό όταν επιτυγχανόταν ο γενικός αφοπλισμός. Η ΔΚΝΓΛ τόνισε το λαθεμένο αυτής της άποψης, επισημαίνοντας ότι η ειρηνική συνύπαρξη ανάμεσα σε κράτη με διαφορετικά κοινωνικά φρονήματα αποτελεί μια ρεαλιστική πολιτική βασισμένη πάνω στον αμοιβαίο σεβασμό και στην μη επέμβαση στα εσωτερικά ζητήματα του καθενός, ικανή να οδηγήσει στην αποτροπή ενός πυρηνικού πολέμου. Σε καμιά περίπτωση, όπως ανέφεραν και οι υπόλοιπες αντιπροσωπείες, η ειρηνική συνύπαρξη δεν σήμαινε συνύπαρξη ανάμεσα στους καταπιεζόμενους και τους καταπιεστές και εγκατάλειψη της πάλης για ελευθερία. Η σημασία που απέδιδαν οι συμμετέχοντες στον εθνικοαπελευθερωτικό κίνημα φαίνεται και από την εκτενή αναφορά που έγινε στους αγώνες όλων των λαών που μάχονταν για την ελευθερία (ειδικά σε εκείνους της Κούβας και της Αλγερίας, που την κέρδισαν ύστερα από πολλές θυσίες) προκειμένου να τους καταστήσουν γνωστούς διεθνώς. Αυτό, όμως, που έχει σημασία είναι ότι επιτεύχθηκε η υιοθέτηση μιας πιο μαχητικής αλληλεγγύης με τους

---

[89] Δημήτρης Τσούτσικος, «Η Μαραθώνια Πορεία στην Αυστραλία», *Αυγή,* Αθήνα, 18 Σεπτεμβρίου 1964, σ. 5,7

[90] «Λαμπράκηδες στην Αυστραλία», *Αυγή*, Αθήνα, 23 Αυγούστου 1964, σ5

[91] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, φακ. 315.87, 1964, *Σύνθεση μόνιμης γραμματείας στο Παγκόσμιο Φόρουμ Νεολαίας της Μόσχας,* Μόσχα, 16-23 Σεπτεμβρίου 1964

συγκεκριμένους λαούς στο δρόμο για την οικοδόμηση της παγκόσμιας Ειρήνης, όπως αναφέρει και το τελικό κείμενο που εγκρίθηκε από την συντριπτική πλειοψηφία.[92,93]

Η συμμετοχή της ΔΚΝΓΛ στο συγκεκριμένο Φόρουμ ενέχει και μια ιστορική σημασία για την ίδια, καθώς απετέλεσε την τελευταία δράση της στο κίνημα ειρήνης. Δύο μέρες πριν την έναρξη των συζητήσεων, ανακοινώθηκε στο θέατρο Διάνα η συγχώνευση της Κίνησης με την Ν.ΕΔΑ, ρίχνοντας έτσι την αυλαία στη βραχύβια αλλά πολύτιμη δραστηριοποίηση της. Μάλιστα, κατά τη διάρκεια της παρουσίας τους στη Μόσχα, ο Ανδρέας Λεντάκης και ο Τάκης Μπενάς(Γενικός Γραμματέας της ΕΔΑ) είχαν την ευκαιρία να εκπονήσουν το καταστατικό και την ιδρυτική διακήρυξη της νέας οργάνωσης.[94]

3.4 Η συγχώνευση της ΔΚΝΓΛ με την Ν.ΕΔΑ

Αν και η ανακοίνωση για την ένωση έγινε στις 14 Σεπτεμβρίου του 1964, η απόφαση είχε τελεσφορηθεί από πολύ πιο πριν. Σύμφωνα με μαρτυρία του Τάκη Μπενά, η πρώτη νύξη έγινε τον Ιανουάριο του 1964 στο Βουκουρέστι κατά τη διάρκεια της συνάντησής του με μέλη του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ. Στην πρόταση του Γενικού Γραμματέα της Ν.ΕΔΑ για την ανάγκη άμεσης συγχώνευσης, τα στελέχη του ΚΚΕ ανταποκρίθηκαν θετικά, παρά την αρχική διαφωνία του Γρηγόρη Φαράκου για τον κίνδυνο να εξασθενίσει η κομμουνιστική διαπαιδαγώγηση της νεολαίας.[95]

Ωστόσο, η επικύρωση της απόφασης από τα μέλη των δύο οργανώσεων και κατ' επέκταση η δημοσιοποίηση της καθυστέρησε σημαντικά. Σ' αυτή την απόφαση, ίσως, να συνέβαλαν οι προγραμματισμένες για τον Φεβρουάριο κοινοβουλευτικές εκλογές, καθώς καθιστούσαν επιτακτική την δραστηριοποίηση της Ν.ΕΔΑ και απαγορευτική την μεταστροφή του ενδιαφέροντός τους σε άλλα ζητήματα. Επιπροσθέτως, η μείωση του εκλογικού ποσοστού της ΕΔΑ και η μετατόπιση των ψηφοφόρων της στο στρατόπεδο

---

[92] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, φακ. 315.85, 1964, *Τελικό κείμενο του FORUM Νεολαίας*, Μόσχα, 16-23 Σεπτεμβρίου 1964

[93] Ανδρέας Λεντάκης, «Το Παγκόσμιο Φόρουμ Νεολαίας: Σκέψεις, συμπεράσματα, προοπτικές», στο: *Τετράδια της Δημοκρατίας*, τεύχος 4, Δεκέμβρης 1964, σ. 15-17

[94] Παπαθανασίου, ό.π., σ. 84

[95] Τρίκκας, ό. π., σ.1133

της Ε.Κ. ανέσυραν στην επιφάνεια νέους προβληματισμούς , οι οποίοι δεν θα μπορούσαν να παραγκωνιστούν.

Τελικώς, χρειάστηκε να περιμένουν μέχρι τον Ιούνιο, όπου πραγματοποιήθηκε η Γ΄ Σύνοδος του Κεντρικού Συμβουλίου της Ν.ΕΔΑ, με κεντρικό θέμα την ανάγκη για μια αποφασιστική στροφή στις τάξεις της νεολαίας. Όπως ανέφερε ο Τάκη Μπενάς, βασική προϋπόθεση ήταν η συγκρότηση μιας νέας αυτοτελούς οργάνωσης, με δική της εσωτερική ζωή, που θα συντόνιζε τις δράσεις με όλο το συνεπές δημοκρατικό κίνημα. Αυτόν τον ρόλο θα αναλάμβαναν από κοινού η ΔΚΝΓΛ και η Ν.ΕΔΑ. Ο βασικός λόγος που οδήγησε τα ηγετικά στελέχη των δύο νεολαίων στην απόφαση αυτή, ήταν ότι η παράλληλη ύπαρξη δύο οργανώσεων με κοινό ιδεολογικό- πολιτικό προσανατολισμό σπαταλούσε τις δυνάμεις τους και γρήγορα θα δημιουργούσε σύγχυση. Αντίθετα, με τη συγχώνευση τους θα επιτυγχανόταν όχι μόνο ο περιορισμός των ανθρώπινων και οικονομικών πόρων αλλά και η προσέλκυση περισσότερων νέων.[96] Μάλιστα για τη ΔΚΝΓΛ υπήρχε και ένας επιπρόσθετος παράγοντας. Όπως εξηγεί ο Μίκης Θεοδωράκης, η άρνηση της Ε.Κ. να αποδεχτεί το αίτημά τους για συγκρότηση ενός ενιαίου μετώπου κατά της δεξιάς αλλά και ο πόλεμος που υφίσταται από τον πρωθυπουργό, έφθειραν σε μεγάλο βαθμό την Κίνηση.[97]

Η υποδοχή της πρότασης από τα μέλη της Ν.ΕΔΑ συνάντησε ποικίλες αντιδράσεις, καθώς δεν ήταν λίγοι εκείνοι, που εξέφρασαν ανοιχτά τις αντιρρήσεις τους. Αν και μερικοί εξ' αυτών, όπως η Αθηνά Γιάνναρου,[98] επικαλέστηκαν οικονομικούς λόγους και την άρνηση των φοιτητών της ΕΔΑ να απορροφηθούν μέσα στην μάζα της ΔΚΝΓΛ, οι περισσότεροι εστίασαν στην πολιτική φυσιογνωμία που θα προέκυπτε από τον νέο φορέα. Από τη στιγμή, όμως, που η απόφαση ήταν ήδη ειλημμένη δεν θα μπορούσε παρά να επικυρωθεί, λαμβάνοντας συντριπτική πλειοψηφία.[99] Από την πλευρά της ΔΚΝΓΛ τα πράγματα εξελίχθηκαν πιο ομαλά. Αφενός γιατί η δομή της οργάνωσης ήταν σχετικά χαλαρή, αφετέρου η παρουσία των Γρηγόρη Γιάνναρου και

---

[96] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1964, φακ. 268.02, *Εισήγηση στην Τρίτη Σύνοδο του Κεντρικού Συμβουλίου της Ν.ΕΔΑ*, Αθήνα, 19-21 Ιουνίου 1964

[97] Μίκης Θεοδωράκης, «Σύμπλεγμα και συγχώνευση», στο: *Τετράδια της Δημοκρατίας*, τεύχος 5, Μάρτιος 1965, σ. 17

[98] Η Αθηνά Γιάνναρου- Νικολάου υπήρξε σημαντικό στέλεχος της Ν.ΕΔΑ, αναλαμβάνοντας τη συγκρότηση πυρήνων στα νυχτερινά γυμνάσια, μέχρι και τον Σεπτέμβρη του 1964. Στη συνέχεια και παρά τις όποιες διαφωνίες της εντάχθηκε στη ΔΝΛ, χωρίς ωστόσο να αναλάβει υψηλή θέση. Την περίοδο της δικτατορίας συνέπλευσε με το ΚΚΕ, ενώ η διάσπαση του 1968 τη βρίσκει με το μέρος του ΚΚΕ Εσωτερικού.

[99] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1964, 268.5, *Σύντομη Έκθεση για τη Σύνοδο του Κ.Σ. της Ν.ΕΔΑ*, Αθήνα, 21 Ιουνίου 1964

Ανδρέα Λεντάκη στην Εκτελεστική Επιτροπή και η εκλογή του Θεοδωράκη ως βουλευτής της ΕΔΑ δεν θα άφηναν πολλά περιθώρια για αντιδράσεις. Από τα υπόλοιπα μέλη της Επιτροπής, μόνο ο Δημήτρης Καραχάλιος εξέφρασε τις επιφυλάξεις του, επικαλούμενος τον κίνδυνο να χαθεί η ανεξαρτησία της Κίνησης, άποψη που κάμφθηκε γρήγορα.[100]

Πολύ σύντομα ξεκίνησαν να καθορίζουν μέσα σε ποιες συνθήκες θα πραγματοποιούταν η διαδικασία της συγχώνευσης, ενώ στις 7 Αυγούστου είχαμε και την πρώτη κοινή δήλωση των δύο νεολαίων, με αφορμή τη σύλληψη Λαμπράκηδων και Εδαϊτών στο Περιστέρι.[101] Έκτοτε, πλήθος κοινών δηλώσεων θα έβλεπαν το φως της δημοσιότητας. Ωστόσο, κανένα φύλλο της *Αυγής* δεν προμήνυε την συγχώνευση. Μάλιστα, πρώτη η απογευματινή εφημερίδα *Δημοκρατική Αλλαγή* ανακοίνωσε στις 7 Σεπτεμβρίου την πραγματοποίηση της κοινής συγκέντρωσης στο θέατρο Διάνα, αναφέροντας ότι οι εκπρόσωποι των δύο οργανώσεων θα ανακοίνωναν τις αποφάσεις τους για την πορεία του νεανικού κινήματος και τον ρόλο μιας πρωτοποριακής οργάνωσης.[102] Την επόμενη μέρα ανακοινώθηκε και επίσημα η ίδρυση της νέας οργάνωσης, με την επωνυμία Δημοκρατική Νεολαία Λαμπράκη, καθώς και η συγκρότηση του προσωρινού Κεντρικού Συμβουλίου, με επικεφαλής τους Τάκη Μπενά και Μίκη Θεοδωράκη. Παράλληλα εξήγγειλαν την διεξαγωγή Ιδρυτικού Συνεδρίου στις αρχές του 1965 για την έγκριση του καταστατικού και του πολιτικού προγράμματος που θα ακολουθούσαν.[103]

Η ανταπόκριση του κόσμου στο κάλεσμα ήταν πράγματι εντυπωσιακή. Μέσα σ' ένα πανηγυρικό κλίμα, ο Μίκης Θεοδωράκης και ο εκπρόσωπος της ΕΔΑ, Αριστείδης Μανωλάκος, ζήτησαν από τους νέους να συσπειρώσουν τις δυνάμεις τους μέσα στη ΔΝΛ και να συνεχίσουν απρόσκοπτα τον αγώνα τους για την προάσπιση της δημοκρατικής ομαλότητας και των ιδανικών τους. Το θέμα, όμως, που βρέθηκε στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος των ομιλητών ήταν η πάλη για την Ειρήνη, μπροστά στον νέο κίνδυνο ενός πυρηνικού αφανισμού και των ιμπεριαλιστικών σχεδίων των ξένων Δυνάμεων. Όπως σωστά επισημάνθηκε, η ισχυροποίηση που θα γνώριζε η ΔΝΛ, μετά

---

[100] Παπαθανασίου, ό. π., σελ. 420

[101] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1964, ΦΑΚ. 567.2, *Ανακοίνωση ΔΚΝΓΛ Περιστερίου και Ν.ΕΔΑ*, Αθήνα, 8 Αυγούστου 1964

[102] «Συγκέντρωση στο θέατρο Διάνα», *Δημοκρατική Αλλαγή*, Αθήνα, 7 Σεπτεμβρίου 1964

[103] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1964, φακ. 273.9, *Δήλωση των οργανώσεων Ν.ΕΔΑ-ΔΚΝΓΛ*, Αθήνα, 8 Σεπτεμβρίου 1964

τη συγχώνευση, όφειλε να συνδυαστεί με την εντατικοποίηση της δράσης της σ' αυτό το φλέγον ζήτημα.[104]

[104] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, φακ. 1964, *Ομιλία του Μίκη Θεοδωράκη*, Αθήνα, 14 Σεπτεμβρίου 1964

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄: Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΔΝΛ ΚΑΙ ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ

4.1 Οι προσυνεδριακές διεργασίες της νέας οργάνωσης

Τη συγχώνευση των δύο νεολαίων ακολούθησε μια περίοδος προσυνεδριακών διεργασιών, με στόχο την άρτια οργάνωση και διεξαγωγή του Συνεδρίου. Ήδη από τον Ιούνιο του 1964, ο Τάκης Μπενάς είχε προχωρήσει στην καταγραφή ενός βασικού χρονοδιαγράμματος, το οποίο περιελάμβανε την εξασφάλιση ενός σχεδίου καταστατικού, την ιδρυτική διακήρυξη καθώς και την κατάρτιση ειδικών επιτροπών με θέματα την Ειρήνη, το φοιτητικό κίνημα και την εργαζόμενη νεολαία. Ως καταλυτική ημερομηνία για το τέλος των προσχεδίων είχε οριστεί η 10η Νοεμβρίου και για το Συνέδριο η 15η Φεβρουαρίου.[105]

Όπως φάνηκε, όμως, στη συνεδρίαση του προσωρινού Κεντρικού Συμβουλίου τον Οκτώβρη, οι εργασίες παρουσίαζαν μεγάλη καθυστέρηση. Σύμφωνα με τους παρευρισκόμενους, η συγκεκριμένη καθυστέρηση οφειλόταν στην περιορισμένη απήχηση που είχε η ίδρυση της ΔΝΛ στον Τύπο, καθώς και στην ύφεση που είχε εισέλθει το νεανικό κίνημα. Φυσικά, υπήρχε και πλήθος εσωτερικών ζητημάτων που διόγκωναν το συγκεκριμένο πρόβλημα. Στο χρονικό διάστημα-αν και μικρό- που είχε παρέλθει, οι εξορμήσεις στο κέντρο και στις επαρχίες από τα στελέχη, με στόχο τη στρατολόγηση καινούργιων ατόμων, δεν ήταν οι απαιτούμενες. Αυτό δυσχέραινε κατά πολύ και το άνοιγμα νέων λεσχών, ειδικά αν αναλογιστούμε ότι η εύρεση των κατάλληλων υλικοτεχνικών υποδομών αποτελούσε από μόνο της ένα σοβαρό ζήτημα.[106] Ως εκ τούτου, τα συγκεκριμένα ζητήματα επέβαλλαν την έντονη δραστηριότητα της οργάνωσης. Υπό το πρίσμα αυτών των εξελίξεων, τα μέλη του προσωρινού Κεντρικού Συμβουλίου σύρθηκαν σε μια έντονη διαφωτιστική δουλειά μέσω και έξω απ' την οργάνωση, προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος λειτουργίας 250 λεσχών μέχρι την έναρξη του Συνεδρίου. Τέλος, ένας επιπρόσθετος παράγοντας που λειτούργησε ανασταλτικά στην τήρηση του χρονοδιαγράμματος ήταν οι παρεμβάσεις από το Πολιτικό Γραφείο του ΚΚΕ αναφορικά με το σχέδιο καταστατικού και τις

---

[105] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1964, 273.15, *Γενικό πλαίσιο για το Συνέδριο*, Αθήνα, Ιούνιος 1964

[106] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1964, 276.04, *Κείμενο από τη Συνεδρίαση του Κ.Σ. της ΔΝΛ*, Αθήνα, Οκτώβρης 1964

προσυνεδριακές θέσεις. Όπως θα παρατηρήσουμε και παρακάτω, ενώ οι διορθώσεις ως προς το δεύτερο κομμάτι ελήφθησαν σοβαρά υπόψη, το τελικό κείμενο του καταστατικού παρέμεινε στο σύνολο του αναλλοίωτο, χωρίς ωστόσο να παραλείπονται στοιχεία που παραπέμπουν σε φορμαλιστικές αντιλήψεις.[107]

Πέραν, όμως, των προβλημάτων που παρουσιάστηκαν στην προσυνεδριακή περίοδο, η ίδρυση του Εθνικού Συμβουλίου εντός της οργάνωσης αποτέλεσε γεγονός ιδιάζουσας σημασίας για την ακτινοβολία της. Το εν λόγω σώμα, που απαρτιζόταν κυρίως από εκπροσώπους της καλλιτεχνικής και πνευματικής ζωής(Αλέκος Αλεξανδράκης, Γιάννης Ρίτσος, Κωνσταντίνος Βάρναλης κ.ά.), κατάφερε να έρθει σε επαφή με τη νεολαία που επιθυμούσε τη σύνδεση της με την πολιτιστική και κοινωνική ζωή της χώρας και να την εντάξει στο πλευρό της ΔΝΛ.[108] Η καθοριστική βοήθεια του νέου φορέα θα γινόταν περισσότερο αντιληπτή κατά τη διάρκεια της εξόρμησης για τον «μήνα του βιβλίου», στο πλαίσιο του «προγράμματος των πέντε σημείων» που υιοθέτησε η οργάνωση και την περίοδο που ελλόχευε ο κίνδυνος διάλυσης της ΔΝΛ.

4.2 Το Α΄ Ιδρυτικό Συνέδριο της Δημοκρατικής Νεολαίας Λαμπράκη

Με τις εξορμήσεις να αποφέρουν τελικά καρπούς(καθώς ιδρύθηκαν 180 λέσχες) και με τη συμμετοχή των ατόμων στις προσυνεδριακές διεργασίες να ξεπερνάει τις 15.000,[109] φτάσαμε στην έναρξη του Α΄- και μοναδικού- Συνεδρίου της ΔΝΛ, στις 28 Μαρτίου 1965. Κατά τη διάρκεια των πενθήμερων εργασιών που πραγματοποιήθηκαν στο θέατρο «Διάνα» και στην αίθουσα Ποντίων «Αργοναύτες» στη περιοχή της Δραπετσώνας,[110] παρευρέθηκαν εκτός από τους Λαμπράκηδες, άνθρωποι του πνευματικού κόσμου αλλά και μέλη από ξένες αντιπροσωπείες, όπως της ΠΟΔΝ, της κομμουνιστικής νεολαίας της Ιταλίας και φυσικά της Κύπρου.[111]

---

[107] Για τις αναλυτικές θέσεις του Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ βλέπε, ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 273.17. *Σημειώσεις για το σχέδιο προσυνεδριακών θέσεων*, Σεπτέμβρης 1964

[108] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, φακ.273.35, *Η πρωτοπόρα οργάνωση, Η πορεία και τα προβλήματα της*, Αθήνα, Μάρτιος 1965

[109] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, 273.24, *Προβλήματα Συνεδρίου*, Αθήνα, 1-3/1965

[110] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, 273.31, *Πρόγραμμα Εργασιών Συνεδρίου*, Αθήνα, 28/3-1/4/1965

[111] Για την αναλυτική συμμετοχή ξένων αντιπροσωπειών βλέπε ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 273.34, *Ξένες αντιπροσωπείες συμμετέχουσες στο Α΄ Συνέδριο,* 1965· Οι αντιπροσωπείες της Βουλγαρίας, Γιουγκοσλαβίας, Ανατολικής Γερμανίας, Ουγγαρίας και Σοβιετικής Ένωσης δεν κατάφεραν να παρευρεθούν λόγω της κυβερνητικής απαγόρευσης.

Από τους κύριους εισηγητές του Συνεδρίου, εκείνος που προχώρησε σε εκτενή αναφορά του ειρηνικού κινήματος ήταν ο Μίκης Θεοδωράκης. Αφού χαιρέτησε με θέρμη τις αποφάσεις που πάρθηκαν στο τελευταίο Φόρουμ Νεολαίας στη Μόσχα, αναφορικά με την ειρηνική συνύπαρξη κρατών ακόμα και με ανόμοια κοινωνική συγκρότηση, τόνισε ότι η ΔΝΛ θα βρεθεί στη πρώτη γραμμή του αγώνα για την ευόδωση του συγκεκριμένου στόχου και την απαλοιφή από κάθε ίχνος ιμπεριαλιστικού στοιχείου, υψώνοντας τη σημαία της αλληλεγγύης σε όλα τα νευραλγικά σημεία της υφηλίου. Πιο συγκεκριμένα(όπως αποτυπώνεται και στο «πρόγραμμα των 5 σημείων») η πάλη στο εσωτερικό θα εκφραζόταν μέσα από την συμπαράσταση στον αγωνιζόμενο κυπριακό λαό(προκειμένου να επιτευχθεί η αδέσμευτη ανεξαρτησία του και κατ' επέκταση η ένωση χωρίς κανένα αντάλλαγμα) καθώς και με την εναντίωση στις αμερικανικές επεμβάσεις στη χώρα είτε αυτές επιχειρούταν με τη μορφή εγκατάστασης πυραύλων είτε μέσω της εισβολής του έκτου στόλου στα εθνικά ύδατα. Όσον αφορά τα τεκταινόμενα στον διεθνή χώρο, ο πόλεμος που μαινόταν στο Βιετνάμ συγκέντρωσε εύλογα το μεγαλύτερο ενδιαφέρον της ΔΝΛ, καθιστώντας επιτακτική την ανάγκη υποστήριξης του βιετναμέζικου λαού. Φυσικά, η δημιουργία απύραυλης βαλκανικής και μεσογειακής ζώνης θα συνέχιζε να αποτελεί τον διακαή πόθο των Λαμπράκηδων. Συνδετικός κρίκος για τους συγκεκριμένους αγώνες, όπως επισημάνθηκε, θα ήταν η Γ΄ Μαραθώνια Πορεία Ειρήνης, η οποία θα αναδεικνυόταν σε παγκόσμιο σύμβολο κατά του πολέμου. [112] Η πάλη, όμως, στο εξωτερικό θα δινόταν και μέσα από τη συμμετοχή σε διεθνή συνέδρια, διασκέψεις και φόρουμ, συνεχίζοντας έτσι τη δυναμική παρουσία που χάραξε η ΔΚΝΓΛ.

Κατά την αγόρευση του Τάκη Μπενά, δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στους αγώνες της ΕΠΟΝ, της Εθνικής Αντίστασης αλλά και σε εκείνους της μετεμφυλιακής εποχής με αποκορύφωμα το 1-1-4, το 15% για την Παιδεία και φυσικά τη διεξαγωγή της Β΄ Μαραθώνιας Πορείας. Στόχος της συγκεκριμένης αναδρομής ήταν να υπενθυμίσει και να αναδείξει ότι οι αγώνες κερδίζονται μέσω ισχυρών διεκδικήσεων και μόνο με τον λαό συσπειρωμένο. Μάλιστα, δεν δίστασε να φέρει και ως παράδειγμα τις θυσίες όλων των σοσιαλιστικών χωρών κάνοντας ειδική μνεία στα επιτεύγματα τους σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης δράσης. Αξίζει να σημειώσουμε ότι οι προαναφερθείσες αναφορές συμπεριλήφθησαν στο κείμενο ομιλίας, ύστερα από παρέμβαση του

[112] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, 273.36, *Απόσπασμα εισήγησης Μίκη Θεοδωράκη στο Ιδρυτικό Συνέδριο της ΔΝΛ*, Αθήνα, 31 Μαρτίου 1965

Πολιτικού Γραφείου του ΚΚΕ στο προσχέδιο, αποδεικνύοντας έτσι την άμεση επιρροή που θα είχε στη νέα οργάνωση.[113]

Στη συνέχεια των ομιλιών, προχώρησαν στην αποσαφήνιση του ρόλου της νέας οργάνωσης και στο πως θα μπορούσε να λειτουργήσει ως αρωγός στα προβλήματα που μάστιζαν την νεολαία. Τα βασικά χαρακτηριστικά της νέας οργάνωσης, βάσει της εισηγήσεως του Γιώργου Χριστοφιλόπουλου, ήταν πέντε. Θα επρόκειτο αρχικά για μια νεολαιίστικη οργάνωση που θα χάραζε το δικό της δρόμο, μακριά από κομματικές γραμμές και ανοιχτή στις επιθυμίες των νέων που την πλαισίωναν. Όπως τόνισε μάλιστα, το χαρακτηριστικό αυτό επιβαλλόταν από την ίδια την ιδιαιτερότητα της νεολαίας να αντιλαμβάνεται τις καταστάσεις τελείως διαφορετικά απ' ότι οι προηγούμενες γενιές και να θέλει να δημιουργήσει τον δικό της «κόσμο». Θα λειτουργούσε επίσης ως πολιτική αλλά ταυτόχρονα και ως πρωτοπόρα, με σαφή διάκριση ανάμεσα στα δύο χαρακτηριστικά. Το γεγονός ότι είχε διαμορφώσει πλούσια πολιτική δραστηριότητα δεν σήμαινε αυτόματα ότι ήταν κόμμα, μιας και οι νέοι δεν εντάσσονταν σε κάποια κοινωνική τάξη αλλά σε κοινωνικό τμήμα. Ωστόσο, είχε τη δυνατότητα να δανειστεί ιδεολογικά στοιχεία από συγκεκριμένο κόμμα. Αυτό φαίνεται και από το Άρθρο 2 του Καταστατικού της οργάνωσης, βάσει του οποίου *«η ΔΝΛ εντάσσεται στα γενικά πολιτικά και ιδεολογικά πλαίσια του προοδευτικού, αριστερού, δημοκρατικού κινήματος της χώρας μας».* Ένα τέταρτο χαρακτηριστικό της ΔΝΛ ήταν ο διαπαιδαγωγικός της ρόλος, όχι από την άποψη της ακαδημαϊκής κατήχησης αλλά της ανάδειξης πεφωτισμένων αγωνιστών που δρουν προσηλωμένοι στα προβλήματα και στα ιδανικά της νεολαίας. Όλα τα παραπάνω, καθορίζουν το πέμπτο χαρακτηριστικό της οργάνωσης που είναι η μαζικότητα της, αφού για να μπορέσει να λειτουργήσει ορθά ως πρωτοπόρα και διαπαιδαγωγική όφειλε να επιδιώξει την εισδοχή όσο το δυνατόν περισσότερων νέων στους κόλπους της. Πράγματι η οργάνωση απευθύνθηκε σε όλους τους νέους ανεξαρτήτως κοινωνικών προελεύσεων και με μοναδικό κριτήριο την αποδοχή των ιδανικών και των στόχων της, όπως μαρτυρά και το Άρθρο 7. [114,115]

Όπως παρατηρούμε η δομή και οι στόχοι της οργάνωσης αποκρυσταλλώνονται καλύτερα στο καταστατικό, το οποίο εγκρίθηκε παμψηφεί την τελευταία μέρα των εργασιών του Συνεδρίου. Σύμφωνα με το Άρθρο 4 ως πρωταρχικοί στόχοι τέθηκαν

---

[113] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1964, 273.17, *Για το προσχέδιο προσυνεδριακών θέσεων*, Αθήνα, Σεπτέμβρης 1964

[114] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, 273.05, *Καταστατικό της ΔΝΛ*, Αθήνα, 1 Απριλίου 1965

[115] *Το Α΄ Ιδρυτικό Συνέδριο*, ο.π., σ. 96-108

«[…]η μετάδοση των ιδανικών της Ειρήνης, της Εθνικής Ανεξαρτησίας, της Δημοκρατίας και της Κοινωνικής Προόδου[…]» κινούμενοι στο πνεύμα που διέπνεε τους αγωνιστές του 1821 και της Εθνικής Αντίστασης και η καλλιέργεια του πνεύματος της φιλίας, της αλληλεγγύης και της ομαδοσυνεργατικότητας με όλους τους λαούς και τις οργανώσεις, ώστε να πετύχουν την ήττα του ιμπεριαλισμού και κατ' επέκταση την καθολική επικράτηση της Ειρήνης. Τέλος, ένας επιπλέον στόχος ήταν η ενσάρκωση του αρχαίου ρητού *«νους υγιής εν σώματι υγιεί»*. Για τους Λαμπράκηδες η διαμόρφωση του κατάλληλου ήθους και αθλητικού πνεύματος όφειλε να συνδυάζεται και με τη σωματική αγωγή.[116] Φιλοδοξώντας λοιπόν, να ικανοποιήσει το ενδιαφέρον των νέων για τον αθλητισμό και ταυτόχρονα να επιτύχει την εξυγίανση του, η ΔΝΛ συνέχισε τη διάδοση του πινγκ-πονγκ, ενώ προχώρησε και σ' αυτή του βόλεϊ και στη δημιουργία ερασιτεχνικών ομάδων ποδοσφαίρου, θέλοντας προφανώς να αποτραβήξει τους νέους από το επαγγελματικό ποδόσφαιρο και τα όσα εκείνο πρέσβευε. Ένας ακόμα λόγος στον οποίο θα μπορούσαμε να αποδώσουμε την ενασχόληση με αυτό το παραμελημένο από την κυβέρνηση θέμα, είναι η ανάγκη για μεταστροφή του ενδιαφέροντος των νέων από τα φλιπεράκια, τα σφαιριστήρια, τα κλαμπ και τα τυχερά παιχνίδια, που απομόνωναν τους νέους απ' το κοινωνικό τους περιβάλλον.[117] Η ενασχόληση, επομένως, με τον αθλητισμό θα προσέφερε αναμφισβήτητα μια τεράστια ευκαιρία για να απομακρυνθούν οι νέοι από τον αμερικανικό τρόπο διασκέδασης.

Γενικά, τα μέσα που χρησιμοποίησε για την επίτευξη των στόχων της δεν διέφεραν από αυτά της ΔΚΝΓΛ. Όπως πληροφορούμαστε από το επόμενο Άρθρο, η λέσχη θα συνέχιζε να αποτελεί το επίκεντρο κάθε δραστηριότητας, ενώ εξίσου δυναμική θα όφειλε να είναι η συνέχιση των δημόσιων ομιλιών, των εξορμήσεων για κοινωφελείς σκοπούς και των πολιτικών-πολιτισμικών εκδηλώσεων. Για το καλύτερο αποτέλεσμα, έθετε ως βασική επιδίωξη τον συντονισμό των ενεργειών της και με άλλες οργανώσεις που εμφορούνταν από παρόμοια ιδεώδη, δείγμα ότι δεν επιθυμούσε τη μονοπώληση των δράσεων. Άξια αναφοράς είναι η προσπάθεια ανάπτυξης πολύμορφης δράσης και με την ΕΔΗΝ, την νεολαία του Κέντρου, παρά το γεγονός ότι η ύπαρξη της θεωρήθηκε από πολλούς ως τακτική διάσπασης των νέων από την Ε.Κ.[118]

---

[116] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, 273.05, ό.π.
[117] Μίκης Θεοδωράκης, *Το μανιφέστο των Λαμπράκηδων: ποιοι είμαστε, τι θέλουμε, γιατί μας πολεμούν*, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα, 2003, σ. 23-24
[118] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, 273.35, *Η κατάσταση της νεολαίας μεταπολεμικά*, Αθήνα, Μάρτιος 1965

4.3 Η άμεση επιρροή του ΚΚΕ στη ΔΝΛ

Παρά τις όποιες διακηρύξεις των στελεχών της για ανεξαρτησία της οργάνωσης, οι άρρηκτα στενές σχέσεις με τα κόμματα της Αριστεράς(ειδικά με το ΚΚΕ) τόσο σε θέματα οργάνωσης όσο και σε πολιτικής δεν της το επέτρεψαν στο έπακρο. Σε αντίθεση μάλιστα με τη ΔΚΝΓΛ, η οποία είχε επισημάνει ότι δεν ανήκει σε κανένα κόμμα, η ΔΝΛ δεν προέβη σε παρόμοιες δηλώσεις. Το ερώτημα που τίθεται είναι κατά πόσο ασκούσε έλεγχο το ΚΚΕ και αν υπήρχαν στοιχεία που επέτρεπαν τη διατήρηση της αυτονομίας της. Αν και το συγκεκριμένο ζήτημα υπερβαίνει τα όρια της παρούσας έρευνας, κρίνεται σκόπιμη η προσέγγιση του, προκειμένου να κατανοήσουμε καλύτερα ορισμένες ιδιαιτερότητες της ΔΝΛ.

Οι πρώτες ουσιαστικές επεμβάσεις παρατηρούνται κατά την προσυνεδριακή περίοδο, όταν το Πολιτικό Γραφείο του κόμματος απέστειλε, μέσω εγγράφου, ορισμένες διορθώσεις αναφορικά με τις εισηγήσεις στα κείμενα των ομιλητών(τις οποίες είδαμε αναλυτικά) και με το σχέδιο του καταστατικού. Απ' αυτές ξεχώρισαν η πρόταση για αλλαγή της επωνυμίας ως Αριστερή Δημοκρατική Νεολαία Λαμπράκη και ο επαναπροσδιορισμός των κριτηρίων προσχώρησης ή διαγραφής των νέων μελών στην οργάνωση.[119] Επρόκειτο για αναμενόμενα αιτήματα, ειδικά αν αναλογιστούμε τις αντίστοιχες θέσεις του ΚΚΕ βάσει του καταστατικού του. Πράγματι, η ατομική εισχώρηση στις γραμμές του κόμματος προϋπόθετε μια δοκιμαστική περίοδο τουλάχιστον έξι μηνών, όρος που δεν συμπεριλαμβανόταν στο καταστατικό των Λαμπράκηδων. Αντίστοιχα, η ομαδική ένταξη στο ΚΚΕ ενείχε πιο αυστηρά κριτήρια, καθώς χρειαζόταν, όχι μόνο η έγκριση από την εκάστοτε κομματική επιτροπή και η εξέταση του καθενός ξεχωριστά, αλλά και η εισήγηση εγγραφής έπρεπε να γίνει από στέλεχος με τουλάχιστον δύο χρόνια υπηρεσίας στο κόμμα.[120]

Παρ' όλο που οι προαναφερθείσες επισημάνσεις δεν επέφεραν αλλαγές, κάποια άλλα σημεία του καταστατικού φανερώνουν την υιοθέτηση κομμουνιστικής λογικής. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η αναπαραγωγή της στην ιεραρχία των νέων(όπως μαρτυρά το Άρθρο 6) τοποθετώντας στην αρχή όσους προέρχονταν από την εργατική και αγροτική τάξη. Και αν αυτή η παράμετρος φαίνεται ελάσσονος σημασίας, δεν θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε το ίδιο και για τη δομή της οργάνωσης, η οποία

[119] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1964, 273.17, ό.π.
[120] ΚΚΕ, *«Καταστατικό κομμουνιστικού κόμματος»*, Αθήνα, 1945

θα ήταν θεμελιωμένη με τις αρχές του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού, κύριο χαρακτηριστικό των λενινιστικών κομμάτων. Όπως αναφέρει ο Γιώργος Χριστοφιλόπουλος η διάταξη της ΔΝΛ αντικατοπτριζόταν σε σχήμα πυραμίδας, στη βάση της οποίας δρούσαν τα επονομαζόμενα τμήματα. Ακολουθούσαν οι τομείς, οι Επιτροπές και στη κορυφή το Κ.Σ. με πρόεδρο τον Μίκη Θεοδωράκη και Γενικό Γραμματέα τον Τάκη Μπενά. Παρά το γεγονός ότι οι ληφθείσες αποφάσεις στις συνεδριάσεις θα θεωρούνταν έγκυρες κατόπιν ψηφοφορίας, τα μέλη της οργάνωσης όφειλαν να τις ακολουθούν κατά γράμμα χωρίς παρεκκλίσεις. Το ίδιο θα ίσχυε και για όσους βρίσκονταν στις χαμηλές βαθμίδες της πυραμίδας, καθώς οι οδηγίες που προέρχονταν από τις υψηλότερες βαθμίδες χαρακτηρίζονταν ως υποχρεωτικές.[121]

Το σημαντικότερο, όμως, στοιχείο όλων ήταν η ύπαρξη ατόμων, που υπάγονταν στο ΚΚΕ, στην ηγεσία της οργάνωσης. Βάσει των μαρτυριών των 67 μελών του εξελεγμένου από το Συνέδριο Κ.Σ.(συμπεριλαμβανομένων και των αναπληρωματικών) διαπιστώνουμε ότι τα 21 ανήκανε στο ΚΚΕ. Μιλάμε δηλαδή, για ένα ποσοστό της τάξης του 32%, το οποίο διογκώνεται ακόμα περισσότερο μέσα στο Προεδρείο του Κ.Σ., αγγίζοντας το 44 %. Πιο συγκεκριμένα από τα 18 συνολικά μέλη που το πλαισίωναν, προσκείμενα στο ΚΚΕ ήταν 8, με τα 3 να βρίσκονται στην πενταμελή Γραμματεία του Προεδρείου. Επρόκειτο για τους Τάκη Μπενά, Στέφανο Στεφάνου και Γιώργο Χριστοφιλόπουλο.[122] Παρατηρούμε, επομένως, ότι όσο μετατοπίζεται η ιεραρχία τόσο αυξάνεται και η παρουσία των στελεχών του ΚΚΕ.[123]

Μία από τις χαρακτηριστικότατες περιπτώσεις παρέμβασης εντοπίζεται σε μια αιφνίδια συνάντηση του Θεοδωράκη με μέλη του Πολιτικού Γραφείου στο Βουκουρέστι, το φθινόπωρο του 1966. Σύμφωνα με τον ίδιο, πριν από τη συγκεκριμένη συνάντηση είχε παρουσιάσει στο Προεδρείο της οργάνωσης μια σειρά πρωτοβουλιών, όπως η διεξαγωγή σεμιναρίων αναφορικά με τα προβλήματα των φοιτητών, των εργατών και των αγροτών, επιδιώκοντας να τους προσδώσει μαζικό χαρακτήρα. Παράλληλα θα διενεργούνταν ισχυρές κινητοποιήσεις γύρω από τον πολιτιστικό και πολιτικό τομέα, με στόχο την δυναμική επαναφορά της οργάνωσης ώστε να αποφευχθεί η καθίζηση της. Οι συγκεκριμένες προτάσεις δεν πέρασαν απαρατήρητες από τον Νίκο Καρρά(επιβλέποντα των κινήσεων της ΔΝΛ από το ΚΚΕ και την ΕΔΑ), που κάλεσε

---

[121] *Το Α΄ Ιδρυτικό Συνέδριο*, ό.π., σ. 113-115
[122] Παπαθανασίου, ό. π., σ 370-545
[123] Πρέπει να επισημανθεί, ωστόσο, ότι πολλά μέλη εμφανίζονταν με διπλή ταυτότητα, δηλαδή ανήκαν στην ΕΔΑ και στο ΚΚΕ, ή και με τριπλή, λόγω της ανάμιξης τους και με την ΕΠΟΝ.

τον Θεοδωράκη να μεταβεί εσπευσμένα στη Ρουμανία και να τις παρουσιάσει ενώπιον του Πολιτικού Γραφείου. Κατόπιν ενδελεχούς εξέτασης ο Πρόεδρος Απόστολος Γκρόζος και ο Γ.Γ. Κώστας Κολιγιάννης αποφάνθηκαν ότι τέτοιες απόψεις αποτελούν δείγμα ιδεολογικής ανωριμότητας των Λαμπράκηδων, επισημαίνοντας ότι έπρεπε να αποφευχθεί κάθε είδους εξωστρεφούς πρωτοβουλίας και να επικεντρωθούν σε ποιο ουσιαστική δουλειά εντός της οργάνωσης, όπως για παράδειγμα η μετάδοση των μαρξιστικών και λενινιστικών θεωριών.[124]Αν και τα ιστορικά αρχεία δεν μας πληροφορούν για την ακριβή ημερομηνία, μπορούμε να συμπεράνουμε ότι τα φροντιστηριακά μαθήματα που πραγματοποιήθηκαν από την Επιτροπή Διαφώτισης, σχετικά με την εφαρμογή της λενινιστικής θεωρίας για την σοσιαλιστική επανάσταση και τις στρατηγικές των κομμουνιστικών κομμάτων, σχετίζονται με τη συγκεκριμένη απόφαση.[125]

Η κατάσταση περιπλέκεται ακόμα περισσότερο με την επανασύσταση παράνομων κομμουνιστικών ομάδων, των επονομαζόμενων «κομματικών στηριγμάτων», εντός της οργάνωσης. Κατά τη διάρκεια της 8ης Ολομέλειας του ΚΚΕ(24/2/1965-1/3/1965), που πραγματοποιήθηκε στο εξωτερικό, τονίστηκε η αδήριτη ανάγκη της επίσπευσης των ενεργειών για την de facto ή de jure νομιμοποίηση του κόμματος, καθώς και η ευθυγράμμιση τους στον οργανωτικό τομέα με τις έως τότε δυνατότητες. Για την ευόδωση του συγκεκριμένου στόχου, αποφασίστηκε μεταξύ άλλων, η επέκταση των κομματικών στηριγμάτων, τα μέλη των οποίων θα ήταν ταυτόχρονα μέλη της ΕΔΑ και των οργανώσεων της. Στην ουσία, βασική τους αποστολή ήταν η εφαρμογή της κομματικής γραμμής, που έπαιρναν απευθείας από το Γραφείο του Κλιμακίου, μέσω της ΕΔΑ, και κατ' επέκταση της ΔΝΛ. Σύμφωνα με την Ιστορικό, Ιωάννα Παπαθανασίου, 21 άτομα αποδέχτηκαν τη συμμετοχή τους στις συγκεκριμένες ομάδες, ενώ άλλοι 16 αρνήθηκαν, ύστερα από προτάσεις που τους έγιναν.[126] Αναμενόμενα αυτή η πολιτική θα αποδεικνυόταν επιζήμια για την ενότητα της οργάνωσης, καθώς εύκολα θα μπορούσαν να δημιουργηθούν προστριβές και καχυποψίες ανάμεσα στα στελέχη. Όπως αναφέρει ο Χρόνης Μίσσιος, σε συναντήσεις του με τον Γρηγόρη Φαράκο του ζητήθηκε πολλές φορές να κατονομάσει ποια από τα μέλη της ΔΝΛ χειροκροτούσαν στο άκουσμα του ονόματος του κόμματος. Η μη έγκαιρη, ωστόσο, εξάπλωση τους στη

---

[124] Συνέντευξη Μίκη Θεοδωράκη, ό.π

[125] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 279.30, *Φροντιστηριακά μαθήματα*, Αθήνα, 1965-1967

[126] Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδας, *Τα επίσημα κείμενα: τόμος ένατος 1961-1967,* Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα, 2002, σ. 502-506

ΔΝΛ ήταν που την διέσωσε από την πλήρη διάβρωση της, όπως αναφέρει ο Τάκης Μπενάς.[127]

Ωστόσο, παρά τις ανωτέρω επισημάνσεις, η ΔΝΛ κατάφερε να διατηρήσει, αν όχι την ανεξαρτησία της, μια σχετική αυτονομία κυρίως λόγω του μαζικού της χαρακτήρα. Η ευελιξία που επέδειξε ως προς τον τρόπο ένταξης των μελών στις γραμμές της, της επέτρεψε την αθρόα συμμετοχή νέων από διάφορες κοινωνικές τάξεις, ακόμα και εκείνων που δεν είχαν αριστερό παρελθόν. Το ίδιο χαλαρή ήταν και η αντιμετώπισή της ως προς το ζήτημα των διαγραφών. Μπορεί η κριτική απέναντι σε φραξιονιστικές αντιλήψεις-απόρροια της σοβιετοκινέζικης ρήξης-, να ήταν ιδιαίτερα έντονη προς τα μέλη της, σπάνια όμως στάθηκε αφορμή ώστε να επιβληθεί ποινή διαγραφής, όπως συνέβαινε με το ΚΚΕ. Δύο χαρακτηριστικές περιπτώσεις που εντοπίζονται στα αρχεία, αφορούν το φοιτητή της ΑΣΟΕ Σωτήρη Πέτρουλα, στον οποίο ασκήθηκε πρόταση μομφής[128] και το απλό μέλος Γιώργο Βοϊκλή, που του ασκήθηκαν κατηγορίες για διάδοση τροτσκιστικών ιδεών και απειθαρχίας προς το κόμμα.[129]

Επιπροσθέτως, η λειτουργία του δημοκρατικού συγκεντρωτισμού εφαρμοζόταν σε λιγότερο βαθμό απ' ότι σε άλλα κομμουνιστικά κόμματα. Όπως μαρτυρούν πολλά από τα μέλη του Κ.Σ.[130] ναι μεν δινόταν μια γενική γραμμή, αλλά παράλληλα τους παρεχόταν η δυνατότητα να αναπτύξουν τις δικές τους πρωτοβουλίες. Έτσι, μπορεί να εξηγηθεί η πρωτοβουλία του Μίκη Θεοδωράκη να προχωρήσει στην πραγματοποίηση σεμιναρίου για την εργατική νεολαία παρά τις ενστάσεις των στελεχών του κόμματος. Τέλος, ούτε η ίδια η ηγεσία επιθυμούσε να προσδώσει κομματικό χρωματισμό στην οργάνωση. Όπως και στην ιδρυτική διακήρυξη της ΔΚΝΓΛ, έτσι και εδώ, τα πρώτα επίσημα έγγραφα με τον ονομαστικό κατάλογο του Κ.Σ. καταγράφουν την επαγγελματική ιδιότητα των μελών και όχι την κομματική τους προέλευση.

---

[127] Παπαθανασίου, ό. π., σ. 97, 470

[128] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, φακ. 281.56, *Απόφαση του Κεντρικού Συμβουλίου για τον Σωτήρη Πέτρουλα*, Αθήνα, 9 Μαρτίου 1965

[129] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ,1966, φακ. 283.44, *Θέμα Βοϊκλή*, Αθήνα, Απρίλιος 1965

[130] Βλέπε τις συνεντεύξεις των μελών του Κ.Σ στο Παπαθανασίου, ό.π., σ. 370-545

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ΄: Η ΔΝΛ ΠΡΩΤΟΠΟΡΑ ΣΤΟ ΚΙΝΗΜΑ ΕΙΡΗΝΗΣ

5.1 Οι πρώτες ειρηνικές δράσεις της ΔΝΛ

Από το πλήθος των δραστηριοτήτων της Ν.ΕΔΑ και της ΔΚΝΓΛ που ενσωματώθηκαν στο πρόγραμμα της ΔΝΛ, δεν θα μπορούσε να απουσιάζει η πάλη για την εδραίωση της Ειρήνης, καταλαμβάνοντας εύλογα προεξέχουσα θέση. Είναι χαρακτηριστικό, ότι στο κείμενο των τελικών αποφάσεων του Συνεδρίου τίθεται ως πρώτος στόχος ο αγώνας για την αποτροπή των πολεμικών επιχειρήσεων και την παγκόσμια επικράτηση της Ειρήνης και ταυτόχρονα ο συντονισμός της αντιιμπεριαλιστικής πάλης για την απελευθέρωση όλων των υπόδουλων λαών και ιδιαίτερα της Κύπρου.[131]

Το βάρος των προσυνεδριακών διεργασιών δεν στάθηκε εμπόδιο για την ανάπτυξη των δράσεων της κατά των αξιώσεων του ΝΑΤΟ για κλείσιμο του Κυπριακού και διατήρησης των αποικιακών τους συμφερόντων. Έτσι, από τον Οκτώβρη του 1964 (ένα μήνα δηλαδή από την εξαγγελία της συγχώνευσης) έως και το τέλος του χρόνου, η ΔΝΛ θα προέβαινε σε ισχυρή κινητοποίηση για την Κύπρο. Η αρχή έγινε μέσω της συμμετοχής της στη μεγαλειώδη πορεία της Λεμεσού στις 12 Οκτωβρίου, για την απομάκρυνση των ξένων βάσεων και της επίκλησης του δικαιώματος αυτοδιάθεσης. Η πορεία χαρακτηρίστηκε δικαιωματικά από τον ελληνικό και ξένο τύπο ως η μεγαλύτερη των τελευταίων χρόνων, καθώς συμμετείχαν πάνω από 100.000 άνθρωποι, όλων των ηλικιών. Η ΔΝΛ, που εκπροσωπήθηκε από πενταμελή ομάδα(Μίκης Θεοδωράκης, Μέντης Μποσταντζόγλου, Γρηγόρης Θεοδωρίδης, Μανώλης Αργυράκης και Κώστας Τζουράκης) χαιρετίσθηκε με θέρμη από τους διοργανωτές της πορείας, ενώ κατάφερε να ξεσηκώσει το πλήθος μέσω της ανάρτησης ενός πανό που έγραφε *«Ο Λαμπράκης βαδίζει μαζί μας»*. Στο τέλος εγκρίθηκε ψήφισμα, δια του οποίου όλες οι αντιπροσωπίες εξέφρασαν την υποστήριξη τους στη πολιτική του Μακάριου για αδέσμευτη ανεξαρτησία και ένωση με την Ελλάδα χωρίς όρους και ανταλλάγματα.[132] Αξίζει να αναφέρουμε ότι η συγκεκριμένη πολιτική υιοθετήθηκε πλήρως από τη ΔΝΛ, καθώς κάθε επίσημη δήλωσή της που θα ακολουθούσε αναφορικά με το Κυπριακό, θα

[131]ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965. φακ.273.44, *Τα βασικά σημεία των αποφάσεων του Συνεδρίου για ανάλυση στις οργανώσεις*, 125,Αθήνα, 1 Απριλίου 1965
[132] Χρήστος Νικολόπουλος, « Η Πορεία στην Κύπρο», *Αυγή*, Αθήνα, 13 Οκτωβρίου 1964, σ. 5

συνοδευόταν από τη συγκεκριμένη αξίωση(όπως έγινε και στο Συνέδριο), φανερώνοντας έτσι την πλήρη συμπαράστασης της στο Μακάριο αλλά και την θέση της για αυτό το ακανθώδες ζήτημα. Με τις δηλώσεις περί αδέσμευτης ανεξαρτησίας εξέφραζε την αντίθεση της προς τις Συμφωνίες Ζυρίχης-Λονδίνου, ενώ με εκείνη της μη αποδοχής ανταλλαγμάτων, γινόταν σαφής υπαινιγμός ότι σχέδια παρόμοια με τα Άτσενσον δεν θα γίνονταν αποδεκτά στο μέλλον.

Ο μεγάλος αντίκτυπος της πορείας σε συνδυασμό με την αναγνώριση του δικαιώματος της ανεξαρτησίας από τη Διάσκεψη των Αδέσμευτων χωρών στις 11 του μήνα,[133] προσέδιδε μια μεγάλη ευκαιρία για δυναμική συνέχιση του αγώνα. Πράγματι, δύο εβδομάδες αργότερα, με αφορμή την Παγκόσμια Ημέρα Αλληλεγγύης για την Κύπρο αλλά και την επικείμενη συζήτηση της κυπριακής προσφυγής στον ΟΗΕ, η ΔΝΛ προχώρησε στην έκδοση ειδικών καρτών στις οποίες αναγράφονταν τα δίκαια αιτήματα των Κυπρίων. Επιδίωξη της οργάνωσης ήταν να συγκεντρώσει όσο το δυνατόν περισσότερες υπογεγραμμένες κάρτες και να τις αποστείλει στη Κυπριακή κυβέρνηση, ως δείγμα συμπαράστασης. Για τον λόγο αυτόν, πραγματοποιήθηκε τεράστια εξόρμηση σε πόλεις και χωριά, μαζεύοντας χιλιάδες υπογραφές μόνο μέσα σε έξι μέρες. Η εξόρμηση, όμως, για την Κύπρο δεν έμεινε στα στενά όρια του ελλαδικού χώρου αλλά απλώθηκε και στο εξωτερικό. Πιο συγκεκριμένα, αντιπρόσωποί της ξεχύθηκαν σε μια εκστρατεία διαφώτισης προς τις οργανώσεις νεολαίων των ευρωπαϊκών χωρών, προκειμένου να πετύχουν την δραστηριοποίησή τους για το λαό της Κύπρου. Αντίστοιχα, άλλα μέλη της οργάνωσης αναχώρησαν για την έδρα της ΠΟΔΝ και για το Συνέδριο Διεθνούς Συνεργασίας για τον Αφοπλισμό στο Σύδνεϋ. [134]

Παρά το έντονο ενδιαφέρον, μια σειρά συγκυριών δεν επέτρεψε στη ΔΝΛ να ασχοληθεί ενεργότερα με τις εξελίξεις στην Κύπρο. Η αναμονή της έκθεσης του μεσολαβητή Γκάλο Πλάζα, οι συνεχείς εξορμήσεις στα χωριά στο πλαίσιο των προσυνεδριακών εργασιών αλλά και οι εσωτερικές εξελίξεις μετά τα αιματηρά γεγονότα στον Γοργοπόταμο με την έκρηξη μηχανισμού στο πλαίσιο της εορτής για τα 24 χρόνια της ανατίναξης της γέφυρας, απορρόφησαν μεγάλο μέρος του χρόνου των Λαμπράκηδων. Χρειάστηκε επομένως να περάσουν τρεις μήνες για την επόμενη ειρηνική δράση. Μόνο που αυτή τη φορά στο στόχαστρο τους θα προστίθετο οι ιμπεριαλιστικές ενέργειες των Αμερικανών στο Βιετνάμ και στα εθνικά χωρικά ύδατα.

---

[133] «Οι 47 Αδέσμευτοι υπέρ των Κυπρίων», *Ελευθερία*, Αθήνα, 13 Οκτωβρίου 1964, σ. 3
[134] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, φακ. 278.1δ , *Δελτίον Τύπου*, Αθήνα, 6 Νοεμβρίου 1964

Ακολουθώντας το παράδειγμα της Επιτροπής Ειρήνης και του ΔΣΚ, η ΔΝΛ εξέδωσε ανακοίνωση, στις 11 Φεβρουαρίου 1965, μέσω της οποίας κατηγόρησε τις ΗΠΑ για τις ληστρικές επιθέσεις εναντίον της Λαϊκής Δημοκρατίας του Βιετνάμ, αιτώντας ταυτόχρονα τόσο την αντίδραση των Ελλήνων κυβερνόντων όσο και την άμεση εφαρμογή της Συνθήκης της Γενεύης. Κλείνοντας, δεν παρέλειψε να κατηγορήσει την παρουσία του 6ου στόλου στα εθνικά ύδατα, ως βασική απειλή για την ακεραιότητα της Κύπρου και της ειρήνης στη Μεσόγειο.[135] Στο ίδιο κλίμα κυμάνθηκε και η ΔΝΛ Αθήνας, προσθέτοντας ότι οι εν λόγω επιθέσεις μπορούν να χαρακτηριστούν ως προκλητικές απέναντι στις συστηματικές προσπάθειες της ΕΣΣΔ που προσπαθούσε να συμπαρασταθεί στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα των Βιετναμέζων. Εκφράζοντας την πλήρη κατανόηση της, επισήμανε ότι οι απανταχού Λαμπράκηδες θα σταθούν αλληλέγγυοι όχι μόνο θεωρητικά(επιχειρώντας τη διαφώτιση της ελληνικής νεολαίας για το συγκεκριμένο θέμα) αλλά και πρακτικά(μέσω της συμμετοχής τους σε εκδηλώσεις).[136]

Αυτό που αξίζει να προσέξουμε είναι ότι στην ανακοίνωση της, εξήρε μόνο την προσφορά της Σοβιετικής Ένωσης στον αγώνα του Βιετναμέζικου λαού, παίρνοντας έτσι μια έμμεση θέση υπέρ της. Πολύ γρήγορα ανέπτυξε ισχυρούς δεσμούς με την Κομσομόλ, την κομμουνιστική νεολαία της ΕΣΣΔ, επιδιώκοντας μάλιστα να γίνουν αδελφικές οργανώσεις. Η απόφαση αυτή πάρθηκε στη συνάντηση του Θεοδωράκη με τον ομόλογο του Ντβασοχόφ κατά τη διάρκεια του ταξιδιού του στη Μόσχα τον Ιούνιο του 1966. Με κοινή τους ανακοίνωση οι επικεφαλής αμφοτέρων των οργανώσεων εξέφρασαν την επιθυμία τους για παγκόσμια ανάπτυξη της συνεργασίας και των φιλικών σχέσεων ανάμεσα στις νεολαίες, παρότι είχαν προκύψει πρακτικά ζητήματα για την επέκταση μια τέτοιας συνεργασίας. [137]

Κρίνοντας και από την πολιτική που ακολούθησε η ΔΚΝΓΛ, συμπεραίνουμε πως, ενώ για το Κυπριακό υπήρχε σύμπνοια απόψεων, εδώ υπάρχει εμφανής διαφορά ανάμεσα στις δύο οργανώσεις. Παρά το γεγονός ότι η τελευταία συμμετείχε από κοινού με την ΕΣΣΔ σε διάφορα Συνέδρια, και η εφημερίδα «Πράβδα» της είχε κάνει ειδικό αφιέρωμα, δεν ανέπτυξε ιδιαίτερη σχέση με την ΕΣΣΔ και τη νεολαία της. Είναι χαρακτηριστικό ότι *«Τα Τετράδια της Δημοκρατίας»* δεν συμπεριέλαβαν ποτέ κανένα

---

[135] «Ανακοίνωση της Δ.Ν. Λαμπράκη», *Αυγή,* Αθήνα, 12 Φεβρουαρίου 1964, σ. 5
[136] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, φακ.283.54, *Ανακοίνωση: η ελληνική νεολαία καταδικάζει την αμερικανική επιδρομή*, 18, Αθήνα, 11 Φεβρουαρίου 1965
[137] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965-1967, φακ.284.38ε, *«ΚΟΜΜЬΚΚΕ»*, Μόσχα, 16 Ιουνίου 1966

άρθρο για την ΕΣΣΔ με μοναδική εξαίρεση το τελευταίο τεύχος, το οποίο όμως κυκλοφόρησε μετά το Συνέδριο και την ίδρυση της ΔΝΛ. Σε αυτό, γινόταν λόγος για το 20ο και 21ο Συνέδριο του ΚΚΣΕ και την κατάσταση της μαρξιστικής-λενινιστικής σκέψης στη Σοβιετική Ένωση.[138] Αντίθετα, η δεκαπενθήμερη εφημερίδα *«Η Γενιά μας»,* που αντικατέστησε *«Τα Τετράδια της Δημοκρατίας»* παρουσίαζε αρκετά συχνά μια ειδυλλιακή εικόνα των σοσιαλιστικών χωρών, όχι μόνο κάνοντας ειδική μνεία στον τρόπο ζωής και των επιτευγμάτων τους, αλλά προωθώντας και σοβιετικά προϊόντα πάσης φύσεως. Ίσως αυτή η φιλοσοβιετική προσέγγιση λειτούργησε ως ένας επιπρόσθετος παράγοντας να κατηγορηθεί ως κομμουνιστική νεολαία από τους αντιπάλους της και τον Τύπο.

Περνώντας από τη θεωρία στην πράξη, η ΔΝΛ πραγματοποίησε την πρώτη πανελλαδική συγκέντρωση για το Βιετνάμ στις 15 Μαρτίου στο θέατρο Γκλόρια, καταθέτοντας στο τέλος ένα ψήφισμα αναφορικά με τις διεθνείς εξελίξεις. Αφού επανελήφθησαν τα αιτήματα των προηγούμενων ανακοινώσεων, εξέφρασαν ως επιτακτική ανάγκη τη λύση του βιετναμέζικου προβλήματος μέσω ειρηνικών διαπραγματεύσεων, θέτοντας ως βάση την αναγνώριση του δικαιώματος της αυτοδιάθεσης. Παράλληλα, επανήλθαν στο πάγιο αίτημά τους για τη μη συμμετοχή της χώρας στη πολυμερή πυρηνική δοκιμή του ΝΑΤΟ,[139] με αφορμή προφανώς την επερχόμενη εμφάνιση του αντιτορπιλικού Ρίκετς και του αντιναύαρχου Έλλις στην Ελλάδα. Θεωρώντας την εξέλιξη αυτή ιδιαίτερα επικίνδυνη, όχι μόνο για τα εθνικά συμφέροντα αλλά και για τον ενταφιασμό του Κυπριακού, οι τοπικές λέσχες ανά τη χώρα προέβησαν σε παρόμοιες συγκεντρώσεις είτε στα γραφεία τους είτε σε κεντρικά σημεία των πόλεων τους. Έτσι, το πρώτο δεκαήμερο του Απριλίου παρατηρήθηκαν ισχυρές κινητοποιήσεις (σε Πειραιά, Θεσσαλονίκη, Αγρίνιο, Πάτρα και Ιωάννινα) κατά των ιμπεριαλιστικών σχεδίων των ΗΠΑ.

Η ανάδυση του Κυπριακού στην επιφάνεια δεν συνδέεται όμως μόνο με την παρουσία των αμερικανικών πλοίων στις ελληνικές θάλασσες. Η αλλαγή κυβέρνησης στην Τουρκία, η παρεμπόδιση της εισόδου σοβιετικού εξοπλισμού στην Κύπρο από τον Υπουργό Εθνικής Αμύνης, Πέτρο Γαρουφαλιά και η έκθεση του Γκάλο Πλάζα[140]

---

[138] Α. Antolini, « Ένα νέο βήμα μετά το ΧΧ Συνέδριο», στο: *Τετράδια της Δημοκρατίας,* τεύχος 5, Μάρτιος 1965, σ.31-32

[139] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, φακ. 274.8, *Ψήφισμα*, Αθήνα, 15 Μαρτίου 1965

[140] Με την έκθεση της 26ης Μαρτίου του 1965, επισημάνθηκε το δικαίωμα της Κύπρου για ένωση με την Ελλάδα, όχι όμως τη δεδομένη χρονική στιγμή ένεκα της τεταμένης κατάστασης στο νησί. Η απόφαση αυτή προκάλεσε εύλογα την αντίδραση της Τουρκίας, με αποτέλεσμα να τις απορρίψει. Ο Γκάλο Πλάζα

έβαζαν το Κυπριακό ζήτημα σε μια νέα φάση, όπως επισημάνθηκε από το Κεντρικό Συμβούλιο της ΔΝΛ σε εσωτερικό δελτίο που εξεδόθη στις 16 Απριλίου. Οι καταιγιστικές αυτές εξελίξεις απαιτούσαν την εντατικοποίηση των δράσεων της οργάνωσης, προκειμένου να επέλθει η δικαίωση των Κυπρίων. Για να υπάρξει μάλιστα συντονισμένη δράση, το εσωτερικό δελτίο απεστάλη σε όλες τις οργανώσεις, έτσι ώστε να χρησιμοποιηθεί σε τοπικές συγκεντρώσεις και γενικά να υπάρξει μια ενιαία γραμμή.[141]

Η δυναμική παρουσία της ΔΝΛ στο ελληνικό στερέωμα σε συνδυασμό με την μεγάλη επιτυχία που γνώρισε το Α΄ Συνέδριο, έφερε την οργάνωση στο απόγειο της δύναμής της. Σύμφωνα με απογραφικά στοιχεία που εμφανίζονται σε εσωτερικό δελτίο, στις 10 Μαϊου, ο στόχος της προσυνεδριακής περιόδου για άνοιγμα 250 συνολικά λεσχών και διπλασιασμού της δύναμης της οργάνωσης είχε επιτευχθεί.[142] Η αθρόα συμμετοχή των νέων στο αριστερό κίνημα και ειδικά της μαθητιώσας νεολαίας είχε σαν συνέπεια την εμφάνιση του πρώτου διωκτικού μέτρου εναντίον της, που επισημοποιήθηκε μέσω της Εγκυκλίου 1010. Βάσει αυτής, η Νεολαία Λαμπράκη κατηγορούταν ως κομμουνιστική και ιδιαίτερα επικίνδυνη λόγω των προσπαθειών της να προσεταιριστεί μαθητές του Γυμνασίου. Το εν λόγω μέτρο είχε σαν αποτέλεσμα την απαρχή συστηματικών αποβολών των μαθητών από τα σχολεία. Σύμφωνα μάλιστα με δημοσιεύματα της *Αυγής*, μέσα στις δύο εβδομάδες εφαρμογής της Εγκυκλίου παρατηρούμε 20 τουλάχιστον αποβολές. Προκειμένου να δικαιολογήσουν τη θέση τους, μέλη της κυβέρνησης υποστήριξαν στην εφημερίδα *Ελευθερία,* ότι η απαγόρευση διεισδύσεως πολιτικών ιδεολογιών στα σχολεία αφορούσε πάσα πολιτική οργάνωση, επισημαίνοντας ότι μετά την αποφοίτηση τους οι μαθητές θα ήτο ελεύθεροι να διαμορφώσουν την δική τους πολιτική ταυτότητα.[143]

Από την πλευρά της το Κεντρικό Συμβούλιο της ΔΝΛ σε συνεργασία με το Εθνικό Συμβούλιο χαρακτήρισαν ως υποκριτικές τις δηλώσεις για μη ανάμιξη της πολιτικής στα Γυμνάσια, αφού απέναντι στις νεοφασιστικές οργανώσεις δεν πήραν ανάλογα μέτρα. Τέλος, επιρρίπτοντάς τους ευθύνες για τη φίμωση της ελεύθερης έκφρασης και την παροχή άδειας στις αστυνομικές δυνάμεις να εισέρχονται στα σχολεία και να

τάχθηκε επίσης κατά της λύσης του γεωγραφικού διαχωρισμού ενώ έκανε και λόγο για την αποστρατικοποίηση του νησιού.

[141]ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, φακ.274.127, *Οι τελευταίες εξελίξεις του Κυπριακού αγώνα και τα σχέδια των Ιμπεριαλιστών,* 14, Αθήνα, 14 Απριλίου 1965

[142]ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, φακ.279.18, *Εσωοργανωτικό δελτίο υπ αριθμό 2*, Αθήνα, 10 Μαΐου 1965

[143] « Εκτός των σχολείων η πολιτική: Ελεύθεροι οι νέοι αφού αποφοιτήσουν», *Ελευθερία*, Αθήνα, 15 Απριλίου 1965, σ. 1

προβαίνουν σε συλλήψεις -μέτρο που ούτε ο Καραμανλής δεν πήρε επίσημα- προανήγγειλαν δυναμικές αντιδράσεις.[144] Όπως φαίνεται και στα επίσημα κείμενα από τη συνεδρίαση του Προεδρείου, η αντιμετώπιση των συγκεκριμένων επιθέσεων όφειλε να αποτελεί τον πρωταρχικό στόχο όλων των οργανώσεων για το επόμενο διάστημα, χωρίς αυτό να σημαίνει παραγκωνισμό των ειρηνικών δράσεων. Εξάλλου, η επερχόμενη διεξαγωγή της Γ΄ Μαραθώνιας Πορείας απαιτούσε συστηματική εργασία απ' όλα τα μέλη της οργάνωσης, έτσι ώστε να επαναληφθεί η περσινή επιτυχία.

5.1.1 Η Γ΄ Μαραθώνια Πορεία Ειρήνης

Ως ημερομηνία για τη διεξαγωγή της φετινής πορείας είχε οριστεί η 23η Μαϊου, με τη διαδρομή να παραμένει ίδια. Φυσικά, οι πολιτικές εξελίξεις που είχαν προκύψει στο μεσοδιάστημα, ανέσυραν νέους προβληματισμούς και κατ' επέκταση νέα αιτήματα απ' όλους τους οπαδούς της Ειρήνης. Η εμφάνιση του 6ου στόλου επηρέαζε άμεσα τις εξελίξεις στο εσωτερικό της χώρας αλλά και στην Κύπρο, καθώς πολύ εύκολα (λόγω της μικρής απόστασης) θα ήλεγχε τις εκεί εξελίξεις, θέτοντας έτσι σε άμεσο κίνδυνο την Ειρήνη στην ευρύτερη περιοχή. Σε διεθνή κλίμακα, η κορύφωση των ιμπεριαλιστικών επεμβάσεων στο Βιετνάμ (ειδικά μετά την απόβαση των χερσαίων δυνάμεων του αμερικανικού στρατού), στον Άγιο Δομίνικο και στο Κονγκό είχαν προκαλέσει εύλογα την ανησυχία όλων των λαών, που είχαν ακόμα νωπές στη μνήμη τους τις φρικαλεότητες του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου. Σ' αυτά ακριβώς τα σημεία επικεντρώνεται και η Διακήρυξη της υπεύθυνης για την Πορεία Επιτροπής Ειρήνης, ζητώντας από όλους τους συνοδοιπόρους να μεταδώσουν σε όλη τη χώρα το μήνυμα της Ειρήνης, δραττόμενοι της ευκαιρίας της συμπλήρωσης 20 χρόνων από τη συντριβή του φασισμού και του βομβαρδισμού της Χιροσίμα.[145]

Η συνεισφορά της ΔΝΛ στην οργάνωση της Πορείας υπήρξε παραπάνω από καθοριστική και πολύ μεγαλύτερη από αυτήν της ΔΚΝΓΛ, καθώς δεν έμεινε μόνο στη διεξαγωγή προπαρασκευαστικών συγκεντρώσεων σε διάφορες πόλεις και στην τοποθέτηση ειδικών λεωφορείων που θα μετέφεραν κόσμο από κάθε γωνιά της Ελλάδας. Πιο συγκεκριμένα, ειδικό κλιμάκιο με επικεφαλής τον Μίκη Θεοδωράκη

---

[144] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, φακ.282.22, *Καταγγέλλουμε την παπανδρεϊκη Εγκύκλιο 1010*, 4014, Αθήνα , Απρίλιος 1965

[145] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, φακ. 263.61, *Διακήρυξη*, 46011, Αθήνα, Μάιος 1965

ταξίδεψε σε Μακεδονία και Θεσσαλία προκειμένου να υπάρξει ακριβής ενημέρωση για τις προπαρασκευαστικές διαδικασίες και να καθοριστεί το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα διεξάγονταν οι τοπικές πορείες, ενώ παράλληλα απέστειλε εγκύκλιο προς όλες τις λέσχες αναφορικά με τις απαραίτητες εργασίες που έπρεπε να εκτελεστούν. Δίνοντας ιδιαίτερη βαρύτητα στις μορφές δράσης, παρότρυναν τα μέλη τους να προβούν αρχικά στην αξιοποίηση της εμπειρίας από την προηγούμενη Πορεία Ειρήνης, χωρίς αυτό να συνεπάγεται με αντιγραφή των ενεργειών. Αντιθέτως, όφειλαν να μελετήσουν προσεκτικά τα νέα δεδομένα και να καταλήξουν σε ασφαλή συμπεράσματα, ως προς το τι θα έπρεπε να αλλάξει. Ως δεύτερο και απαραίτητο στοιχείο, έθεταν τη συγκρότηση συνεδριάσεων σε όλες τις οργανώσεις, έτσι ώστε η κάθε μια να διαμορφώσει το δικό της πρόγραμμα (με τρεις-τέσσερις ξεκάθαρους στόχους) και παράλληλα το κάθε μέλος να αναλάβει μια συγκεκριμένη δουλειά.[146]

Ένα χαρακτηριστικό δείγμα των συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων που δόθηκαν, εντοπίζεται στη ΔΝΛ Πειραιά, όπου ανέλαβε τη σύσταση χορωδίας και το ράψιμο ειδικών ρούχων.[147] Η εγκύκλιος περιείχε, επίσης, συνθήματα τα οποία θα μπορούσαν να αξιοποιηθούν από τις οργανώσεις στις ανακοινώσεις τους για την προσέλκυση του κόσμου στην Πορεία. Αν και οι περισσότερες τα υιοθέτησαν, υπήρχαν και μερικές που χρησιμοποίησαν τα δικά τους, πάντα όμως μέσα στο γενικότερο πλαίσιο. Από τα πιο εντυπωσιακά και αξιομνημόνευτα εντοπίζονται στην ανακοίνωση της ΔΝΛ Αιτωλοακαρνανίας, η οποία διατύπωνε ως αίτημα της *«να βλέπουμε τους πυραύλους πηγαίνοντας τον άνθρωπο στα άστρα και όχι στην κόλαση του πυρηνικού αφανισμού του»*[148]

Η συνεχής αποστολή εσωτερικών δελτίων αλλά και εγκυκλίων στις λέσχες φανερώνει μια άρτια οργάνωση από πλευράς ΔΝΛ, στοιχείο που απουσίαζε από τη ΔΚΝΓΛ. Μολονότι, είχαν παρατηρηθεί παρόμοιες κινήσεις, αυτές δεν ήταν συστηματικές. Εκείνο που τη χαρακτήριζε περισσότερο ήταν ο αυθορμητισμός. Χωρίς να θέλουμε να μειώσουμε την αξία του, η τακτική της ΔΝΛ επέφερε πολύ καλύτερα αποτελέσματα (όπως φάνηκε στην Γ΄ Μαραθώνια Πορεία και στις 70 ημέρες των Ιουλιανών).

---

[146]ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, φακ.274.124, *Εγκύκλιος προς όλες τις οργανώσεις*, Αθήνα, 15 Απριλίου 1965

[147] Γιώργος Σαββίδης, *«Ο Πειραιάς προετοιμάζεται»*, *Αυγή*, Αθήνα, 18 Μαΐου 1965, σ. 5

[148] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, φακ, 609.24, *Διακήρυξη,* Αιτωλοακαρνανία, Μάιος 1965

Πέραν της καθοδήγησης των δικών της οργανώσεων, η ΔΝΛ επωμίστηκε και το μεγαλύτερο βάρος του σχεδιασμού καλλιτεχνικού προγράμματος για το Πεδίον του Άρεως. Κατόπιν ενδελεχούς μελέτης, τα μέλη του Κεντρικού Συμβουλίου συνέστησαν την προσεκτική διαμόρφωση των υποδομών, καθώς ο στενός χώρος σε συνδυασμό με τον τεράστιο όγκο των συμμετεχόντων αποτελούσαν σημαντικά προβλήματα. Γι' αυτό το λόγο προτάθηκε η τοποθέτηση μιας μικρότερης εξέδρας και περισσότερων μεγαφώνων, ώστε να καλύπτει τις ανάγκες του κόσμου. Παράλληλα, παρουσίασαν ένα χρονοδιάγραμμα των τελικών εκδηλώσεων, βάσει του οποίου ο περισσότερος χρόνος έπρεπε να αφιερωθεί στο ψυχαγωγικό μέρος (χορός, τραγούδι, μουσική), ένεκα της κούρασης που θα διακατείχε τον κόσμο μετά την πεζοπορία των 42 χιλιομέτρων.[149]

Παρά την τεράστια προσφορά της, η ΔΝΛ δεν επιζήτησε τα πρωτεία του οργανωτή. Αντίθετα, είχε καταστήσει σαφές μέσω των κειμένων της ότι η Πορεία δεν είναι των Λαμπράκηδων αλλά διάφορων φιλειρηνικών κινήσεων και προσωπικοτήτων που έχουν συγκροτήσει την Επιτροπή Μαραθώνιας Πορείας Ειρήνης.[150] Επρόκειτο για μια εύλογη τοποθέτηση, καθώς η μονοπώληση της δράσης θα είχε ως αποτέλεσμα να στενέψει τα πλαίσια της φιλειρηνικής συγκέντρωσης και να χρωματιστεί πολιτικά.

Η επιμελής προετοιμασία από τους αρμόδιους φορείς απέδωσε τελικώς καρπούς, καθώς η συγκέντρωση χαρακτηρίστηκε από πολλούς ως η μεγαλύτερη στη χώρα μετά την απελευθέρωση. Είναι χαρακτηριστικό ότι καμία εφημερίδα, εξαιρουμένου του κεντρώου και δεξιού Τύπου, δεν μπόρεσε να υπολογίσει τον αριθμό των οδοιπόρων, έστω και κατά προσέγγιση. Σύμφωνα με δημοσίευμα της εφημερίδα *Τα Νέα*, τη χρονική στιγμή που η αρχή της φάλαγγας κατέφθανε στο Πεδίον του Άρεως, η ουρά της βρισκόταν ακόμα στο Χολαργό.[151] Παράλληλα, ολοένα και περισσότερος κόσμος από διάφορες συνοικίες της πρωτεύουσας ενσωματώνονταν στον κύριο κορμό της πορείας, αυξάνοντας συνεχώς τον όγκο των διαδηλωτών. Εξίσου εντυπωσιακή αποδείχτηκε και η συμμετοχή των ξένων αντιπροσωπειών, καθώς παρευρέθηκαν τουλάχιστον 20 διεθνείς οργανώσεις (με μαζικότερη εξ' αυτών της ΕΔΟΝ) μαζί με ισχυρές προσωπικότητες, όπως ο Λόρδος Μίλφορντ.[152] Το έντονο ενδιαφέρον που προκλήθηκε στο εξωτερικό διαφαίνεται και από ορισμένα σκίτσα και αφίσες που φιλοτέχνησαν ξένοι ζωγράφοι.

---

[149] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965. φακ.276.17, *Πρόγραμμα Πεδίον Άρεως*, Αθήνα, Μάιος 1965

[150] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, φακ.274.124, *Εγκύκλιος προς όλες τις οργανώσεις*, Αθήνα, 15 Απριλίου 1965

[151] «Πως είδε ο Τύπος την Πορεία Ειρήνης», *Αυγή,* Αθήνα, 25 Μαϊου 1965, σ. 6

[152] «Η Μαραθώνια Πορεία Ειρήνης», *Αυγή*, Αθήνα, 25 Μαϊου 1965, σ. 11

Παρά την ισχυρή παρουσία των σωμάτων ασφαλείας δεν σημειώθηκε το παραμικρό επεισόδιο, καταρρίπτοντας τις όποιες προβλέψεις για διασάλευση της τάξης. Με ισχυρό το αίσθημα ευθύνης και αυτοπειθαρχίας αλλά και ταυτόχρονα με απαράμιλλο ενθουσιασμό και πάθος, οι μαραθωνοδρόμοι μετέδωσαν πανελλαδικά το μήνυμα της Ειρήνης μέσω των συνθημάτων που ακούστηκαν αλλά και των πανό που μετέφεραν. Χωρίς να υπάρχει εμφανής διαφορά από τα αιτήματα του προηγούμενου έτους, ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στον τερματισμό του πολέμου του Βιετνάμ και στη μη επιβολή νατοϊκών λύσεων στο Κυπριακό. Αυτές οι δύο αξιώσεις συμπεριλαμβανομένης της απομάκρυνσης των ξένων βάσεων, καταγράφτηκαν και στο ψήφισμα που εγκρίθηκε μετά το τέλος της Πορείας. Διασαφηνίζοντας ότι δεν ανήκουν στη Δύση ή στην Ανατολή αλλά στον κόσμο, υποσχέθηκαν εντατικοποίηση των δράσεων τους μέχρι να δικαιωθούν.[153] Γι' άλλη μια φορά επίσης, το ενδιαφέρον προσέλκυσε το καλλιτεχνικό πρόγραμμα με τραγούδια του Μίκη Θεοδωράκη και η βάφτιση ενός ακόμα κοριτσιού με το όνομα Ειρήνη.[154]

Μέτα τον τερματισμό της Πορείας η ΔΝΛ εξέδωσε επίσημη ανακοίνωση μέσω της οποίας υπέβαλλε αρχικά τα συγχαρητήρια της προς όλους τους συνοδοιπόρους που συμμετείχαν, αναφέροντας πως πρέπει να αισθάνονται υπερήφανοι που ανέδειξαν το μεγαλείο του ελληνικού κινήματος Ειρήνης σε όλο τον κόσμο. Η εναντίωση του ελληνικού λαού σε κάθε μορφή ιμπεριαλιστικής ενέργειας, η θέληση του για γενικό αφοπλισμό και τέλος ο διακαής πόθος για αδέσμευτη ανεξαρτησία της Κύπρου είχαν εκφραστεί με τον πιο εκκωφαντικό τρόπο και η κυβέρνηση δεν μπορούσε πλέον να εθελοτυφλεί. [155]

Το πόσο εντυπωσιακή ήταν η διεξαγωγή της πορείας φαίνεται και από τη σκληρή αντιπαράθεση που προκλήθηκε ανάμεσα σε κυβέρνηση και αντιπολίτευση. Επαναλαμβάνοντας τις περσινές του δηλώσεις για καπήλευση της Ειρήνης από τους διοργανωτές, ο Παπανδρέου χαρακτήρισε ως νίκη της δημοκρατίας την ημέρα αυτή και ως ήττα της Αριστεράς, μιας και η ΕΔΑ κατάφερε να προσελκύσει μόνο 22.000 από τους 201.000 ψηφοφόρους της, δείγμα της αποτυχίας της Πορείας. Οι δηλώσεις αυτές έφεραν την άμεση αντίδραση του Προέδρου της ΕΡΕ, Παναγιώτη Κανελλόπουλου, με τον ίδιο να τονίζει ότι η δημοκρατία όχι μόνο δεν νίκησε αλλά κλονίστηκε από την ισχυρή παρουσία 50.000 και παραπάνω κομμουνιστών. Ιδιαίτερη δε έμφαση έδωσε

[153] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ,1965, φακ. 263.60, *Ψήφισμα*, Αθήνα, Μάιος 1965
[154] «Ιστορικό γεγονός παγκόσμιας βαρύτητας», *Αυγή*, Αθήνα, 25 Μαΐου 1965, σ. 5
[155] «Σύγχυση στην κυβέρνηση: Ανακοίνωση την Δ.Ν. Λαμπράκη», *Αυγή*, Αθήνα, 25 Μαΐου 1965, σ. 7

στην αθρόα συμμετοχή της νεολαίας και ειρωνευόμενος τον πρωθυπουργό για το επιπρόσθετο αξίωμά του ως Υπουργού Παιδείας του επέστησε την προσοχή, για να καταλήξει στο ότι η μοναδική λύση ήταν η απαγόρευση της Πορείας.[156] Σε παρόμοιο κλίμα κυμάνθηκε και η αρθρογραφία των εφημερίδων τους , με την Ελευθερία να κατακρίνει την ΕΔΑ για τα διάφορα τεχνάσματα στα οποία προέβη, προκειμένου να προσελκύσει τον απλό κόσμο. Αυτά σχετίζονταν με την εκμετάλλευση προσωπικοτήτων διεθνούς φήμης (όπως του πρώτου κοσμοναύτη Αλεξέι Λεόνοφ) που δεν κατάφεραν τελικώς να συμμετάσχουν, καθώς και με την προσπάθεια των διοργανωτών να προσδώσουν θεατρική όψη σε μια αμιγώς πολιτική συγκέντρωση.[157] Τις ίδιες απόψεις φαίνεται να συμμερίζεται και η *Καθημερινή,* κάνοντας λόγο για καρναβαλισμό της Αριστεράς, καθώς η Πορεία ξεχώριζε για τα πολιτιστικά της δρώμενα και όχι για τα πολιτικά.[158] Φαίνεται λοιπόν ότι με εξαίρεση τον αριθμό των συμμετεχόντων και τον αντίκτυπο που είχε η Πορεία στο εσωτερικό της χώρας, υπάρχει πλήρης σύμπνοια απόψεων ως προς τον τρόπο δράσης των διοργανωτών.

5.2 Από το απόγειο της δύναμης στην αρχή της εξασθένισης

Αν οι Μαραθώνιες Πορείες Ειρήνης απετέλεσαν το κορυφαίο γεγονός στην ειρηνική δράση της ΔΝΛ, το αυλικό πραξικόπημα τον Ιούλιο του 1965 και οι μετέπειτα συγκεντρώσεις δικαίως χαρακτηρίστηκαν ως οι κορυφαίες στιγμές στον πολιτικό της βίο. Η παραίτηση του Γεωργίου Παπανδρέου στις 15 Ιούλιου (μετά από διατάραξη των σχέσεων του με το παλάτι) και ο σχηματισμός της κυβέρνησης Νόβα, χωρίς λαϊκή εντολή, προκάλεσε ένα ντόμινο συγκεντρώσεων που διήρκησαν τουλάχιστον 40 ημέρες, με κύριο αίτημα την αποκατάσταση της συνταγματικής τάξης και του ουσιαστικού εκδημοκρατισμού. Πρωτοστάτης μέσα σ αυτήν την εποποιία της ελληνικής νεολαίας θα βρισκόταν η ΔΝΛ. Από τις πρώτες ημέρες και καθ' όλη τη διάρκεια του καλοκαιριού ξεχώρισε με την αγωνιστική της συνεισφορά η οποία εκφράστηκε μέσω του συντονισμού των πολιτικών δράσεων, της διεξαγωγής συγκεντρώσεων και πολιτικών εκδηλώσεων σε μικρότερες πόλεις και χωριά, καθώς

[156] «Ανησυχητική η παρουσία πολλών νέων», *Καθημερινή*, Αθήνα, 25 Μαΐου 1965, σ. 1,9
[157] «Η Πορεία απέτυχε», *Ελευθερία*, Αθήνα, 25 Μαΐου 1965, σ. 9
[158] «Ανησυχητική η παρουσία πολλών νέων», *Καθημερινή*, Αθήνα, 25 Μαΐου 1965, σ. 1,9

και δεκάδων πολιτικών μνημόσυνων για τον Σωτήρη Πέτρουλα. Ο δολοφονημένος, από τις δυνάμεις καταστολής, φοιτητής της ΑΣΟΕ θα γινόταν ο δεύτερος ήρωας της ΔΝΛ, παρά την πρόταση μομφής που είχε κατατεθεί εναντίον του για φραξιονιστικές αντιλήψεις παραμονές του Α΄ Συνεδρίου.

Οι συνεχείς αυτοί αγώνες μπορεί να ανέδειξαν τον πολιτικό χαρακτήρα της ΔΝΛ, αλλά παράλληλα την καθιέρωσαν και ως βασικό αντίπαλο των κυβερνόντων, αφήνοντας στο απυρόβλητο τις υπόλοιπες νεανικές οργανώσεις, όπως την ΕΔΗΝ. Αυτή η στοχοποίηση θα αποκρυσταλλωνόταν μέσω της επεξεργασίας νομοσχεδίου για τη διάλυση της, από τη τρίτη κατά σειρά κυβέρνηση αποστασίας του Στέφανου Στεφανόπουλου. Η προσθήκη του συγκεκριμένου νομοσχεδίου στη πολεμική φαρέτρα του κράτους θα αποτελούσε το επιστέγασμα των δεκάδων επιθέσεων που είχαν προηγηθεί εναντίων των Λαμπράκηδων και της εφαρμογής της Εγκυκλίου 1010.

Όπως πληροφορούμαστε από τα πρακτικά του Συμβουλίου του Στέμματος τον Σεπτέμβρη του 1965, η διάλυση της ΔΝΛ είχε τεθεί σαν στόχος των ανακτόρων από πολύ πιο πριν. Κατά τη διάρκεια των συζητήσεων για τον τρόπο αναχαίτισης της επιρροής που ασκούσε η Αριστερά στη νεολαία, ο πρώην πρωθυπουργός Κωνσταντίνος Τσαλδάρης εξέφρασε ως ιδανική λύση, την διάλυση των Λαμπράκηδων. Απτόμενος της δήλωσης αυτής, ο βασιλιάς Κωνσταντίνος επέπληξε τον Γεώργιο Παπανδρέου για τη μη τήρηση της υπόσχεσής του να εφαρμόσει νόμο που θα προέβλεπε τη διάλυση της ΔΝΛ, με τον πρόεδρο της ΕΡΕ να συμπληρώνει ότι η λύση αυτή θα έλυνε και το πρόβλημα της τρομοκρατίας στην επαρχία. Σύμφωνα με τον ίδιο, η κυκλοφορία εφημερίδων -εξαιρουμένων της Αυγής και του Βήματος- δεν ήταν δυνατή λόγω του εκφοβισμού που ασκούσαν οι Λαμπράκηδες στους κατοίκους.[159] Ο ρόλος αυτός, εν τέλει, ανατέθηκε μαζί με το αξίωμα του πρωθυπουργού στο Στέφανο Στεφανόπουλου. Αν και η προσπάθεια για εφαρμογή ειδικού νόμου ξεκίνησε τον Δεκέμβρη του 1965, η έξαρση των συλλήψεων και επιθέσεων σε λέσχες και μέλη από την αστυνομία και τις διάφορες παρακρατικές δυνάμεις είχε αρχίσει από πολύ νωρίς. Βάσει των δημοσιευμάτων της *Αυγής,* μέχρι το τέλος της χρονιάς πραγματοποιήθηκαν 22 δίκες μελών της ΔΝΛ, 8 επιθέσεις σε λέσχες (περισσότερες απ' ότι διενεργήθηκαν μέσα στο 1964) και δεκάδες συλλήψεις, οι οποίες θα αυξάνονταν σε μεγάλο βαθμό μέσα στο 1966, φτάνοντας μάλιστα στο σημείο εκτοπίσεων των στελεχών της Ανδρέα Λεντάκη

[159] Συμβούλιον Στέμματος, *Πρακτικά 1ης και 2ης Σεπτεμβρίου 1965*, Αθήνα 1965, σ. 29, 69-74

και Τάκη Γεωργίου.[160] Αξίζει να αναφέρουμε ότι πολλές από τις συλλήψεις όχι μόνο δεν βασίζονταν σε βάσιμες κατηγορίες αλλά και σε παράλογες. Από τις πιο χαρακτηριστικές αποτελεί η περίπτωση του δημάρχου Περιστερίου, τον οποίο κατηγόρησαν ότι τα λουλούδια που βρίσκονταν στην πλατεία δίπλα από το σπίτι του σχημάτιζαν το Ζ των Λαμπράκηδων. [161]

Μέρος αυτής της εκστρατείας υπήρξε και ο ημερήσιος Τύπος, όπου μέσω πλήθους δημοσιευμάτων παρουσίαζαν τα μέλη της ΔΝΛ ως τρομοκράτες και υπαίτιους για την κατάλυση των θεσμών. Επιλεκτικά αναφέρουμε τρεις περιπτώσεις, προκειμένου να κατανοήσουμε την περιρρέουσα ατμόσφαιρα της εποχής. Η εφημερίδα *Ακρόπολις*, θέλοντας να δικαιολογήσει την πτώση των πωλήσεων της, κατηγόρησε τους Λαμπράκηδες για τρομοκρατία πολιτών στα περίπτερα,[162] ενώ η *Βραδινή* έκανε λόγο για ανάπτυξη τους και σαμποτάζ στην Αεροπορία υπό την καθοδήγηση του ΚΚΕ.[163] Παράλληλα, το κλείσιμο της βουλής και το άνοιγμα των φλίπερς για του νέους εμφανιζόταν ως η ιδανική λύση από τις στήλες της *Καθημερινής*, έτσι ώστε να μην παρασύρονται από τους «αρουραίους» Λαμπράκηδες, τους οποίους προέτρεπε να κλειστούν στα γραφεία τους, αφήνοντας τους αγώνες για τη Δημοκρατία.[164]

Οι εξωγενείς αυτοί παράγοντες επέδρασαν καταλυτικά στις υπόλοιπες δράσεις της οργάνωσης, μειώνοντας αναπόφευκτα και τον χρόνο ενασχόλησής της με το ειρηνικό κίνημα. Όπως παρατηρούμε, από τον Ιούλιο του 1965 έως και το τέλος του χρόνου παρατηρήθηκαν μόνο 2 κινητοποιήσεις, με τη μια να πραγματοποιείται πριν το αυλικό πραξικόπημα. Επρόκειτο για τη συμμετοχή της στη Διεθνή Συνάντηση Νεολαίας και Σπουδαστών για την Ειρήνη που έλαβε χώρα στο Παρίσι, στις 4 Ιούλιου. Εκφράζοντας γι' άλλη μια φορά την αλληλεγγύη τους προς τον μαχόμενο λαό του Βιετνάμ, οι παρούσες φιλειρηνικές οργανώσεις αποφάσισαν την άμεση συμπαράσταση τους μέσω της συγκέντρωσης και αποστολής φαρμακευτικού υλικού.[165] Χαρακτηριστικό της αδράνειας στην οποία περιήλθε, είναι η πιθανή απουσία της από το 9ο Παγκόσμιο Φεστιβάλ για την Ειρήνη στην Αλγερία, στις 27 του ίδιου μήνα. Παρά το γεγονός ότι είχε προσκληθεί, κανένα φύλλο της Αυγής ή επίσημο έγγραφο δεν μας πληροφορεί για τη συμμετοχή της. Επιπρόσθετος παράγοντας που μας οδηγεί -με κάθε επιφύλαξη- σ'

[160] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1966, φακ. 287.4, *Κείμενο διαμαρτυρίας*, Αθήνα, Μάρτιος 1966
[161] «Δήθεν Ζ των Λαμπράκηδων», *Αυγή,* Αθήνα, 1 Δεκεμβρίου 1965, σ. 8
[162] «Οι κακοήθειες της Ακρόπολις», *Αυγή*, 19 Αυγούστου 1965, σ. 8
[163]«Σαμποτάζ εις την αεροπορίαν: η διείσδυση των Λαμπράκηδων», *Βραδινή*, Αθήνα, 8 Νοεμβρίου 1965, σ.1
[164] Ελένη Βλάχου, «Ιδέες», *Καθημερινή,* Αθήνα, 26 Αυγούστου 1965, σ. 1
[165] «Φαρμακευτικό υλικό στο Βιετνάμ», *Αυγή*, Αθήνα, 4 Ιουλίου 1965, σ.11

αυτό το συμπέρασμα είναι ότι την ίδια μέρα τελούταν η ταφή του Σωτήρη Πέτρουλα, ημέρα σημαδιακή για την οργάνωση.

Τα πρώτα βήματα επανόδου στο ειρηνικό κίνημα θα εμφανίζονταν τον Νοέμβριο, μέσω της ανάπτυξης φιλικών σχέσεων με τη φιλειρηνική νεολαία της Αμερικής που είχε αντιληφθεί πλέον την άσχημη πλευρά της ιμπεριαλιστικής πολιτικής. Η ηγεσία της ΔΝΛ, βλέποντας τις ισχυρές κινητοποιήσεις των νέων στην Αμερική, απέστειλε συγχαρητήριο τηλεγράφημα για τις αντιπολεμικές συγκεντρώσεις που διεξάγονταν και διαμήνυσε τον συντονισμό των συγκεκριμένων δράσεων με των δικών τους[166]

Μοναδική εξαίρεση σ' αυτήν την περίοδο αδράνειας, αποτελεί *«η Γενιά μας»,* στα φύλλα της οποίας γινόταν εκτενής αναφορά στις εξελίξεις του πολέμου στο Βιετνάμ, κάνοντας μάλιστα ειδική μνεία στις κινητοποιήσεις της αμερικανικής νεολαίας στην προσπάθεια τους να δώσουν τέλος στον πόλεμο, ενώ προέβαιναν και σε ειδικά αφιερώματα για τον βομβαρδισμό της Χιροσίμα και τις επιπτώσεις που επέφερε στο ειρηνικό κίνημα. Βέβαια πρέπει να σημειώσουμε, ότι η ΔΝΛ κατάφερε σε πολλές περιπτώσεις να συνδέσει την πάλη του μαζικού κινήματος ενάντια στο πραξικόπημα με τα επί μέρους εθνικά θέματα, όπως την αρωγή τους στον Κυπριακό λαό και την απομάκρυνση των βάσεων από τη χώρα.

5.3 Η προσπάθεια επανόδου στον αγώνα για την Ειρήνη

Ο ερχομός της νέα χρονιάς θα έβρισκε την ΔΝΛ σε μια προσπάθεια προσαρμογής στα νέα δεδομένα. Η αμέριστη συμπαράσταση που είχε δεχθεί από ξένες αντιπροσωπείες και προσωπικότητες,[167] αναφορικά με την καταπολέμησή της, είχε επιδράσει θετικά στην ψυχολογία των μελών της, ωστόσο ελλόχευε ακόμα ο κίνδυνος της εφαρμογής του νομοσχεδίου. Σύμφωνα με τις αποφάσεις της Γ΄ Συνόδου του Κ.Σ. τον Μάρτιο του 1966, πρωταρχικό μέλημα πλέον ήταν η αναχαίτιση των επιθέσεων εναντίον της οργάνωσης και η άμεση στροφή προς τα παραμελημένα από την οργάνωση προβλήματα των νέων στην εργασία, τη μόρφωση και γενικά σε όσα

[166] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, φακ.274.37, *Ανακοίνωση*, Αθήνα, 27 Νοεμβρίου 1965
[167] Ανάμεσα τους η ΠΟΔΝ, η ΕΔΟΝ, 20 βουλευτές του αγγλικού εργατικού κόμματος, η κομμουνιστική νεολαία Ιταλίας, ο Νερούδα και ο Σάρτρ

αντιμετώπιζαν στην καθημερινότητα τους.[168] Αναπόφευκτα η δραστηριοποίηση στον τομέα του ειρηνικού κινήματος θα αποδεικνυόταν ένα δύσκολο εγχείρημα, χωρίς αυτό να συνεπάγεται με την αδράνεια του προηγούμενου εξαμήνου.

Η καθιέρωση εβδομάδας αλληλεγγύης (τον Μάρτιο του 1966) προς τον βιετναμέζικο λαό και εναντίωσης στον αμερικανικό ιμπεριαλισμό, από την Διάσκεψη των τριών ηπείρων,[169] θα αποδεικνυόταν η κατάλληλη ευκαιρία της ΔΝΛ για δυναμική επάνοδο στο κίνημα Ειρήνης. Ένας επιπρόσθετος λόγος που καθιστούσε επιτακτική την ανάγκη αυτή, ήταν οι δηλώσεις του Υπουργού Αμύνης των ΗΠΑ Ρόμπερτ Μακναμάρα για πιθανή χρήση ατομικών όπλων στο Βιετνάμ αν κρινόταν αναγκαία.[170]

Πράγματι το δίμηνο Μαρτίου-Απριλίου τουλάχιστον 4 λέσχες της Αθήνας και του Πειραιά πραγματοποίησαν ειδικές εκδηλώσεις στα γραφεία τους. Η αρχή έγινε στις 12 Μαρτίου από την ΔΝΛ Περιστερίου, όπου μαζί με τα γραφεία της εγκαινίασε και τη καθιέρωση προβολής οπτικοακουστικού υλικού από το πόλεμο. Πέραν της έκθεσης φωτογραφιών, εκφωνήθηκαν ομιλίες από τον Γραμματέα της οργάνωσης και το Δήμαρχο Περιστερίου Δημήτρη Φωλόπουλο, ενώ εγκρίθηκε και ψήφισμα για την καταδικαστέα επέμβαση των Αμερικάνων. Η ανταπόκριση του κόσμου ήταν ιδιαίτερα ενθαρρυντική, καθώς είχε γεμίσει ασφυκτικά τη λέσχη και τους δρόμους γύρω απ' αυτή.[171] Προκειμένου μάλιστα να καλύψουν τις ανάγκες όσων βρέθηκαν εκτός γραφείων η οργάνωση τοποθέτησε ειδικά μεγάφωνα, απόφαση που προκάλεσε την αντίδραση των αστυνομικών και παρακρατικών δυνάμεων που είχαν κατακλύσει την περιοχή, με αποτέλεσμα να υπάρξουν ισχυρές συγκρούσεις και πέντε συλλήψεις.[172] Παρόμοιες σκηνές εξελίχτηκαν και κατά τη διάρκεια του εβδομαδιαίου αφιερώματος στο Βιετνάμ στη ΔΝΛ Καλλιθέας (14-20 Απριλίου). Πάρα την ισχυρή παρουσία των κατοίκων και των βουλευτών της ΕΔΑ Βασίλη Νεφελούδη και Μιχαήλ Κύρκου (που ήταν και οι κεντρικοί ομιλητές), τα βλέμματα του Τύπου συγκέντρωσε γι' άλλη μια φορά η καταστολή από την αστυνομία, καθώς πραγματοποιήθηκαν συνολικά 25 συλλήψεις.[173] Αντίθετα, πιο ήπια εξελίχτηκαν οι προγραμματισμένες για την ίδια περίοδο συγκεντρώσεις στη ΔΝΛ Βύρωνα, Αιγαλέου και Αμαρουσίου, στις οποίες ακολουθήθηκε το ίδιο μοτίβο (φωτογραφίες, ταινία, ομιλίες) με τις προηγούμενες

[168] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1965, φακ. 275.17, *Εισήγηση Συνεδρίου*, 102, Αθήνα, 11-12 Μαρτίου 1966
[169] «Από σήμερα σε όλο τον κόσμο η εβδομάδα Αλληλεγγύης», *Αυγή*, Αθήνα, 12 Οκτωβρίου 1966, σ. 9
[170] «Πιθανή η χρήση ατομοβομβών εις το Βιετνάμ», *Ελευθερία*, Αθήνα, 12 Οκτωβρίου 1966, σ. 1
[171] Ειρήνη Μίσσιου, «Στο Περιστέρι γεννήθηκε μια ελπίδα…», *Η Γενιά μας,* τεύχος 18, Αθήνα, 9 Απριλίου 1966, σ. 16
[172] «Συνελήφθησαν πέντε νέοι», *Αυγή*, Αθήνα, 13 Μαρτίου 1966, σ. 5
[173] « Στόχος η λέσχη της ΔΝΛ», *Αυγή*, Αθήνα, 20 Απριλίου 1966, σ. 5

εκδηλώσεις. Στη πλειονότητα τους οι ομιλητές επισήμαναν ότι η χώρα μας διατρέχεται από τρεις βασικούς κινδύνους. Τον πυρηνικό αφανισμό, τον κίνδυνο της δικτατορίας και αυτόν της εθνικής καταστροφής στην Κύπρο. Και στους τρεις αυτούς έπρεπε να δοθεί απαράμιλλη προσοχή.

Εκείνο που αξίζει να παρατηρήσουμε είναι ότι όλες οι εκδηλώσεις για το Βιετνάμ πραγματοποιήθηκαν εντός των γραφείων της ΔΝΛ και όχι σε κάποιο κεντρικό μέρος της πόλης τους ή σε ένα καφενείο, που σίγουρα θα προσέλκυε περισσότερο κόσμο και θα αναδείκνυε το δυναμισμό της εκάστοτε λέσχης. Αύτη η απόφαση βέβαια δεν συνδέεται τόσο με τις πουριτανικές αντιλήψεις τις ΔΚΝΓΛ που έχουμε αναφέρει, αλλά με την αύξηση της τρομοκρατίας εναντίον της, καθώς μια ανοιχτή συγκέντρωση θα ήταν ακόμα πιο εύκολος στόχος για την αστυνομία, ειδικά αν αναλογιστούμε παρόμοιες περιπτώσεις.

Αυτό βέβαια δεν σημαίνει ότι η ΔΝΛ δεν κληρονόμησε παρόμοιες αντιλήψεις από τη ΔΚΝΓΛ. Η απέχθεια προς τη ροκ μουσική συνέχιζε να διακατέχει τα ηγετικά στελέχη της οργάνωσης, που θεωρούσαν ότι η υιοθέτηση μιας ξένης κουλτούρας συνεπαγόταν με την αποδοχή τρόπου ζωής κάποιου άλλου.[174] Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η καταγγελία της ΔΝΛ Αμαρουσίου προς το Σύλλογο Γονέων του τοπικού Γυμνασίου Θηλέων για εξώθηση της νεολαίας σε έκλυτη ζωή, με αφορμή την πραγματοποίηση συναυλίας με *«γιεγιέδικα συγκροτήματα»*.[175] Η ΔΝΛ προσπαθεί με κάθε τρόπο, είτε μέσω του προέδρου της είτε μέσω των ειδικών αφιερωμάτων του περιοδικού της, να απομακρύνει τη νεολαία από την αμερικανική μουσική και να τη φέρει κοντά στη λαϊκή. Στερεότυπα, όμως, υπήρχαν και για τις διαπροσωπικές σχέσεις των μελών της. Η υποχρέωση τους να αποτελούν υπόδειγμα ευυπόληπτων πολιτών ξεπερνούσε ορισμένες φόρες τα όρια, όπως φάνηκε και στη περίπτωση μέλους της ΔΝΛ Τρικάλων, όπου ένας από τους λόγους που διαγράφηκε ήταν η ανάπτυξη ερωτικών σχέσεων με κοπέλα χωρίς την κατάλληλη ηθική υπόσταση.[176]

Συνεχίζοντας την προσπάθεια επανένταξης στο κίνημα Ειρήνης και τη διατήρηση των φιλικών σχέσεων με διεθνείς οργανώσεις, οι Τάσος Τρίκκας και Θεόδωρος Πάγκαλος πραγματοποίησαν συνάντηση με τον πρόεδρο της ΠΟΔΝ Ροντόλφο Μεκίνι

---

[174] Τάσος Βουρνάς, «Το έγκλημα άρχισε από τη μουσική: συνέντευξη Θεοδωράκη στο Σαρτρ» , *Αυγή*, 17 Απριλίου 1966, σ. 6
[175] «Οι υποτροφίες των Λαμπράκηδων», *Αυγή*, Αθήνα, 17 Μαΐου 1966, σ. 2
[176] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1966, φακ. 276.44, *Απόφαση του Προεδρείου του Κεντρικού Συμβουλίου*, Αθήνα, 9 Μαΐου 1966

στο Παρίσι, τον Απρίλιου του 1966, προκειμένου να καθοριστεί ένα πλαίσιο γενικότερης δράσης. Λόγω της ύφεσης που είχε παρατηρηθεί οι αντιπρόσωποι των δυο οργανώσεων επισήμαναν την ανάγκη ενίσχυσης της ενότητας του διεθνούς κινήματος κατά του ιμπεριαλισμού των ΗΠΑ στο Βιετνάμ και δεσμεύτηκαν για πλήρη συμπαράσταση στο κυπριακό λαό και τα δίκαια αιτήματά του για αδέσμευτη ανεξαρτησία, ένωση και αποστρατικοποίηση του νησιού.[177] Η ανάγκη για περαιτέρω ενασχόληση με τα συγκεκριμένα θέματα κρινόταν αναγκαία ειδικά μετά την απαρχή της δίωξης του κινήματος Ειρήνης από τον Πρόεδρο των ΗΠΑ, Λύντον Τζόνσον και της επικείμενης έναρξης ελληνοτουρκικών διαλόγων στις Βρυξέλλες για την επίλυση του Κυπριακού.

5.3.1 Η Δ΄ Μαραθώνια Πορεία Ειρήνης

Αυτή τη χρονιά η ετήσια Μαραθώνια Πορεία Ειρήνης είχε προγραμματιστεί για τις 22 Μαΐου, ημέρα συμβολική ένεκα της επετείου δολοφονίας του μεγάλου μαραθωνοδρόμου Γρηγόρη Λαμπράκη. Όπως τονίστηκε και στην Διακήρυξη της Προπαρασκευαστικής Επιτροπής ο πόλεμος στο Βιετνάμ και οι εξελίξεις επί του Κυπριακού θα τοποθετούνταν στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος όπως και πέρυσι. Η πρόσφατη, ωστόσο, κατάρριψη κινέζικου αεροπλάνου εις βάρος της Λαϊκής Κίνας, η προειδοποίηση της Ουάσιγκτον για βομβαρδισμό των αεροδρομίων του Ανόϊ [178] και οι δηλώσεις για ύπαρξη πυρηνικών όπλων στα εδάφη της Κίνας,[179] αποδείκνυαν ότι ο φόβος για πυρηνικό αφανισμό γινόταν ακόμα πιο έντονος. Γι' αυτό το λόγο οι μαραθωνοδρόμοι θα εξέφραζαν στην Πορεία την απρόσκοπτη συνέχιση του αγώνα τους έως ότου επιτευχθεί ο ελεγχόμενος και πλήρης αφοπλισμός.[180]

Για τη ΔΝΛ, όμως, η Πορεία έπρεπε να στραφεί και κατά της κυβέρνησης των αποστατών, καθώς με την εγκαθίδρυση τους αποδείχτηκαν υποχείρια των Αμερικανών, στέλνοντας ελληνικά στρατεύματα στο Βιετνάμ και επιχειρώντας κλείσιμο του Κυπριακού με νατοϊκή λύση. Ως πρώτο βήμα λοιπόν για την εδραίωση της Ειρήνης στη χώρα έθεταν την απομάκρυνση της κυβέρνησης Στεφανόπουλου και της εκάστοτε

---

[177] «Συνάντηση Αντιπροσώπων ΔΝΛ-ΠΟΔΝ», *Αυγή*, Αθήνα, 5 Μαΐου 1966, σ. 5
[178] «Παγκόσμια αγανάκτηση από τις δηλώσεις της Ουάσιγκτον», *Αυγή*, Αθήνα, 14 Μαΐου 1966, σ.1
[179] «Η Κίνα διαθέτει πυραύλους», *Ελευθερία*, Αθήνα, 20 Μαΐου 1966, σ. 1
[180] «Η Διακήρυξη», *Η Γενιά μας,* τεύχος 20, Αθήνα, 7 Μαΐου 1966, σ. 8

πολιτικής ηγεσίας που εξυπηρετούσε ξένα συμφέροντα. Με αυτά τα λόγια, τα μέλη του Κ.Σ. ξεκινούσαν την Εγκύκλιο που απεστάλη σε όλες τις οργανώσεις, με στόχο την άρτια προετοιμασία τους για την ημέρα της Πορείας. Ως προς το καθαρά οργανωτικό σκέλος, υπογραμμίστηκε αρχικά η ανάγκη για ισχυρή περιφρούρηση τόσο της πορείας όσο και των λεσχών (κατά τη διάρκεια των δικών τους προετοιμασιών), λόγω των δύσκολων συνθηκών που είχαν προκύψει μετά την έξαρση των διωκτικών μέτρων εναντίον της. Η συνεισφορά της στις προπαρασκευαστικές εκδηλώσεις όφειλε να είναι καθοριστική και αυτή τη χρονιά. Γι αυτό συστάθηκε προς τους γραμματείς των τοπικών οργανώσεων να προβούν στη προβολή αντιπολεμικών ταινιών, στη διακόσμηση των λεσχών τους με φωτογραφίες από τις τρεις προηγούμενες πορείες και στην κατασκευή ειδικών αφισών που θα γέμιζαν τις πόλεις και τα χωριά. Κάθε λέσχη όφειλε να αντιληφθεί την Πορεία σαν δική της υπόθεση και να την εκλαϊκεύσει προκειμένου να πετύχει τη μαζική συμμετοχή σε αυτήν.[181]

Άξιο αναφοράς είναι ότι στα αρχεία δεν παρατηρείται κάποια καταγραφή από αποστολές ειδικών κλιμακίων στην επαρχία για το συντονισμό των δράσεων, όπως γινόταν και τα προηγούμενα χρόνια, ξεκάθαρο δείγμα ότι η εξαπόλυση των επιθέσεων που δεχόταν, την είχε επηρεάσει σε μεγάλο βαθμό. Παρ' όλα αυτά, συμμετείχε ενεργά στις υπόλοιπες προπαρασκευαστικές εκδηλώσεις που διεξάγονταν από την Επιτροπή Ειρήνης και το Σύνδεσμο Μπέρτραντ Ράσελ, με αποκορύφωμα τη συναυλία στο θέατρο *«Διονύσια»* όπου πρωταγωνίστησε ο Μίκης Θεοδωράκης με τα τραγούδια του.[182]

Η κυβέρνηση Στεφανόπουλου, αν και αντίθετη προς τη διεξαγωγή της Πορείας αποφάσισε την πραγματοποίηση της, αλλά υπό όρους. Σύμφωνα με τον Υπουργό Δημοσίας Τάξης Χρήστο Αποστολάκο, η πορεία θα έπρεπε να τερματιστεί στο γήπεδο του Παναθηναϊκού και όχι στο Πεδίον του Άρεως ως είθισται, ενώ η διέλευση οχημάτων στον Μαραθώνα θα επιτρεπόταν μέχρι τις 6 π.μ. Μάλιστα μετά τις 10 π.μ προβλεπόταν και το σταμάτημα της κυκλοφορίας από το κέντρο της Αθήνας έως και την Αγία Παρασκευή. Φυσικά η παρουσία των αστυνομικών δυνάμεων θα ήταν αισθητή σε όλο το μήκος της Πορείας προκειμένου να επιβληθεί η τάξη αν κρινόταν αναγκαίο.[183]

---

[181] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1966, φακ. 274.136, *Εγκύκλιος του ΚΣ της ΔΝΛ για την 4η Μαραθώνια Πορεία Ειρήνης*, 4614, Αθήνα, 22 Απριλίου 1966

[182] Λεωνίδας Κύρκος, «Ύμνος στην Ειρήνη η χθεσινή συναυλία», *Αυγή,* Αθήνα, 18 Μαΐου 1966, σ. 2

[183] «Επιτράπηκε η Πορεία Ειρήνης», *Ελευθερία*, Αθήνα, 20 Μαΐου 1966, σ. 8

Αποφασισμένοι να τηρήσουν όλα τα μετρά και να μην δώσουν την παραμικρή αφορμή, οι μαραθωνοδρόμοι άρχισαν να συγκεντρώνονται από πολύ νωρίς στον Τύμβο του Μαραθώνα. Τηρώντας ενός λεπτού σιγής για όλους τους αδικοχαμένους της Ειρήνης, η Πορεία ξεκίνησε με πρωτοστάτες τον αδελφό του Γρηγόρη Λαμπράκη, τη μητέρα του Πέτρουλα και τον Μίκη Θεοδωράκη που συντόνιζε τους οδοιπόρους. Καθ' όλη τη διάρκεια της Πορείας, οι Λαμπράκηδες ξεχώρισαν με την παρουσία τους(παρά τις όποιες προσπάθειες της Αστυνομίας να εμποδίζει την άφιξη των πούλμαν από την υπόλοιπη Ελλάδα) και τα τεράστια πανό που είχαν ετοιμάσει. Η ανάρτηση, ωστόσο, ενός πανό με σύνθημα *«Είμαστε όλοι Λαμπράκηδες»* κατακρίθηκε από την ΔΝΛ Αθήνας, λόγω του ότι με αυτόν τον τρόπο στένευε ο χαρακτήρας της Πορείας. Αντίθετα, εξήρε το σύνθημα *«Ο Λαμπράκης ζει»*.[184] Προφανώς η συγκεκριμένη αντίληψη ερμηνεύεται ως θέληση της οργάνωσης να μην χρωματιστούν οι συμμετέχοντες και να μην θεωρηθεί δική τους εκδήλωση.

Εξίσου εντυπωσιακή αποδείχτηκε και η συμμετοχή των ξένων αντιπροσωπειών, με την αμερικανική νεολαία να προσελκύει τα βλέμματα όλων. Πλαισιωμένη κυρίως από φοιτητές, ανάρτησαν ένα τεράστιο πορτραίτο του Κέννεντυ και ένα πανό με σύνθημα *«Τζόνσον, οι λαοί δεν είναι σκυλιά να τους τραβάς τα αυτιά»,* το οποίο κρατούσαν σε όλη τη διάρκεια της Πορείας.[185]

Η συνεχής βροχή δεν πτόησε τον κόσμο, που κατά την Αριστερά ξεπέρασε κάθε προηγούμενο αγγίζοντας τους εκατοντάδες χιλιάδες. Τα συνθήματα κατά της κυβέρνησης των αποστατών, υπέρ της λαϊκής συνεργασίας για την εξάλειψη των πυρηνικών όπλων και τη διασφάλιση της Ειρήνης αποκρυστάλλωναν στο έπακρο τις ελπίδες των συμμετεχόντων και τα όνειρα τους για ένα καλύτερο μέλλον. Έκδηλος ήταν και ο αντιαμερικανισμός και η αλληλεγγύη προς τον κυπριακό και βιετναμέζικο λαό, όπως φαίνεται από τα ηχηρά συνθήματα *«Έξω από το ΝΑΤΟ- Όχι άλλους πολέμους-Αυτοδιάθεση και ένωση»*.[186] Τα αιτήματα αυτά συμπεριλήφθησαν στο τελικό ψήφισμα που εγκρίθηκε απ' όλους στο γήπεδο του Παναθηναϊκού. Σ' αυτό συμπεριλήφθησαν επίσης εκκλήσεις προς την εκκλησία της χώρας και τους αρχηγούς όλων των πολιτικών κομμάτων να ενστερνιστούν τα πάγια αιτήματα του ελληνικού

---

[184] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1966, φακ. 283.18, *Κριτικά συμπεράσματα Πορείας,* 4619, Αθήνα, 22 Μαϊου 1966
[185] «Εντείνεται ο ρυθμός των προετοιμασιών», *Αυγή*, Αθήνα, 14 Μαϊου 1966, σ. 1
[186] Νικηφόρος Αντωνόπουλος, «Η Πορεία προς την Ειρήνη», *Η Γενιά μας*, τεύχος 22, Αθήνα, 4 Ιουνίου 1966, σ. 8

λαού και να σταθούν αρωγοί, εκκινώντας από την κατάργηση των επαίσχυντων συμφωνιών του 1953 για την παραχώρηση βάσεων.[187]

Από την Πορεία δεν έλειψαν και τα καθιερωμένα καλλιτεχνικά δρώμενα. Ήδη από το σημείο έναρξης απαγγέλλονταν ποιήματα και τραγούδια από τη χορωδία, ενώ και κατά τη διάρκεια της πεζοπορίας εκατοντάδες νέοι προσέδιδαν εορταστικό περιεχόμενο με τις κιθάρες τους. Γι' άλλη μια φορά το πρόγραμμα περιείχε και τη βάφτιση τριών μικρών παιδιών, εκ των οποίων το ένα ονομάστηκε Ειρήνη και το άλλο Γρηγόρης.[188]

Το ίδιο βράδυ, ο Υπουργός Δημοσίας Τάξης χαρακτήρισε ως αποτυχημένη την Πορεία, καθώς μόνο 22.000 αποδέχτηκαν την πρόσκληση συμμετοχής σύμφωνα με τα λεγόμενα του. Υποστήριξε δε, ότι η τριπλάσια μείωση των συμμετεχόντων σε σχέση με πέρυσι οφείλεται στο γεγονός ότι η πλειονότητα του κόσμου είχε αρχίσει να αντιλαμβάνεται το θεσμό αυτόν ως καπήλευση του ιδεώδους της Ειρήνης. Οι δηλώσεις αυτές θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν και ως αντιφατικές, καθώς ένα χρόνο πριν οι ίδιοι βουλευτές της Ε.Κ(στην οποία ανήκε τότε και ο ίδιος) έκαναν λόγο για 20.000. Συνεχίζοντας, τόνισε ότι του χρόνου οι διοργανωτές δεν θα επιχειρήσουν καν να συζητήσουν για νέα Πορεία.[189] Τις απόψεις αυτές υιοθέτησε και η *Ελευθερία,* χωρίς, ωστόσο, να προβεί σε περαιτέρω ανάλυση των γεγονότων. Είναι χαρακτηριστικό ότι δεν έκανε καμία αναφορά στο πρωτοσέλιδο της(σε αντίθεση με τις προηγούμενες χρονιές), με το μοναδικό άρθρο να εντοπίζεται στο τελευταίο φύλλο. Αντίθετα, η *Καθημερινή,* επιδόθηκε σε εκτενή ειρωνικά σχόλια προς τους 20.000 συμμετέχοντες τονίζοντας ότι με την Πορεία τους κατάφεραν να διασφαλίσουν την Ειρήνη γι' άλλη μια χρονιά.[190]

5.4 Η «πορεία» προς το τέλος της οργάνωσης

Η Δ΄ Μαραθώνια Πορεία Ειρήνης θα ήταν και η τελευταία μαζική ειρηνική δράση για τη ΔΝΛ. Οι πιέσεις της κυβέρνησης Στεφανόπουλου να κατατεθεί προς ψήφιση το

[187] «Το Ψήφισμα της Πορείας», *Αυγή*, Αθήνα, 24 Μαϊου 1966, σ. 7
[188] *Η Γενιά μας*, ό.π.
[189] «Δηλώσεις κύριου Αποστολάκου», *Ελευθερία*, Αθήνα, 24 Μαϊου 1966, σ. 7
[190] Ζουλάς Σταμούλης, «Κάτι μεταξύ τραγικού και γελοίου η Μαραθώνιος Πορεία Ειρήνης», *Καθημερινή*, 24 Μαϊου 1966, σ. 1

νομοσχέδιο για τη διάλυση της, εντός του Ιουλίου,[191] η αύξηση των συλλήψεων και η κρίση των δημοκρατικών θεσμών θα συγκέντρωναν εύλογα την προσοχή της οργάνωσης για το επόμενο διάστημα. Στους εξωγενείς αυτούς παράγοντες έρχονταν να προστεθούν και οι εσωτερικοί. Η εξασθένιση της οργάνωσης έφερνε ξανά στην επιφάνεια την ανάγκη για στροφή προς την εργατική και αγροτική νεολαία, μέσω της διεξαγωγής κατάλληλων σεμιναρίων. Όλα τα παραπάνω αποτυπώνονται με ευκρίνεια στις αποφάσεις της Δ΄ Συνόδου του Κ.Σ. που πραγματοποιήθηκε στις 26 Ιουλίου, βάσει των οποίων άμεσος στόχος ήταν η επεξεργασία μιας γραμμής από το Κ.Σ., η οποία θα ωθούσε το νεανικό κίνημα στην εξύψωση του ως καθοριστικός παράγοντας για τη νίκη του δημοκρατισμού.[192]

Έτσι, για την ενασχόληση με το ειρηνικό κίνημα προτιμήθηκε η τμηματική δουλειά, παρά η συλλογική. Πέραν δηλαδή των ανακοινώσεων για τα επίμαχα θέματα(Κυπριακό, Βιετνάμ), οι υπόλοιπες εκδηλώσεις πραγματοποιούνταν από την κάθε λέσχη ξεχωριστά. Ενδεχομένως να θεωρούσαν ότι πολλές εκδηλώσεις-συγκεντρώσεις σε κάθε πόλη θα είχαν μεγαλύτερη απήχηση απ' ότι μια γενικότερη δράση. Από τον Ιούλιο λοιπόν του 1966 έως και τον Απρίλιου του 1967 η κάθε λέσχη σύρθηκε στο δικό της σχεδιασμό ειρηνικών δράσεων.

Η αρχή έγινε από τη ΔΝΛ Θεσσαλονίκης στις 6 Ιουλίου, πραγματοποιώντας δυναμική συγκέντρωση έξω από το αμερικανικό προξενείο, με αφορμή την έξαρση των ληστρικών επιθέσεων στο Βιετνάμ. Φωνάζοντας και καταγράφοντας στους τοίχους του προξενείου συνθήματα κατά του Προέδρου Τζόνσον εξέφρασαν την αντίθεση τους στη συνέχιση των αμερικανικών σχεδίων, διαμηνύοντας παράλληλα ότι θα ακολουθήσουν και άλλες παρόμοιες συγκεντρώσεις. Φυσική η εκεί παρουσία τους δεν ήταν αρεστή στην αστυνομία, που προέβη και σε 6 συλλήψεις.[193] Τηρώντας την υπόσχεση της, η ΔΝΛ Θεσσαλονίκης προχώρησε ένα μήνα μετά στην πραγματοποίηση ειδικής έκθεσης φωτογραφιών από το Βιετνάμ στη λέσχη της, συγκεντρώνοντας πλήθος απλού κόσμου.[194]

Τη σκυτάλη στη διεξαγωγή εκθέσεων φωτογραφιών και προβολής ταινιών ακολούθησαν και άλλες λέσχες με τη σειρά τους. Τα φύλλα της *Αυγής* κάνουν λόγο για

---

[191] «Απαγορεύονται αι πορείαι: διαλύονται οι Λαμπράκηδες», *Ελευθερία*, Αθήνα, 12 Ιουλίου 1966, σ. 1
[192] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1966, φακ. 275.025, «*Εισήγηση σε σύνοδο του ΚΣ της ΔΝΛ»,* Αθήνα, 26-27 Ιουλίου 1966
[193] «15 ημέρες», *Η Γενιά μας*, τεύχος 24, Αθήνα, 13 Ιουλίου 1966, σ. 4
[194] «Εγκαίνια εβδομάδας Βιετνάμ», *Αυγή*, Αθήνα, 6 Αυγούστου 1966, σ. 4

ακόμα 8 εκδηλώσεις από τις οποίες ξεχώρισαν αυτές των Πετραλώνων, του Μπραχαμίου, της Ηλιούπολης και του Νέου Ηρακλείου, λόγω της μεγάλης συμμετοχής που έτυχαν. Όπως φαίνεται, η καθιέρωση της εβδομαδιαίας αφιέρωσης στον πόλεμο του Βιετνάμ θεωρήθηκε ως η καλύτερη λύση και μέσο έκφρασης για την αλληλεγγύη τους στον μαχόμενο βιετναμέζικο λαό. Παρ' όλα αυτά η κάμψη της ΔΝΛ στο ειρηνικό κίνημα ήταν εμφανής.

Τα πρώτα αισιόδοξα μηνύματα για την άνθηση της οργάνωσης έκαναν την εμφάνιση τους στα μέσα Δεκεμβρίου. Ο επαναπροσδιορισμός της Ε.Κ απέναντι στο νομοσχέδιο μετά τις δηλώσεις του κοινοβουλευτικού εκπροσώπου της ΕΔΑ, ότι η Νεολαία Λαμπράκη αποτελεί πολιτική νεολαία του κόμματος του και συνεπώς δεν υφίσταται ζήτημα διάλυσης[195] και η απόφαση του Αρείου Πάγου για τη νομιμοποίηση του συμβόλου ΄΄Ζ΄΄,[196] που είχε σταθεί αφορμή για τις περισσότερες συλλήψεις, γέννησαν ελπίδες στα μέλη της οργάνωσης για ανασύσταση της δραστηριοποίησης της τόσο στο ειρηνικό κίνημα όσο και στο πολιτικό, με στόχο αυτή τη φορά την πραγματοποίηση ελεύθερων εκλογών.

Η προσπάθεια επανένταξης στο κίνημα Ειρήνης θα εκκινούσε από την συμμετοχή της στις προπαρασκευαστικές εκδηλώσεις της Ε΄ Μαραθώνιας Πορείας, ζήτημα που τέθηκε ως πρωτεύον στη Συνεδρίαση του Προεδρείου τον Μάρτιο του 1967. Ως πρωταρχικοί στόχοι τέθηκαν η διεξαγωγή μιας μεγάλης συγκέντρωσης, κατά προτίμηση σε θέατρο, μιας αντίστοιχης συναυλίας με την περσινή και η πραγματοποίηση ξεχωριστών Πορειών στα μεγάλα αστικά κέντρα. Τέλος, επισημάνθηκε η ανάγκη ένταξης νέων συνθημάτων, αναφορικά με τη στρατιωτική θητεία και τη παιδεία, και η ισχυρή περιφρούρηση υπό τον φόβο παρείσφρησης τροτσκιστικών ομάδων στα μπλοκ των Λαμπράκηδων.[197]

Δυναμική θα ήταν και η επανεμφάνιση των Λαμπράκηδων στο εξωτερικό. Πιο συγκεκριμένα, στα πλαίσια φιλειρηνικών εκδηλώσεων στο Αμβούργο η ΔΝΛ της περιοχής εκπροσώπησε επάξια το όνομά της συμμετέχοντας στην τοπική Πορεία Ειρήνης. Μεταφέροντας τη φλόγα για την επιστροφή στην πατρίδα αλλά και αυτή που άναψε ο Λαμπράκης 4 χρόνια πριν, διατράνωσαν την πίστη τους στην Ειρήνη και

[195] «Επί του θέματος των Λαμπράκηδων» , *Ελευθερία*, Αθήνα, 14 Δεκεμβρίου 1966, σ. 1
[196] «Το Ζ», *Αυγή*, Αθήνα, 14 Ιανουαρίου 1967, σ. 5
[197] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1967, φακ. 276.71, *Συνεδρίαση Προεδρείου*, 4614, Αθήνα, 14 Μαρτίου 1967

καταδίκασαν τον βρώμικο πόλεμο στο Βιετνάμ, ζητώντας να μη σταλθεί κανένας Έλληνας στρατιώτης.[198]

Δυστυχώς για το ελληνικό φιλειρηνικό κίνημα η Ε΄ Μαραθώνια Πορεία και μαζί της κάθε ειρηνική δράση θα αναβαλλόταν λόγω του στρατιωτικού πραξικοπήματος της 21ης Απριλίου. Τραγική ειρωνεία είναι ότι εκείνη την ημέρα είχε καθοριστεί συνάντηση ανάμεσα στον Μίκη Θεοδωράκη και άλλα στελέχη της οργάνωσης προκειμένου να συζητήσουν για τη δημιουργία κόμματος των Λαμπράκηδων. Αφορμή για την απόφαση αυτή στάθηκε η παραίτηση του Προέδρου της ΔΝΛ λίγους μήνες πριν, λόγω των διαφωνιών του με την κομματική γραμμή. Ενοχλημένα προφανώς από τη στάση του κόμματος, τα εν λόγω μέλη προέτρεψαν τον Θεοδωράκη προς αυτήν την κίνηση. Η έξοδος, όμως, των τανκς στους δρόμους θα ανέκοπτε άδοξα τα όποια σχέδια τους, όπως και την ίδια τη δράση της ΔΝΛ. [199,200]

[198] Γιώργος Μαντζουράνης, «Η Άνοιξη αρχίζει με πορείες», *Η Γενιά μας*, τεύχος 37, 6 Απριλίου 1967, σ. 5

[199] ΑΣΚΙ, αρχείο ΕΔΑ, 1975, φακ. 276.62, *Επιστολή παραίτησης του Προέδρου της ΔΝΛ*, 16, Αθήνα, 8 Ιανουαρίου 1967

[200] Συνέντευξη Μίκη Θεοδωράκη, ό.π.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εμφάνιση της Νεολαίας Λαμπράκη στο πολιτικό προσκήνιο της χώρας, αν και καθυστερημένα, έμελλε να αλλάξει άρδην την φιλοσοφία των νέων και να δώσει μια νέα πνοή στο ήδη ανοδικό κίνημα πολιτικοποίησής τους. Εφαρμόζοντας νέες μορφές δράσεων(όπως το να συνδέσει το πολιτιστικό με το πολιτικό της πρόγραμμα) κατάφερε να ανταποκριθεί με μεγάλη επιτυχία στις ανάγκες της εποχής και να γνωρίσει μια ραγδαία ανάπτυξη των μελών της.

Η προσφορά της στο κίνημα Ειρήνης, αν και δεν συμβάδιζε με καινοτόμες ιδέες όπως οι υπόλοιπες πολιτικές-πολιτιστικές τις δράσεις, αποδείχθηκε καθοριστική. Η απομάκρυνση των ξενόφερτων βάσεων και του 6^{ου} αμερικανικού στόλου από τη χώρα και η επίτευξη της αδέσμευτης ανεξαρτησίας-ένωσης για την Κύπρο θα αναδεικνύονταν πάγια αιτήματα τόσο στη ρητορική της όσο και στην πράξη, μέσω διεξαγωγής συγκεντρώσεων και συμμετοχών σε πορείες. Η συνεχή της ενασχόληση με τα εσωτερικά ζητήματα, λόγω των εθνικών χαρακτηριστικών που είχαν προκύψει, δεν την εμπόδισε να δραστηριοποιηθεί εξίσου δυναμικά και στα διεθνή ζητήματα. Όχι μόνο συμμετείχε σε διάφορα διεθνή συνέδρια για την Ειρήνη και τον Αφοπλισμό, αλλά έπαιξε πρωταγωνιστικό ρόλο στην πάλη για την αποπυρηνικοποίηση των Βαλκανίων και της Μεσογείου, προτείνοντας δυναμικές λύσεις, και γενικά σε κάθε αγώνα που στρεφόταν ενάντια στις ιμπεριαλιστικές ενέργειες των ΗΠΑ. Με την ενσωμάτωση της, επομένως, στο διεθνές κίνημα Ειρήνης πέτυχε την αναγνώριση και από τις υπόλοιπες ξένες οργανώσεις.

Η εναντίωση της στις ενέργειες των Αμερικανών και γενικά στον τρόπο ζωής τους, τον οποίο αποδοκίμαζαν έντονα, δεν σημαίνει ότι η ΔΚΝΓΛ ταυτιζόταν με το στρατόπεδο της ΕΣΣΔ. Αντίθετα, υιοθέτησε έναν «αδέσμευτο» λόγο, κάτι που φαίνεται και από το ψήφισμα της Β΄ Μαραθώνιας Πορείας, που δήλωνε ότι εμπνέονταν από το Κίνημα των Αδέσμευτων. Εξάλλου οι συνθήκες που είχαν διαμορφωθεί στο μετεμφυλιακό κράτος δεν ήταν καθόλου ευοίωνες ακόμα και για έμμεση θέση υπέρ της ΕΣΣΔ, καθώς ελλόχευε ο κίνδυνος να κατηγορηθεί ως κομμουνιστική και κατ' επέκταση παράνομη.

Με την εμφάνιση της ΔΝΛ, ως καρπός της συγχώνευσης της Ν.ΕΔΑ με τη ΔΚΝΓΛ, εγκαινιάζεται μια νέα περίοδος. Πάρα τις όποιες διχογνωμίες προέκυψαν για την ωφελιμότητα αυτού του εγχειρήματος, κανείς δεν μπορεί να αμφισβητήσει ότι την οδήγησε στο απόγειο της ποσοτικής της δύναμης, καθώς λίγες μέρες μετά το Α΄ Συνέδριο τόσο οι λέσχες όσο και τα μέλη της σχεδόν υπερδιπλασιάστηκαν. Όπως παρατηρήθηκε, αν και η οργανωτική δομή άλλαξε, οι μορφές πάλης παρέμειναν αναλλοίωτες. Γενικά η ΔΝΛ προσπάθησε να αναπροσαρμόσει σταδιακά τις ενσωματωμένες πρακτικές από τις δύο νεολαίες και να δημιουργήσει δικά της στηρίγματα. Ακόμα και στην περίπτωση παρεμβάσεων του ΚΚΕ, είτε μέσω των κομματικών στηριγμάτων είτε της γραμμής από το Πολιτικό Γραφείο, κατάφερε να διατηρήσει τα χαρακτηριστικά μιας ανοικτής και αυτόνομης οργάνωσης, υπερφαλαγγίζοντας πολλές φορές κάθε είδους εξωτερικό έλεγχο.

Ως προς την συμβολή της στο κίνημα Ειρήνης, δεν παρατηρήθηκαν διαφορετικές μορφές δράσης από τη ΔΚΝΓΛ. Οι συγκεντρώσεις, οι επίσημες ανακοινώσεις-καταγγελίες για μείζονα θέματα και οι Πορείες Ειρήνης θα συνέχιζαν να αποτελούν κύρια χαρακτηριστικά της δραστηριοποίησής της, με τον πόλεμο στο Βιετνάμ να συγκεντρώνει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον. Η αναμενόμενη, ωστόσο, καταπολέμησή της από τις εκάστοτε κυβερνήσεις μέσω διωκτικών μέτρων, της Εγκυκλίου 1010 και της προσπάθειας εφαρμογής νομοσχεδίου για τη διάλυση της, αποδείχθηκε καθοριστικός παράγοντας για την μείωση των ειρηνικών της δράσεων και κατ' επέκταση τη μεταστροφή του κέντρου βάρους των δραστηριοτήτων της στην αναχαίτιση αυτών των επιθέσεων. Υπό το πρίσμα αυτών των εξελίξεων η ΔΝΛ εισήλθε από τον Σεπτέμβριο του 1965 σε μια περίοδο ύφεσης, η οποία αποτυπώνεται όχι μόνο στον τομέα των ειρηνικών δράσεων αλλά και στη μείωση της ποσοτικής δύναμης. Έτσι μπορεί να δικαιολογηθεί και η διεξαγωγή των περισσότερων ειρηνικών εκδηλώσεων εντός των λεσχών και όχι σε εξωτερικό μέρος.

Βάσει λοιπόν της έρευνας, μπορούμε να καταλήξουμε στο συμπέρασμα ότι η πρώτη περίοδος (Ιούνιος 1963- Σεπτέμβριος 1964) υπήρξε αναμφίβολα η θεαματικότερη της Νεολαίας Λαμπράκη, όχι μόνο για την προσφορά της στο Κίνημα Ειρήνης αλλά και για την ταχεία ανάπτυξη που γνώρισε. Το γεγονός ότι δεν υπαγόταν σε κάποιο κόμμα και παράλληλα εξέφραζε μια ανοιχτή αντίληψη, έγκειται ως ένα βαθμό η ασυνήθιστα μεγάλη και γρήγορη απήχηση που γνώρισε. Σε καμιά περίπτωση, όμως, δεν μπορούμε να υποβαθμίσουμε και τη συμβολή της στις άλλες δύο περιόδους, ειδικά αν

αναλογιστούμε τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έδρασε. Ας μην παραβλέπουμε ότι σε όλες τις Μαραθώνιες Πορείες Ειρήνης, τον κορυφαίο ειρηνικό θεσμό την εποχή εκείνη, η συμβολή της ήταν ανεκτίμητη. Ωστόσο, θα ήταν άδικο να κρίνουμε τη Νεολαία Λαμπράκη με το κατά πόσο ευοδώθηκαν οι στόχοι που έθεσε (τερματισμός πολέμου στο Βιετνάμ, πλήρης αφοπλισμός, αδέσμευτη ανεξαρτησία-ένωση για την Κύπρο) μιας και ήταν θνησιγενείς από την αρχή. Εκεί που οφείλουμε να στηριχτούμε είναι κατά πόσο δυναμική υπήρξε η παρέμβασή της και η συμμετοχή της στους συγκεκριμένους αγώνες. Και από αυτή τη σκοπιά δεν μπορεί κανείς να αμφισβητήσει ότι η Νεολαία Λαμπράκη κατάφερε, όχι μόνο να εκφράσει το πάγιο αίτημα μιας ολόκληρης γενιάς για Ειρήνη και Αφοπλισμό με δυναμικές κινητοποιήσεις αλλά και να γαλουχήσει τους νέους, οι οποίοι μέσω της συμμετοχής τους στους ειρηνικούς αγώνες, κατάφεραν να κοινωνικοποιηθούν και να δράσουν συλλογικά. Ο συγκεκριμένος παράγοντας, αν και διαδραμάτισε καταλυτικό ρόλο, δεν αρκεί για να δικαιολογήσει τη μεγάλη και γρήγορη απήχηση που γνώρισε η οργάνωση. Εξάλλου υπήρχαν και άλλες φιλειρηνικές οργανώσεις που εκπροσωπούσαν επάξια τη θέληση των νέων για επικράτηση της Ειρήνης, Η εμφάνιση καινοτόμων ιδεών και μορφών δράσης, η χαλαρή δομή, η ρητορική της, η παρουσία του Μίκη Θεοδωράκη και φυσικά η ενασχόληση με τα προβλήματα των νέων αποδείχθηκαν ιδιαίτερα ισχυροί ώστε να προσελκύσουν τη νεολαία και να καταστήσουν τη Νεολαία Λαμπράκη τη μεγαλύτερη νεανική οργάνωση της εποχής. Όπως είχε αναφέρει και ο ηθοποιός Δημήτρης Μυράτ, γνωστός για τα αντικομουνιστικά του αισθήματα, το μόνο γερό στοιχείο που είχε απομείνει στην Ελλάδα για να τραβήξει τους νέους ήταν η Νεολαία Λαμπράκη.[201]

[201] «Μιλάνε για τους Λαμπράκηδες», *Αυγή*, Αθήνα, 17 Ιουλίου 1966, σελ. 5

ΠΗΓΕΣ

1)Πρωτογενείς πηγές

- **Αρχείο ΕΔΑ, Αρχεία Σύγχρονης Κοινωνικής Ιστορίας(ΑΣΚΙ)**

Στοιχεία για βουλευτές της ΕΔΑ. Φάκελος: 22

Κινήσεις για την Ειρήνης. Φάκελοι: 262-263

Διεθνές Κίνημα Ειρήνης, Φάκελοι: 266-267

ΔΝΛ, Φάκελοι: 273-279, 281-284, 287

ΔΚΝΓΛ, Φάκελοι: 288,289

Νεολαία ΕΔΑ, Φάκελοι: 268

ΠΟΔΝ, Φάκελοι: 311, 315

Κομματικές οργανώσεις ΕΔΑ, Φάκελοι: 567, 609, 642

- **Τύπος**

Απογευματινή (1964)

Αυγή (1963-1967)

Βραδινή (1965)

Δημοκρατική Αλλαγή (1964)

Δρόμοι της Ειρήνης (1963-1964)

Εθνικός Αγών (1964)

Ελευθερία (1963-1966)

Η Γενιά μας (1965-1967)

Καθημερινή (1963-1966)

Τα Νέα (1964-1965)

Τα Τετράδια της Δημοκρατίας (1963-1965)

Το Βήμα (1964)

- **Δημοσιευμένες πηγές**

ΚΚΕ, *Το καταστατικό του κομμουνιστικού κόμματος Ελλάδας,* 1945

Συμβούλιον Στέμματος, *Πρακτικά 1ης και 2ης Σεπτεμβρίου 1965*, Αθήνα 1965

ΔΝΛ, *Το πρώτο Ιδρυτικό Συνέδριο της Δημοκρατικής Νεολαίας Λαμπράκη*, Αθήνα 1965

- **Διαδίκτυο**

«Συνέντευξη Μίκη Θεοδωράκη για τη νεολαία Λαμπράκη», 19 Οκτωβρίου 2005, http://www.mikistheodorakis.gr/el/writings/interviews/?nid=4361,(ημερομηνία πρόσβασης 20/9/2020)

2)Βιβλιογραφία

Αρβανίτη-Σωτηροπούλου Μαρία, Τριγάζης Πάνος, *Παρασύνθημα Λαμπράκης,* Τυπωθήτω, Αθήνα 2003

Βούλτεψης Γιάννης, *Υπόθεση Λαμπράκη, Τόμος Α΄: Η μάχη*, Αλκυών, Αθήνα 1966

Θεοδωράκης Μίκης, *Το μανιφέστο των Λαμπράκηδων,* Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2003

Κουρκουβέλας Λυκούργος, *Η Ελλάδα και το ζήτημα των πυρηνικών όπλων: 1957-1963*, Πατάκη, Αθήνα 2011

ΚΚΕ, *Τα επίσημα κείμενα: τόμος ένατος 1961-1967,* Σύγχρονη Εποχή, Αθήνα 2002

Νικολακόπουλος Ηλίας, «Παρουσία της ζωής και του έργου του τιμώμενου», στο: *Επίσημοι Λόγοι,* τόμος 36ος , Ε.Κ.Π.Α., Αθήνα 2016

Πετρόπουλος Γεώργιος, *« Κρυμμένα τα μυστικά της δολοφονίας του: Ο απόρρητος φάκελος του Λαμπράκη»*, 14 Μαΐου 2017, https://www.efsyn.gr/themata/istorika/110197_krymmena-ta-mystika-tis-dolofonias-toy (ημερομηνία πρόσβασης 8 Σεπτεμβρίου 2020)

Παπαθανασίου Ιωάννα, *Η νεολαία του Λαμπράκη τη δεκαετία του 1960: αρχειακές τεκμηριώσεις και αυτοβιογραφικές καταθέσεις*, Εκδόσεις ΙΑΕΝ, Αθήνα 2008

Πορφύρης Κονίδης, *Γρηγόριος Λαμπράκης: Ο αντρειωμένος,* Εκδόσεις Βιβλιοθήκη Πρωτοπόρου, Αθήνα 1962

Σαιν-Μαρτέν Κατερίνα, *Λαμπράκηδες: Ιστορία μιας γενιάς*, Εκδόσεις Πολύτυπο, Αθήνα 1984

Σεφεριάδης Σεραφείμ, «Συλλογικές δράσεις, κινηματικές πρακτικές: η σύντομη δεκαετία του ’60 ως συγκρουσιακός κύκλος», στο: Άλκης Ρήγος, Σεραφείμ Σεφεριάδης, Ευάνθης Χατζηβασιλείου, *«Η «σύντομη» δεκαετία του ΄60»,* Εκδόσεις Καστανιώτη, Αθήνα 2008

Τριανταφυλλίδης Γιώργος, *Σημειώσεις Αναμνήσεων,* Εκδόσεις Παρατηρητής, Θεσσαλονίκη 1999

Τριγάζης Πάνος , *Ο Λαμπράκης και το κίνημα ειρήνης*, Ταξιδευτής, Αθήνα 2013

Τρίκκας Τάσος, *ΕΔΑ 1951-67:Το νέο πρόσωπο της Αριστεράς, Τόμος Β΄: Η δεκαετία των άκρων*, Εκδόσεις Θεμέλιο, Αθήνα 2009

Χαλαζιάς Χρήστος, Λαμπράκης Γρηγόρης, *Η δολοφονία του Λαμπράκη και το παρακράτος*, Εκδόσεις Παπαζήση, Αθήνα 2019